

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ

RÜÇHAN KURUBAŞ

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

PROF. DR. SERDAR KALE

İSTANBUL – 2022

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarında etik dışı olabilecek davranışlarımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, başka kaynaklardan alınan bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel ve etik kurallara uygun davrandığımı kabul ve beyan ederim.

Rüçhan KURUBAŞ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	ix
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii
KAYNAKÇA	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

6750 SAYILI TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU: SÖZLEŞMENİN KURULMASI

1. GENEL OLARAK	4
2. REHİN SÖZLEŞMESİ.....	12
2.1. Sözleşmede Taraflar	14
2.1.1. Rehin Alacaklısı Olarak Kredi Kuruluşları	15
2.1.2. Rehin Alacaklısı Olarak Esnaf veya Tacir.....	18
2.1.3. Sözleşme Kapsamında Borçlu Taraf.....	19
2.2. Sözleşmenin Şekli	20

2.3. Sözleşmenin Zorunlu Unsurları.....	21
2.4. Sözleşmenin Konusu.....	23
2.4.1. Alacaklar.....	25
2.4.2. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar.....	27
2.4.3. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar	28
2.4.4. Hammadde.....	30
2.4.5. Hayvan.....	31
2.4.6. Her Tür Kazanç, İrat.....	33
2.4.7. Lisanslar, Ruhsatlar	33
2.4.8. Kira Gelirleri.....	34
2.4.9. Kiracılık Hakkı	35
2.4.10. Menkul İşletme Tesisatı ve Her Tür Elektronik Cihaz.....	35
2.4.11. Sarf Malzemeleri.....	36
2.4.12. Stoklar.....	37
2.4.13. Tarımsal Ürün.....	38
2.4.14. Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı	38
2.4.15. Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi.....	39
2.4.16. Ticari Plaka ve Ticari Hat.....	40
2.4.17. Ticari Proje	42

2.4.18. Vagon.....	42
2.4.19. Üçüncü Kişi Zilyetliğindeki Taşınır Eşya ve Hak	43
2.4.20. Benzeri Her Tür Taşınır Varlık ve Hak	44
2.5. Taşınır Rehnine Hâkim Olan İlkeler	46
2.5.1. Güven İlkesi.....	46
2.5.2. Alacağa Bağlılık İlkesi.....	47
2.5.3. Kamuya Açıklık İlkesi	48
2.5.4. Güvenin Korunması İlkesi	48
2.5.5. Belirlilik İlkesi	49
2.5.6. Güvencenin Bölünmezliği İlkesi	50
2.5.7. Öncelik İlkesi.....	51
3. REHİN TESİSİ.....	51
3.1. Taşınır Unsurların Münferiden Rehni	52
3.2. İşletmeye Özgülenmiş Tüm Taşınır Unsurların Rehni.....	55
3.3. Bir Varlık Grubunun Rehni	55
3.4. Eklenti/Bütünleyici Parça Rehni	56
3.5. Taşınırın Getirilerinin Rehni	57
4. MODEL KANUN'A GÖRE SÖZLEŞMENİN KURULMASI.....	58

İKİNCİ BÖLÜM
SİCİL VE DEĞER TESPİTİ

1. GENEL OLARAK SİCİL	61
1.1. Sicilin Sözleşmenin Hüküm İfade Etmesindeki Fonksiyonu	62
1.2. Sözleşmenin Tescil Edilmesi.....	64
1.2.1. Sicil Yetkilisi Huzurunda.....	64
1.2.2. Noter Onayı.....	65
1.2.3. Çevrimiçi Tescil.....	65
1.3. TARES	66
1.3.1. Aleniyetin Sağlanması	67
1.3.2. TARES'in Denetimi	70
1.4. Derecelendirme	71
1.4.1. Tarafların Derecelendirme Sistemi Seçmedikleri Durumda.....	71
1.4.2. Tarafların Derecelendirme Sistemi Seçtikleri Durumda	72
1.5. Sonraki Hukuki İşlemler	74
1.6. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri	75
1.6.1. Alacaklının Hakları.....	75
1.6.1.1. İstisna	77

1.6.2. Borçlunun Yükümlülüğü	77
1.6.2.1. Masraflar	78
1.6.3. Tescil Yükümlülüğü	82
2. GENEL OLARAK DEĞER TESPİTİ	83
2.1. Değer Tespiti Zamanı	83
2.1.1. Sözleşme Kurulmadan Önce Tespit.....	84
2.1.2. Sözleşme Kurulduktan Sonra Tespit.....	85
2.2. Değer Tespitinde Görevli Mahkeme	85
2.2.1. Mahkemenin Takip Edeceği Usul.....	85
2.2.2. İtiraz Hakkı	86
2.2.3. Yeniden Değer Tespiti Talebi.....	87
3. MODEL KANUN'A GÖRE SİCİL İŞLEMLERİ.....	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

1. GENEL OLARAK	91
2. TEMERRÜT SONRASI HAKLAR	92
2.1. Mülkiyetin Devrini Talep Etme Hakkı.....	95

2.1.1. Lex Commissoria ve Lex Commissoria Yasağı Hakkında	98
2.1.1.1. Rehin Kavramı Yerleşmeden Önce Roma Uygulamaları	98
2.1.1.2. Roma Hukukunda Rehin Kavramı	101
2.1.1.3. TİTRK Kapsamında Alacaklıya Tanınan Mülkiyetin Devrini Talep Etme Hakkına Yöneltilen Eleştiriler	103
2.1.2. Mülkiyetin Devri Başvurusu.....	108
2.1.3. Mülkiyetin Devri Başvurusu Yapmaya Yetkili Kişiler	110
2.1.4. Yetkili İcra Dairesi.....	110
2.1.5. Başvuru Usulü.....	111
2.1.6. Takip Talebi İçeriği	111
2.1.7. İcra Müdürlüğüne Yapılacak İşlemler	112
2.1.7.1. Sıra Cetveli.....	112
2.1.7.2. Sıra Cetveline İtiraz ve Şikâyet.....	112
2.1.8. Ödeme Emrinin İçeriği ve Ödeme Emrine Muhalefet.....	113
2.1.9. İcra Emrinin İçeriği.....	114
2.1.10. Mülkiyetin Devrinde Özel Durumlar.....	115
2.2. Alacağın Varlık Yönetim Şirketlerine Devri.....	117
2.3. Kiralama ve Lisans Hakkının Kullanılması	119
2.4. Genel Hükümler Çerçevesinde Takip	120

3. SON HÜKÜMLER	122
3.1. Alacağın veya Rehnin Sona Ermesi	122
3.1.1. Alacak Açısından.....	122
3.1.2. Rehin Açısından.....	125
3.2. Yabancı Hukuka Tabi Rehin Alacaklısı	128
3.3. Türk Hukukuna Tabi Rehin Alacaklısı.....	129
3.4. Müeyyideler.....	129
3.5. Rehin Veren/Rehni Devralanın Sorumluluğu	130
3.6. Görevli ve Yetkili Mahkeme	132
3.6.1. Görevli Mahkeme	133
3.6.2. Yetkili Mahkeme	134
4. MODEL KANUN'A GÖRE TEMERRÜT SONRASI HAKLAR	135
SONUÇ	139

KISALTMALAR

AATUHK	Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
ATM	Asliye Ticaret Mahkemesi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz	Bakınız
BYDSBD	Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi
C.	Cilt
CD	Ceza Dairesi
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	Esas
EPK	Enerji Piyasası Kanunu
F	Fıkra
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GSS	Sosyal Sigorta ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
HD	Hukuk Dairesi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu

İİK	İcra ve İflas Kanunu
İNÜHFD	İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFİM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	Karar
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİT	Kamu İktisadi Teşekkülü
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSBED	Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
KTK	Karayolları Trafik Kanunu
m.	Madde
MERSİS	Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
MK	Maden Kanunu
RG	Resmî Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
SMK	Sınai Mülkiyet Kanunu
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T	Tarih
TARES	6750 Sayılı Kanun Uyarınca Kurulan Taşınır Rehin Sicili

TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TİRK	Ticari İşletme Rehni Kanunu
TİTRK	Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TMS	Türkiye Muhasebe Standardı Tebliği
TSHK	Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UİİİD	Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi
UİK	Uluslararası İlişkiler Konseyi
UNCITRAL	Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu
vd	Ve devamı
vs	Ve saire
YARG	Yargıtay
YİBHKGK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
YUHFD	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

ÖZET

6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla 1.1.2017 tarihinde yürürlüğe konan ve borçlunun daha geniş kapsamda taşınır varlıklar arasından seçim yaparak ve bu varlıkları alacaklıya teslim etmek zorunda olmaksızın rehin sözleşmesi kurabilmesine imkân tanıyan bir düzenlemedir.

Sözleşmenin tarafları, rehnedilebilecek taşınır varlıklar Birinci Bölümde; sözleşmenin tescil edilmesi amacıyla kurulan TARES ve özellikleri İkinci Bölümde; borçlunun temerrüde düşmesi durumunda rehin alacaklısının rehinli varlıkların mülkiyetini talep etme, varlığın kiralama ve lisans haklarını kullanma, alacağını bir Varlık Yönetim Şirketine devretme veya alacağını 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu genel hükümleri çerçevesinde takip etme seçimlik haklarının tanımlandığı temerrüt sonrası haklar Üçüncü Bölümde incelenmiştir.

Çalışmamız boyunca, Kanun kapsamı dışına çıkılmadan, en öz şekliyle içeriğin okuyucuya aktarılabilmesi amaçlanmıştır. Kanun tasarısının sunulması, kanunlaşması ve daha sonraki aşamalar incelenecektir. Amacımız, literatürün dikkatlice taranması sonucunda, değerli yazarların katkılarını ve eleştirilerini de içeren, Kanunun nasıl karşılandığı hususunda doğru ve yalın bir fikir sunabilmek için, genel bir çerçeve çizmektir.

Anahtar Kelimeler: Taşınır, rehin, lex commissoria, mülkiyetin devri, ticari işlemler

ABSTRACT

The Code of The Pledge of Movable in Commercial Transactions no 6750 is a regulation put in force on 01.01.2017 to facilitate access to credit by allowing the debtor to establish a pledge agreement for which the debtor may choose from a broader range of movable assets without having to dispose of their possessions to the creditor.

The parties of the contract and the movable assets to be encumbered will be examined in the First Chapter; TARES, the registry system effectuated according to the code and its features will be examined in the Second Chapter; the post default rights of the secured creditor to opt for requesting the ownership of the encumbered asset, utilising a leasing or a licensing right of the asset, disposing of the receivable to an Asset Management Company, collecting the receivable under the general provisions set out by The Code of Enforcement and Bankruptcy no 2004 should the debtor defaults will be examined in the Third Chapter.

During our study all and utmost attention has been paid not to exceed what falls within the scope of the code in order to be able to provide the reader with convenient knowledge. From the point the proposal was submitted, up until the moment it was ratified and beyond, all stages will be studied. Our main aim is to clearly draw a general frame and when doing so not to miss out any contributions and any oppositions of the writers, the literature has been thoroughly examined to be able to give a true and a brief view of how the code has been welcomed.

Key Words: Movable, pledge, lex commissoria, transfer of ownership, commercial transactions

KAYNAKÇA

ACAR, Faruk; 'Rehin Hukuku Dersleri', Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

ACAR, Faruk; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Bakımından Rehin Alanın ve Rehin Veren Hak ve Yükümlülüklerine Kısa Bir Bakış', (Editörler Lale Sirmen, Barış z bilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 şubat 2018 içinde), s. 191-198, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

AKINCI, şahin; 'Roma Hukuku Dersleri, 818 sayılı BK ve 6098 sayılı TBK ile Mukayeseli', Sayram Yayınları, 13. Baskı, Konya, 2021.

AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut/ATEş, Derya; 'Eşya Hukuku', Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2018.

AKKUş, Muhammet; 'Ticari İşletme Rehni', (Editörler Kürşat Göktürk, Mehmet Çelebi Can, Esra Kaşak, Ticari İşletme Hukuku içinde), s. 79-86, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

ALTAY, Sabah; 'Taşınır Rehni Sicili', Uluslararası Yönetim, Ekonomi ve Politika Kongresi, 28-29 Nisan 2018, İstanbul, s. 338-347.

ANTALYA, Gökhan/ACAR, Faruk; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni', Güncellenmiş 3. Baskı, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020.

ARKAN, Sabih; 'Ticari İşletme Hukuku, Son Değişikliklere Göre Hazırlanan', (Yayına Hazırlayanlar Ufuk Tekin, Yasin Barış zelci), 27. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2021.

ARVAS, Mehmet Mücahit; ‘Neden Yeni Bir Taşınır Rehni Modeli?’, (Editörler Lale Sirmen, Barış Özbilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018 içinde), s. 259-261, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

ASLAN, Serdar; ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Rehin Alanın Hak ve Yükümlülükleri’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.

ATAKAN, Murat Can; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi’, SÜHFD, C. 21, S.2, s. 397-441, 2018.

AYAN, Mehmet; ‘Eşya Hukuku 3 Sınırlı Ayni Haklar’, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet; ‘Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar’, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

BAHTİYAR, Mehmet; ‘Ticari İşletme Hukuku’, Güncellenmiş 21. Baskı, Beta Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 2020.

BAYEZİT, Fırat; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri’, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

BERZEK, Ayşe Nur; ‘Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri’, 11. Baskıdan Tıpkı 12. Baskı, Beta Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 2020.

BİÇER, Levent; ‘Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’, KOSBED, S. 35, s. 73-101, 2018.

BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan; ‘Ticari İşletme Hukuku’, 8. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa, 2018.

BOZER, Ali/GÖLE, Celal; ‘Ticari İşletme Hukuku’, (Yayına Hazırlayan Gökhan Aydoğan), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2021.

BOZKURT, Tamer; ‘Ticari İşletme Hukuku’, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

COŞKUNER, Gökçe; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

ÇELEBİCAN, Özcan Karadeniz; ‘Roma Eşya Hukuku’, Yeni Medeni Kanun’a Göre Uyarlanmış 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.

ÇETİNER, Selma/BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru; ‘Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku’, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

ÇİMENOĞLU, Cemile Ceren; ‘Ticaret Hukuku Boyutu ile Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2019.

ENDES, Nurtaç; ‘Roma Hukukunda Rehin Sözleşmesi ve Lex Commissoria Yasağı’, SÜHFD, C. 26, S. 2, s. 533-561, 2018.

ERDOĞMUŞ, Belgin; ‘Roma Eşya Hukuku’, 9. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2022.

EREN, Fikret; 'Borçlar Hukuku Genel Hükümler', 17. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

ERMAN, Hasan; 'Eşya Hukuku Dersleri', 9. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2020.

ERTAŞ, Şeref; 'Ticari İşletme Rehni', DEÜHFD, C.7, s. 39-50, 2005.

ERTAŞ, Şeref; 'Tescilli Taşınır Rehinleri', Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Özel Sayısı, s. 1155-1184, 2013.

ERTEN, Ali; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı', (Editörler Lale Sirmen, Barış Özbilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018 içinde), s. 181-190, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

ESENER, Turhan/GÜVEN, Kudret; 'Eşya Hukuku Genişletilmiş ve 6750 Sayılı Kanun Eklenmiş', 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

GENÇ, Döndü Nadide; 'Ticari İşletmenin Rehni', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

GÖZLER, Kemal; 'Hukuka Giriş', Güncellenmiş ve Düzeltilmiş 18. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2021.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper; '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar', (Editörler Lale Sirmen, Barış Özbilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018 içinde), s. 199-225, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

GÜNGÖR, Seda; 'Ticari İşletmenin Mal Varlığı Unsurlarının Bir Kısımının veya Malvarlığının Bütünü'nün Rehni', BYDSBD 03(04), s. 117-124, 2017.

HAMAMCIOĞLU, Esra/ KARAMANLIOĞLU, Argun; '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler', YUHFD, C. 13, S. 2, s. 95-136, 2016.

HELVACI, İlhan; 'Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine, Ticari İşletme Rehni Kanunu Ek Madde 2', İÜHFM, C. 65, S. 1, s. 277-284, 2007.

KARAHAN, Sami; 'Ticari İşletme Hukuku', 27. Baskı, Mimoza Basım Yayın ve Dağıtım, Konya, 2015.

KAYA, Pınar/UZAY, Şaban; 'Varlık Yönetim Şirketlerinin Finansal Sistem İçindeki Yeri ve Önemi', Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, S. 59, s. 53-74, 2020. (turmob.org.tr)

KARAKILIÇ, Hasan; 'İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme', UIİİD, 16. UİK Özel Sayı, s. 37-50, 2017.

KARAKUŞ ERBAŞ, Burcu; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması', Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

KAYIHAN, Şaban; 'Ticari İşletme Hukuku', Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

KAYIKLIK, Abdurrahman; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 'Ticari İşlem' Kıstası ve Taraf Bakımından Uygulama Alanı', DEÜHFD, C. 22, s. 1511-1542, 2021.

KIRCA, Çiğdem; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra', (Editörler Lale Sirmen, Barış

Özbilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018 içinde), s. 159-179, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

KOÇ, Kenan; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Rehin Alacaklısının Korunması’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

KOÇAK, Züleyha; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Uygulaması ve Olası Sonuçları’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2021.

KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin ; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni’, TBB Dergisi S. 129, s. 261-285, 2017.

KURU, Baki; ‘İcra ve İflas Hukuku El Kitabı’, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

KURU, Baki/AYDIN, Burak; ‘İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı’, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

MAKARACI BAŞAK, Aslı ; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme’, inÜHFD 10(2), s. 745-757, 2019.

MUŞUL, Timuçin; ‘İcra ve İflas Hukuku Cilt 1-2’, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe; ‘Eşya Hukuku’, Güncellenmiş ve Eklemeler Yapılmış 23. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

ORAL, Bahar; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni', Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

OY, Osman/GÜNGÜLER, Gülcan; 'Türk Hukuk Mevzuatına Göre Krediler ve Kredi Teminatları', Beta Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 2008.

ÖCAL APAYDIN, Bahar ; '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması', inÜHFD 11(1), s. 271-286, 2020.

ÖZBEK, Veli Özer/KAMBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker; 'Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler', Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 6. Baskı, Ankara, 2014.

ÖZSUNAR, Erdal; 'Roma Hukukunda Rehin Hakkı', DEÜHFD, C. 7, S. 2, s. 137-164, 2005.

ÖZTAN, Bilge; 'Medeni Hukukun Temel Kavramları', 38. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.

ÖZTEKİN, Selmin Burcu; 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Tarafların Hak ve Yükümlülükleri', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2021.

PEKCANITEZ, Hakan/ÖZKAN, Sungurtekin/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet; 'İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı', 7. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

RADO, Türkan; 'Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku', Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014.

REİSOĞLU, Sefa; ‘Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme’, Bankacılar Dergisi, S. 47, s. 107-121, 2003.

SEROZAN, Rona; ‘Taşınmaz Rehni’, İÜHFİM, C. 64, S. 2, s. 301-324, 2006.

SEVEN, Vural; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Taşınır (Varlık) Rehni’, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019.

SİRMEN, A. Lale; ‘Eşya Hukuku’, 3. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2015.

ŞENER, Oruç Hami; ‘Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı’, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

ŞENOCAK, Kemal/KAHRAMAN, Zafer/TUNCER KAZANCI, İdil /ÖCAL APAYDIN, Bahar; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

ŞİT İMAMOĞLU, Başak; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Uygulanması Üzerine Düşünceler’, Globalleşmenin Ekonomik ve Sosyal Etkileri Üzerine 3. SCF Uluslararası Konferansı, 5-7 Ekim 2017, Antalya, s. 168-174.

TBMM 1. Yasama Yılı 26. Yasama Dönemi 418 Sıra Sayı Numaralı ‘ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) İle Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu’.

TOKMAK, Emrullah; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

TUNCER KAZANCI, İdil; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi’, İnÜHFD 10(1), s. 73-86, 2019.

TUNÇ YÜCEL, Müjgan; ‘Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi’, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

TURAN, Gizlem; ‘Ticari İşletme Rehni’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

UTKU, Doruk; ‘Sınai Hakların Rehni’, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KAYA, Arslan/NOMER ERTAN, Füsun ; ‘Ticari İşletme Hukuku’, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Altıncı Baskıdan 7. Tıpkı Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.

ÜSTÜNTAŞ, Büşra; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2019.

YAĞBASAN, Hicabi; ‘Türk Medeni Kanunu’nun Taşınır Rehni Hükümleri Çerçevesinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.

YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; ‘Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler’, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.

YILDIZ, Muhammed Enes; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2019.

YILMAZ, Ejder; ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları’, (Editörler Lale Sirmen, Barış Özbilen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018 içinde), s. 227-258, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

YURTMAN, Hazalcan; ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar’, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

ZEVKLİLER, Aydın/ERTAŞ, Şeref/HAVUTÇU, Ayşe/AYDOĞDU, Murat/CUMALIOĞLU, Emre; ‘Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler’, 2. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2013.

www.anayasa.gov.tr (kararlar erişim 16.02.2022)

www.fkb.org.tr

www.gtb.gov.tr

www.lexpera.com.tr (kararlar erişim 15.02.2022)

www.tares.org.tr

www.tbmm.gov.tr (komisyon raporları erişim 30.01.2022)

www.uncitral.un.org

GİRİŞ

İster esnaf işletmesi olsun ister tacir işletmesi, faaliyet konusundan bağımsız olarak, ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde, her ne kadar tarihsel süreçte günümüze kadar farklı araçlar kullanılmış olsa da en yaygın olarak başvurulan yöntemin nakit paranın veya bunun yerine geçecek kambiyo senetlerinin olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır.

İşletmeler, öncelikli olarak öz sermayelerini kullanarak sektörel varlıklarını devam ettirmeye çalışırlar. Zaman zaman içinde buldukları darboğazdan kurtulmak ve yer aldığı piyasasında varlığını devam ettirmek için zaman zaman da mevcut durumunu hammadde, makine, teçhizat, iş gücü yatırımlarıyla daha da ileriye götürebilmek için ek sermayeye ihtiyaç duyabilmektedirler.

İşletmeler, kendi sermayelerinin yetersiz kaldığı hallerde, bir dış kaynaktan finansman ihtiyacını karşılama yoluna giderler. Burada kullanılan dış kaynak kavramı, finans kurumlarını diğer deyişle kredi kullandırmak amacıyla kurulan sermaye şirketlerini ifade etmektedir.

Modern dünya piyasalarında olduğu gibi ülkemizde de faaliyet gösteren finans kuruluşları, çok çeşitli ihtiyaçlara yönelik olarak hazırlanmış olan kredi ürünlerini müşterilerine sunmaktadırlar.

Tez çalışmamızın konusunu oluşturan 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu; işletmelerin, sahip oldukları varlıkları teslim etmek zorunda kalmaksızın, rehne konu edebilmelerine olanak sağlayan bir düzenlemedir.

1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanununun ilga edilmesi ve yapılan yeni düzenlemeler sayesinde, daha çok kişinin finansal kaynağa erişmesini amaçlayan metin, hukuk düzenimize kazandırılmıştır. Kanun hükümleri uyarınca; sözleşmenin tarafı

olabilecek kişilerin arttırılması, hukukumuzda daha önce mevcut olmayan ve finans şirketi özelliği taşıyamalarına rağmen esnafların ve tacirlerin birbirlerine taraf olarak bu Kanun kapsamında rehin veren ve rehin alacaklısı statüsü kazanabilecekleri, işleyişin aleni olmasını sağlamak amacıyla kurulması kararı alınan sicil ve özellikleri, paraya çevirmede ‘rehnin paraya çevrilmesi’ usulünden ayrılarak yeni bir kuruma kavuşulması hususları ayrı ayrı ve doktrin tartışmaları ışığında incelenecektir.

1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu yaklaşık 45 yıl hukuk düzenimizde yerini korumuştur. Bu süreçte gerek doktrin görüşleri gerekse piyasa aktörlerince, kredi temini amacıyla rehin veren sıfatıyla bu kurumdan yararlanan işletmeler sayesinde edinilen bir tecrübe vardır ki daha sonra yürürlüğe giren Kanunun alt yapısı da bu şekilde hazırlanmıştır. Dolayısıyla mülga Kanun incelemesinin de bu tez çalışması için zorunlu olduğu düşüncesindeyiz.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca taşınır rehni sözleşmesinin kuruluş aşaması ele alınacaktır. Teknik bilgilendirme yapılmasının yanı sıra, doktrin görüşleri yardımıyla, ağırlıklı olarak tartışma konusu olan noktalar aydınlatılmaya çalışılacaktır. Karşılaştırma yapılabilmesine imkân tanıyabilmek için, yeri geldikçe, Ticari İşletme Rehni Kanunu kuruluş aşaması hakkında kısa bilgiler de verilecektir.

İkinci Bölümde, ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin tescili ve değer tespiti aşaması ele alınacaktır. Sözleşmenin hazırlanması ve imzalanması ile hukuki sonuçlarını doğurmaya başlamamakta, bu Kanun kapsamında oluşturulan özel siciline tescil edilmesi de ayrıca gerekmektedir. Karşılaştırma yapılabilmesine imkân tanıyabilmek için, yeri geldikçe, mülga Kanun tescil aşaması hakkında kısa bilgiler de verilecektir.

Üçüncü Bölümde, temerrüt sonrası haklar ele alınacaktır. Rehni sözleşmesinin borçlunun temerrüdü ile sonlanması halinde, Kanun tarafından rehin alacaklısına başvurabileceği haklar tanımlanmıştır. Alacaklının; rehnedilen eşyanın mülkiyetini talep

etme hakkı, alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine devredebilmesi hakkı, rehnedilen eşyanın kiralama ve lisans hakkını kullanması veya genel hükümler çerçevesinde takip yapabilme hakkı detaylıca incelenecektir. Karşılaştırma yapılabilmesine imkân tanıyabilmek için, yeri geldikçe, mülga Kanunun temerrüt sonrası alacaklıya tanıdığı haklar hakkında da kısa bilgiler verilecektir.

Çalışmamızın SONUÇ Bölümünde ise, incelenen literatür ve gerek TİTRK ve gerek ilgili Uygulama Yönetmelikleri, bir bütün olarak ele alınacak ve oluşan kanaatimiz maddeler halinde sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

6750 SAYILI TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU: SÖZLEŞMENİN KURULMASI

1. GENEL OLARAK

Kavram olarak ticari işletme veya esnaf işletmesi rehninin gündeme gelmesi TMK taşınır ve taşınmaz rehni hükümlerine, piyasa şartlarına daha uygun ve işlevsel bir alternatif ortaya koyabilme çalışmaları ile mümkün olabilmıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanunu, sadece taşınmaz ipoteğinin ek teminat olarak kabulüne imkân vermektedir fakat bu talep işletmeleri zorlamaktaydı. Diğer tarafta, TMK taşınır rehnini teslimine bağlı bir rehin türü olarak tanımladığı için, pratikte sorunlar yaratmaktaydı. Bir işletmenin taşınır varlıklarını teslim etmek suretiyle kredi sağlamaya çalışması, bugün de yapılan yorumlara benzer şekilde, o günlerde de faaliyetlerini aksatma tehlikesiyle işletmeleri karşı karşıya bırakabilmekteydi. Kısmen TMK m. 862 uyarınca bütünleyici parça ve eklenti rehni düzenlemesi, bu durumu rahatlatır görünümdeydi ancak ihtiyacı tam olarak karşıladığı da iddia edilememekteydi. Bu aksaklıklar, işletmelerin lehine faaliyetlerini aksatmaksızın devam ettirebilmeleri ve bu sayede sorunsuzca kredi geri ödemelerini yapabilmelerini de sağlayacak, teslimsiz taşınır rehni kavramının hukuk düzenimize kazandırılması ihtiyacını ortaya koymaktaydı.¹

Yukarıda açıklanan amaca yönelik olarak rehin konusu taşınırın, teslim edilmeden borçlu elinde kalmasına duyulan gereksinim ile 1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu kabul edilmiştir². Bu Kanun, getirilen düzenlemenin tam olarak bir taşınır rehni kabul

¹ ESENER/GÜVEN, s. 614.

² YILMAZ, s. 227.

edilemeyeceği fakat bir taşınmaz rehni de olmaması sebebiyle, özel hükümlere yer verilen bir düzenleme olarak yorumlanmaktaydı³. TİRK, gerek görece olarak kapsamının darlığı sebebiyle gerek içerdığı hükümlerin daha ağır olması sebebiyle yürürlükte olduğu süreç boyunca yeterli taleple buluşamamıştır⁴. Ticari işletmenin bir bütün olarak rehne konu edilmesinin, bankalar tarafından da çok tercih edilmeyen bir teminat olması bazı sebeplere dayandırılabilir. Gayrimenkullerin piyasa değerlerinin hızla artması, bir gayrimenkulün paraya çevrilme kabiliyetinin bir ticari işletmenin paraya çevrilmesine kıyasla daha yüksek olması, bankalar tarafından alacağa mahsuben satın alınmaları halinin ticari işletmenin alacağa mahsuben satın alınmasına oranla çok daha avantajlı görünmesi, ticari işletmeye dahil unsurların yıpranma sebebiyle hızla değer kaybı yaşamaları, ticari işletmeye dahil taşınır varlıkların kaybolma veya çalınma gibi riskleri barındırıyor olması, 1447 Sayılı Ticari İşletme Kanununun çok başvurulan bir kanun olarak uygulamada yer bulmasını engellemiştir.⁵ Bu yaklaşım ile bankalar, ticari işletme rehnini ek teminat olarak kabul etmekte ve sadece işletmenin rehnine kredi vermekten kaçınınmaktalardı⁶.

Ticari işletme aktif ve pasif malvarlığı unsurlarının yer aldığı bir bütündür⁷ ve tacir, ticari faaliyetini her zaman kendi öz kaynaklarıyla yürütme imkanından yoksundur⁸. Bu yüzden zaman zaman kredi kullanır, krediyse ancak yeterli şahsi veya ayni teminat karşılığında açılır yani kredi veren lehine taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde rehin hakkı kurulmasıyla kredi kullanabilir⁹. Finans kuruluşları açısından değerlendirme yapacak olursak, alacaklıya sağladığı rüçhan hakkı ve herkese karşı ileri sürülebilme

³ REİSOĞLU, s. 108.

⁴ KARAKILIÇ s. 46.

⁵ OY/GÜNGÜLER, s. 68.

⁶ ŞİT İMAMOĞLU, s. 169.

⁷ ŞENER, s. 37.

⁸ KARAHAN, s. 37.

⁹ ARKAN, s. 48.

kabiliyetinden ötürü aynı teminat tesis edilerek kredi kullanımı yoluna daha çok başvurulmaktadır¹⁰ denebilecektir. Zira aynı teminatlar kişisel güvencelere nazaran daha fazla rağbet görmektedir¹¹. Bir ticari işletmenin malvarlığını genellikle taşınır mallar oluşturur¹² ve buna ek olarak işletme sahibinin işletmesinin üzerinde bulunduğu taşınmaza sahip olmaksızın kiracı konumunda bulunabileceği de dikkate alınır, taşınır rehininin düzenlenmesinin yararlı olduğu açıktır¹³.

Hem finans kuruluşları tarafından talep edilen aynı teminatın sağlanması hem de girişimcilerin hali hazırda ellerinde bulunan taşınır varlıkları değerlendirebilecekleri ve mülga Kanun ile yaşanan zorlukları bertaraf edebilecek yeni bir düzenlemeye ihtiyaç bu şekilde doğmuştur. Başlatılan çalışmaların sonucu olarak, Tasarı hazırlanmış ve Meclise sunulmuştur. TBMM Başkanlığına sunulan Tasarı Genel Gereğesinde, özellikle Anadolu'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin, ülke ekonomisine sağladıkları katkının altı çizilirken aynı zamanda finansmana erişimlerinin önünde bazı engellerin de bulunduğu dikkat çekilmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılmasıyla, ekonomik büyümenin de ivme kazanacağı ve bu amacın gerçekleşmesi için gereken düzenlemelerin yapılması gerektiği ayrıca belirtilmektedir. İlgâ edilen 1447 Sayılı Ticari İşletme Kanununun bu amaca ulaşmada yetersiz kalması sebebiyle, rehnedilebilecek unsurların arttırılması ile kredi temininin daha kolaylaşacağı bir hukuki zeminin hazırlandığı ifade altına alınarak, düzenlemenin amacı belirtilmektedir.

Tasarının Komisyon görüşmeleri sırasında Bülent TÜFENKÇİ¹⁴, şu ifadelerle

¹⁰ **TUNÇ YÜCEL**, s. 1.

¹¹ **BAHTİYAR**, s. 43.

¹² **ÇETİNER/BOZKURT YÜKSEL**, s. 66.

¹³ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI** (Ticari İşletme Hukuku), s. 43.

¹⁴ Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

düzenlemenin amacını dile getirmiştir: *‘İşletmelerimizi desteklemek için bu tasarı hazırlanmıştır. Finansmana erişim en önemli husustur. Finans şirketlerince talep edilen teminatlar, ağırlıklı olarak taşınmaz rehnini yönelik olduğundan işletmelerimiz zorlanmaktadır. Bu durumun çözümlenebilmesi için tasarı çalışmalarına başlarken uluslararası uygulamaları da inceledik. Eski Kanunun olumsuz tarafları da değerlendirmeye alınmıştır.’*

Adalet Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda yapılan görüşmeler ve incelemeler sonrası 1/753 esas sayılı tasarı hakkında Komisyon Başkanının¹⁵ ve Hükümetin¹⁶ görüşlerini içeren raporla birlikte Komisyon Üyelerinin¹⁷ de görüşlerini içeren bir rapor hazırlanmıştır. Tasarı hakkında

¹⁵ Komisyon Başkanı'nın tasarı hakkında rapora giren görüşleri şöyledir: 'Ülkemizde, işletmelerin tasarruf oranları dünyadaki benzerleriyle karşılaştırıldığında daha düşük seviyelerde seyretmektedir. Dolayısıyla ülkemizde finansman sorununun çözülebilmesi kolay değildir zaten kendi öz varlıklarıyla faaliyetlerini yürütememenin sonucu işletmeler krediye başvurmaktadır. KOBİ'ler girişim, maaş, ücret ve ciro açısından değerlendirildiklerinde, ülkemiz ekonomisinin çok önemli bir yerini tutmaktadırlar ancak karşılaştırıldığında bu işletmelerimiz finansmanın yaklaşık dörtte birine ulaşabilmektedirler. Kaynakların daha verimli olarak rehnedilebilmesinin önünün açılmasıyla, bu tasarıya paradigma değişikliği sağlayarak faydalı olacağı görüşündeyim.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

¹⁶ Hükümet tarafından, tasarı hakkında rapora giren görüşler şöyledir: 'KOBİler, ihracatımızı yüzde 54 oranında sağlamaktadırlar. Kendi faaliyetlerinin finansmanı için çeşitli finansal kurumlara başvurmakla birlikte bu işletmelerimiz kendilerinden talep edilen teminatları sağlamak açısından büyük sıkıntı çekmektedirler. Banka ve diğer finansman şirketlerin talepleri daha yoğunluklu olarak taşınmaz rehni tesisi iken işletmelerimizin sahip oldukları taşınmaz oranlarının genel işletme varlıkları içinde dörtte bir oranında kalması sebebiyle, kredi imkanlarına erişimde aksaklıklar olmaktadır. Eski Kanun, günümüz ekonomi ortamında yeterli düzeyde sorunlara cevap verememektedir. Zaten yürürlükte kaldığı tüm yıllar boyunca yalnızca 4927 ticari işletme rehni sözleşmesinin yapılmış olması da bunu göstermektedir ve iddiamızı desteklemektedir. Kapsamın, kredi sağlayan kuruluşlar ve bunları temin etmek isteyen taraflar açısından genişletilmiş olması son derece fayda sağlayacaktır.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

¹⁷ Komisyon üyelerinin tasarı hakkında rapora giren görüşleri şöyledir: 'Finansmana erişimin kolaylaştırılması haricinde, atılması gereken adımlar mevcuttur. İşletmelerin navlun giderleri, çeşitli vergilerde indirimler yardımıyla üretimin üzerindeki yükler hafifletilmelidir. Tasarı hakkında genel anlamda kanaatimiz olumludur. Borçlu lehine, üçüncü kişinin rehin verebilmesinin mümkün kılınması, alternatif paraya çevirme yöntemlerinin teklif edilmesi olumlu gelişmelerdir.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

Kazım Arslan, Tacettin Bayır ve Akif Ekici birlikte¹⁸, Mahmut Tuğrul şahsen¹⁹, Emin Haluk Ayhan ve Mehmet Necmettin Ahrazoğlu birlikte²⁰ muhalefet şerhi sunmuşlardır. Sunulan muhalefet şerhleri, genel itibarıyla tasarının olumlu karşılandığını ve fakat finansmana erişimin ve işletmelerin desteklenmesi için bazı ek tedbirlere ihtiyaç bulunduğu yönündedir. Ayrıca Meclis Genel Kurul görüşmeleri sırasında Hasan Sert²¹,

¹⁸ Sunulan muhalefet şerhinde yer verilen görüşler şöyledir: 'Tasarının, KHK olarak değil de müstakil bir Kanun tasarısı olarak sunulmuş olması yerindedir. Tasarı, genel hatlarıyla da olumludur. Hak ve yükümlülüklerin ayrıntılı olarak incelenmiş olması, aleniyetin sağlanmış olması, denetlemenin metinde yer bulması desteklediğimiz hususlardır. Yarı mamul, bağlı ortaklık, iştirak hisseleri gibi unsurların da rehne konu edilebilmesi teklifimiz kabul edilmese de işletmenin tümünün rehninin şarta bağlanması, faaliyetlerin devamlılığını sağlaması açısından önemlidir. Bunlara ek olarak işletmelerin bir vergi reformuna ihtiyaç duyduklarını hatırlatmak isteriz. Yapısal olarak güçlenmeleri ve sadece krediyle değil kendi kaynaklarıyla da işletmelerin faaliyetlerini sürdürmeleri esastır ve bu sağlanmalıdır. Belirttiğimiz ek düzenlemeler yapılmazsa, işletmelerin borçlarını ödeyemeyecekleri bir duruma gelebilecekleri endişesini taşıyoruz.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

¹⁹ Sunulan muhalefet şerhinde yer verilen görüşler şöyledir: 'Vergi sistemimizin adil olmaması sebebiyle, ortaya her gün yeni problemler çıkmaktadır. KOBİ'ler mevcut durumda büyük ölçekli işletmelere ucuz ara malı sağlamaktadırlar. Üzerlerinde var olan vergi yükleri ise onları üretim yapabilmek uğruna, düşük ücretlerle personel çalıştırmaya ve maliyeti düşürmeye yönelmektedir. Bu tasarı da bu durumu ortadan kaldıracak güçte değildir. Şu an, kredi sağlanması için bankalar tarafından daha çok taşınmaz rehninin talep edildiği doğrudur. Bu tasarı, yeni tanımlanan taşınır işletme varlıklarıyla krediye ulaşımı sağlayabilir. Tasarı görünürde makul olsa da bir mantık hatası içermektedir., tüm yük işletmelerin üzerine bırakılmaktadır. Bu durum terse dönerek işletmelerin daha zor finansal problemlerle karşılaşmasına sebep olabilir. Bu tasarı, kredi kullanmak isteyenleri daha çok rehin baskısı altına alacaktır oysa kredi veren tarafın daha uygun şartlarla finansman sağlamasına yönelik girişimler daha uygun olacaktır.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

²⁰ Sunulan muhalefet şerhinde yer verilen görüşler şöyledir: 'Esnaf ve tacir arasında bu kapsamda rehin sözleşmesinin yaygınlaşması, gayri Kanuni yolların önünü açabilir. Ayrıca esnaf ve tacir arası finansman sağlanması bir tür trampa yöntemi olarak değerlendirilebilir. KOBİ'lerin sorunlarının kaynağı finansmandır, bu tasarı finansmana erişimi sağlamayı kolaylaştırma amacıyla olsa da sorunun net bir şekilde tespiti de önemlidir. Mikro kredi, mikro sigorta gibi kurumların yaygınlaştırılması daha doğru olacaktır. Bu konuda ayrıntılı çalışılmalıdır. Ayrıca bu tasarının KHK olarak değil ayrı bir tasarı olarak görüşlere sunulması tarafımızca olumludur.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

²¹ Genel Kurul görüşmesinde şu noktalara değinilmiştir: 'KOBİ'lerin finansmana ulaşamaması üretimin hevesini kırmaktadır. Oysa Türk İnsanı girişimcidir, finansman sağlanması için başvuru bankalar ise çeşitli zorluklar çıkartmaktadırlar. Bu tasarı ile taşınır varlıkların üzerine rehin kurmanın yolunun açılması olumlu bir gelişmedir. Ayrıca rehne bir üst sınır getirilerek, tüm taşınırın değil de ihtiyacı karşılayacak kadar taşınırın rehnedilmesi sağlanmaktadır. Kapsamın genişleyerek, yeni taşınır varlıkların kapsama konu edilmeleri olumlu gelişmelerdir.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

Mehmet Parsak²², Emin Haluk Ayhan²³ taşınır rehni kurulması aşaması hakkında görüşlerini bildirmek üzere söz almışlar ve teslimsiz taşınır rehni düzenlemesi içeren tasarı hakkında görüşlerini ortaya koymuşlardır.

Yöneltilen eleştirilerin büyük kısmını bertaraf ettiğini gözlemlediğimiz²⁴ 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, 21.07.1971 tarihli 1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanununu ilga etmek suretiyle hukuk dünyasına kazandırılmıştır. Menkul rehninin, teslim bağı olma kuralının her alanda ve katı bir şekilde uygulanmasının getireceği sakıncaların da dikkate alınmasıyla bir istisna oluşturulmuştur²⁵. Kanun, genel gerekçesinde de altı çizildiği üzere, günün ekonomik şartlarına daha uygun bir mevzuat ile piyasada daha kabul görebilir bir düzenlemeye ulaşılabilmesi öngörüsüyle, bu Kanunun taslağı hazırlanmış ve ilgili komisyonlarda da görüşülerek TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu özelinde bakılacak olursa, ticari hayatın seyrine katkıda bulunmak, bu Kanun kapsamında taraf sıfatıyla hareket edecek kişilerin uyması gereken kuralları, sahip olacakları yetki ve sorumlulukları belirlemek ve olası uyuşmazlık hallerinde başvurulabilecek kurumların da gösterilmesi ile

²² Genel Kurul görüşmesinde şu noktalara değinilmiştir: 'KOBİ ve esnaf zor durumdadır. İşletmeler bu yüzden mevcutları ile değil müstakbel varlıklarıyla da borç altına gireceklerdir. Borç batağından işletmelerimiz kurtulmalıdır, bunu sağlayacak düzenlemelere ihtiyacımız büyüktür. Çözümüne kavuşturulması gereken mevzu budur.' Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

²³ Genel Kurul görüşmesinde şu noktalara değinilmiştir: 'Kapsam genişlemekte, rehnedilecek taşınır sayısı artmaktadır. Müstakbel varlıklarının rehnedilebilmesi, getirilerin dahil edilebilmesi mümkün hale gelmektedir. Bir kaynak sıkıntısı yaşanmaktadır ve bunun telafisi için çalışılmaktadır. Genel itibariyle olumlu bir görüşe sahip olmakla birlikte tasarının bazı istenmeyen sonuçlarının doğabileceğinin de altını çizmek isterim. Bankalar harici finansmanın önünün açılması, tefecilik vb girişimlere sebep olabilir. Bununla birlikte ekonomik şartlar sebebiyle bazen işletmeler ne kadar finansman sağlarsa sağlasın, faaliyetine devam edemeyecek durumlara düşebilirler. Tasarı Kanunlaşır, kaynak ihtiyacının çözülmesine katkıda bulunabileceği kanaatindeyim'. Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

²⁴ ARVAS, s. 260.

²⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI (Ticari İşletme Hukuku), s. 42.

günümüz ticari hayatına yeni bir düzenleme getirilmiştir²⁶.

Bu hususta TİRK ilga edilmek suretiyle yeni düzenleme yürürlüğe konmuştur ve TİTRK'in amacı teslimsiz taşınır rehninin yaygınlaştırılmasıdır²⁷. Eş söyleyişle zilyetliğin devredilmesi ile vuku bulabilecek sorunları bertaraf ederek, girişimcilerin finansmana ulaşımının kolaylaştırılması amacı güdülmektedir²⁸. Bu amaçla, TMK hükümleri yanında bir genişlemeye ve esnemeye gidilmiştir²⁹. Bu Kanunun büyük bir reform olduğu görüşü de doktrinde ileri sürülmektedir³⁰, Tüm görüşler değerlendirildiğinde; Kanun tarafından, borçluya teslimsiz rehin sunma olanağı verildiği için olumlu sonuçlar elde edilebileceği yönündeki görüş hâkim³¹ olmakla birlikte yazarlar tarafından bazı eleştiriler de ortaya konmuştur. **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**³² olumlu karşılanan bu hususlara rağmen 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonrasında dahi TİTRK ve ilgili Yönetmelikler arasında var olan çelişkilerin tam olarak giderilemediği kanaatinde. **ARKAN**³³, yeni düzenlemenin isabetli olduğunu da esasen söylemenin zor olduğunu ve mülga Kanunun aksayan yönlerinin düzeltilmesinin daha uygun olacağı

²⁶ İstatistiklere göre, TİTRK sözleşme sayıları yıllar itibarıyla şöyledir: 2017 yılı içinde 8179 sözleşme, 2018 yılı içinde 8085 sözleşme, 2019 yılı içinde 9936 sözleşme, 2020 yılı içinde 12581 sözleşme, 2021 yılı içinde 15088 sözleşme tescil edilmiştir. Belirtilen yıllar itibarıyla 1 Ocak-31 Aralık arası tescil edilen sözleşme sayıları verilmiştir. Ayrıca aynı dönemler için rehnedilen taşınır eşya toplam sayıları ise şöyledir: 2017 yılı içinde 567215 adet taşınır eşya, 2018 yılı içinde 393865 adet taşınır eşya, 2019 yılı içinde 224732 adet taşınır eşya, 2020 yılı içinde 332349 adet taşınır eşya, 2021 yılı içinde 637174 adet taşınır eşya rehn edilmiştir. İstatistikler için www.icticaret.gtb.gov.tr incelenebilir.

²⁷ **ARKAN**, s. 50.

²⁸ **ACAR** (Sempozyum), s. 191.

²⁹ **ARVAS**, s. 260.

³⁰ **KIRCA**, s. 159.

³¹ **MAKARACI BAŞAK**, s. 746.

³² **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1144.

³³ **ARKAN**, s. 51.

görüşünü savunmaktadır. **YILMAZ**³⁴, Kanuna ve Anayasaya aykırı ve hatta kendi içinde çelişen hükümlerin mevcut olduğunu ve bu durumun, Kanunun amacına ulaşmasını engelleyeceği yönünde endişesini dile getirmektedir. Konuyu mülga Kanun ile karşılaştırmalı olarak değerlendiren yazarlardan **KAYIHAN**³⁵ ise rehin kurulabilmesi için işletmenin bizatihi kendisine teveccüh gösterilmeyen bir iklimde, işletmeye dahil taşınır varlıklara teveccüh gösterilmesini beklemek oldukça iyi niyetli bir yaklaşımdır ifadesi ile ve **KARAKILIÇ**³⁶ de TİRK yürürlükteyken, bankalar tarafında çok tercih edilmeyen bir kredi türü olduğunu, bu Kanun sayesinde daha geniş bir kullanım alanına ulaşıp ulaşılamayacağı yönünde endişelerinin bulunduğunu ifade etmektedirler.

Hukukumuzda; rehne konu taşınır varlıkların, alacaklıya teslim edilmeleri gerekmeksizin ve fakat bir sicile tescil edilmeleri sonucunda rehnedilebildikleri tek kanun 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu değildir. Benzer şekilde 6102 Sayılı TTK m. 1013'te tanımlanan Gemi İpoteği, 3213 Sayılı Maden Kanunu m. 39 ile düzenlenen Maden Cevheri Rehni ve aynı Kanun m. 42-45 ile tanımlanan Maden İşletmesi Rehni, TMK m. 940 ile düzenlenen Hayvan Rehni, 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu m. 69-84 ile tanımlanan Hava Aracı İpoteği, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile tanımlanan Motorlu Taşıtlı Araçları Rehni, 3203 Sayılı Kanun m.39 ve 1582 Sayılı Kanun m. 13 ile ifade altına alınan ve T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri ile Tarım Satış Kooperatifleri lehine Çiftçi Malları Üzerinde Kurulan Rehni verilebilecek diğer teslimsiz taşınır rehni örnekleridir.

Bu bölümde taşınır rehni sözleşmesinin kurulması aşamasından başlanarak adım adım tüm safhalar incelenecektir.

³⁴ **YILMAZ**, s. 256.

³⁵ **KAYIHAN**, s. 79.

³⁶ **KARAKILIÇ** s. 46.

Çalışmamızda ‘Kanun’ olarak ifade edilen ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu³⁷’dur (TİTRK), ‘mülga Kanun’ olarak ifade edilen ise 1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu³⁸’dur (TİRK). Ayrıca bu bölümde ‘Yönetmelik’ olarak ise ‘Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik³⁹’ yer almaktadır.

2. REHİN SÖZLEŞMESİ

Çalışmamız ilerlerken, yeri geldikçe farklı hukuk dallarıyla benzeyen ve benzemeyen yönler ele alınacak ve incelenecektir. Konumuzu oluşturan Kanun başlığında geçen ‘ticari işlem’ ifadesinin genel olarak TTK kaynaklı ‘ticari iş’ ile karşılaştırıldığı yorumlar ön plana çıkmaktadır. Kanun başlığına farklı noktalardan yöneltilen görüşlere, yer verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Şöyle ki;

BAHTİYAR⁴⁰, ticari iş ve ticari işlem farklı kavramlar olduğu için, Kanunun adının eleştiriye açık olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Benzer şekilde **KAYIKLIK**⁴¹, ticari işlem ifadesinin, Kanun metninden net olarak anlaşılamadığı ve aynı zamanda TTK ‘ticari iş’ kavramıyla uyuşmadığı fikrini ortaya koyan bir diğer yazardır. **ARKAN**⁴² da başlığın içeriği yansıtmadığı görüşünü savunmaktadır. **KAYIHAN**⁴³, ek olarak esnaf ve

³⁷ RG. 28.10.2016, S. 29871

³⁸ RG. 28.07.1971, S. 13909.

³⁹ RG. 31.12.2016, S. 29935-3. Mükerrer

⁴⁰ **BAHTİYAR**, s. 46. Ticari işlem kavramının daha geniş olduğu ancak bir faaliyetin ticari işlem olmasına bir hukuki sonuç bağlanmadığı için kavramın eleştirilmesinin yersiz olduğu görüşü için bkz **BAYEZİT**, s. 43-44.

⁴¹ **KAYIKLIK**, s. 1514.

⁴² **ARKAN**, s. 51.

⁴³ **KAYIHAN**, s. 78. Kapsamın genişliği sebebiyle ticari iş tanımından uzaklaştırıldığı ve bu sebeple isimlendirme yapılırken ticari kelimesinin kullanılmasının doğru olmadığı görüşü için bkz **KARAKUŞ**

çiftçi işletmelerinin de Kanun kapsamında olmaları sebebiyle, Kanun başlığı ile içeriğinin birbiriyle uyuşmadığını dile getirmektedir. **KARAKILIÇ**⁴⁴, mülga Kanunda yer alan ifadelerin daha anlaşılır olduğunu, TİTRK'in anlaşılması güç bir anlatıma sahip olduğunu; **ALTAY**⁴⁵ ise Yasada yer alan terminoloji hatasının yalnızca ticari işlem ifadesinden ibaret olmadığı ve başka hataların da gözlemlendiği görüşünü savunmaktadırlar. **ESENER/GÜVEN**⁴⁶. ise ticari işlem kavramının neyi ifade ettiğinin daha iyi anlaşılabilmesi için sözleşmenin taraflarına bakılması gerektiği kanaatindedir. Bu eleştirilerin ötesinde gene Kanun başlığıyla ilgili olarak **AYAN**⁴⁷, taşınır teriminin eşya hukukunda tanımlanan halinden daha geniş bir anlama sahip olduğunu ifade ederek eleştirmektedir.

Görülüyor ki; Kanun başlığı ve içerik-başlık bağlantısı konuları, yazarlar tarafından ortak mutabakata varılamayan hususlardan birisi olarak kalmaya devam etmektedir. Kanaatimizce, devam eden bölümlerde, Kanun kapsamında sözleşmenin kurulması aşamaları incelendikçe, tartışılan noktalar netlik kazanabilecektir.

TİTRK m. 3'te sınırlı sayıda tanımlanmış sözleşmenin tarafı olabilecek gerçek ve tüzel kişilerin bir araya gelmesi ve yine TİTRK m. 5'te yer alan unsurların münferiden veya işletmenin tamamının rehnedilmesi sonucu düzenlenen sözleşmenin özel siciline tescil edilmesiyle, TİTRK kapsamında rehin sözleşmesi kurulacaktır. Bu bölümde

ERBAŞ, s. 39-40. Ticari işlem kavramının belirsizliği sebebiyle uygulamada sorunlar doğurabileceği görüşü için bkz **YURTMAN**, s. 12.

⁴⁴ **KARAKILIÇ** s. 42.

⁴⁵ **ALTAY**, s. 339.

⁴⁶ **ESENER/GÜVEN**, s. 616. Tarafların tacir olmadığı hallerin de değerlendirildiği zaman, bu ihtimal zayıflasa da ticari işlem kavramı ticari iş olarak anlaşılmalıdır ve bu tanım yerine alternatif kavramlar oluşturulabilir, bkz **YAĞBASAN**, s. 194.

⁴⁷ **AYAN**, s. 341.

sözleşmenin kurulması aşamaları tüm detayları ile incelenecektir.

2.1. Sözleşmede Taraflar

Rehin sözleşmesinin tarafları, TİTRK m. 3'te sınırlı sayıda ilkesi çerçevesinde tanımlanmıştır. Belirtmek gerekir ki bu madde ile sözleşmenin taraflarını düzenleyen hükümler, rehin ilişkisinin kurulma anına yöneliktir, tescil sonrasında kapsamazlar⁴⁸. Bu durum rehin konusunun devredilmesi veya tarafların sözleşme sonrası değişmesi halinde, belirsizliği kaldırabilmek adına önem arz etmektedir.

TİTRK m. 3, sözleşmede borçlu ile rehin alacaklısı olarak yer alabilecekleri belirlemiştir. Rehin alacaklısı sıfatına kredi kuruluşları ile esnaf veya tacirler haiz olabilir, her iki ihtimal aşağıda açıklanacaktır.

Kanun tarafından sözleşmenin tarafı olacak kişilerin tanımlaması yapılırken, tacir ifadesinin kullanılması, yazarlar tarafından farklı sebeplerle eleştirilmektedir. **KÖROĞLU ÖLMEZ**⁴⁹, sözleşme tarafı olarak yalnızca tacir ifadesinin kullanılmasının yeterli olmadığını ve tacir sayılanların da bu kapsama dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. **ARKAN**⁵⁰, benzer şekilde tacir sayılanların sözleşmenin tarafı olabileceği ancak tacir gibi sorumluların sözleşmede taraf olamayacağı görüşüne haizdir. **SEVEN**⁵¹ de Kanun lafzında tacir ifadesine yer verilmesinden dolayı tacir gibi sorumlu olanların bu kapsamda rehin veren (veya alan) sıfatına sahip olamayacaklarını düşünmektedir. **BOZER/GÖLE**⁵², taraf olabilmek için tacirlerin sicile tescillerinin arandığı

⁴⁸ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 136.

⁴⁹ **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 266.

⁵⁰ **ARKAN**, s. 52.

⁵¹ **SEVEN**, s. 115.

⁵² **BOZER/GÖLE**, s. 58.

görüldüğünden MERSİS numarası olmayan tacirlerin ve kullanılan ifade sebebiyle tacir gibi sorumlu olanların taraf olamayacakları görüşündedir. Bir başka açıdan konuyu değerlendiren **ARKAN**⁵³ ve **BAHTİYAR**⁵⁴ ise Kanun metninde, işletme maliki ifadesi kullanılmadığından ürün kirası sözleşmesi ile ticari işletmeyi işleten tacirin de rehin veren taraf olmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir. **BİÇER**⁵⁵ de tacir ifadesinin kullanılmasının geniş bir kavram olduğu, mülga Kanunda taraflar arasında yer alan kredili satış yapan kurumlara karşılık gelebileceği ve bu sebeple kapsamın içinden çıkartılmadıklarını (kredili satış yapan kurumların) söylemenin doğru olacağı yorumunu ileri sürmektedir.

2.1.1. Rehin Alacaklısı Olarak Kredi Kuruluşları

Sözleşmede lehine rehin tesis edilen taraf, diğer deyişle rehin alacaklısı sıfatıyla, kredi kuruluşları yer alabilirler. Kredi kuruluşlarının (bankalar⁵⁶, leasing şirketleri⁵⁷,

⁵³ **ARKAN**, s. 52.

⁵⁴ **BAHTİYAR**, s. 47.

⁵⁵ **BİÇER**, s. 77.

⁵⁶ Bankalar, sabit vadeli para ödücü, cari hesap şeklinde işletilen kredi, lombard kredisi, kıymetli evrakın iskontosu, factoring, forfaiting, finansal kiralama şeklinde nakdi krediler ile birlikte müşterileri lehine verdikleri teminat mektubu, kefalet, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdi krediler kullanılmaktadırlar, detaylı bilgi için bkz **TUNÇ YÜCEL**, s. 18-22.

⁵⁷ Leasing şirketleri diğer adıyla finansal kiralama şirketleri hukukumuzda ilk olarak 3226 sayılı Kanunla girmiştir. Kanun ifadesiyle dünyada bu konuda düzenleme yapan ender ülkelerden olarak uygulamanın başlaması ve ekonomi politikalarının da desteğiyle ilerleme sağlayabilmiştir. İlk zamanlarda KİT'lerine finansman sağlama olarak yorumlansa da böyle bir kısıtlaması yoktur. 2012 yılında yapılan çalışmayla güncel piyasa ihtiyaçlarına karşılık veren bir metne ulaşılmıştır. Kanun dahilinde faaliyet göstermesi için Fatura Merkez Kayıt Sistemi de hayata geçirilmiştir. Aleyhe hareketlerin önlenilmesi amacıyla idari ve cezai düzenlemeler de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme dahilinde şirket (kiralayan) ile müşterinin (kiracı, borçlu) anlaşması üzerine kiracı kiralayana karşı kiralanan şeyin bedelini ödeme yükümlülüğü altına girer. Kiralayan ise finansal kiralamaya konu kiralananın teslimini kiracıya yapmakla yükümlüdür. Zaman içinde sözleşmenin süresi hakkında değişikliğe gidilmiş olmakla birlikte mevcut halde taraflar serbestçe süre belirlemede yetkilidir. Ancak bilinmesi gerekir ki niteliği itibarıyla finansal kiralama sözleşmeleri orta ve uzun vadede yapılmaktadırlar, diğer deyişle bu sözleşme ile müşterinin orta ve uzun vadeli finansman ihtiyacı karşılanmaktadır. Kiralanan şey ister taşınır ister taşınmaz olsun malik her zaman şirkettir ve ilgili sicillere sözleşme şerh edilir ayrıca Ticaret Sicil kayıtlarından da finansal kiralama aracılığıyla bir taşınır veya taşınmaz eşya kiralandığının kaydına erişebilmek mümkündür. TMK uyarınca, özellikle taşınır

factoring şirketleri⁵⁸, finans kuruluşları, kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar⁵⁹ alacaklı olarak sözleşmede yer alması halinde; borçlu taraf ise tacir, esnaf, çiftçi⁶⁰, üretici örgütü⁶¹, serbest meslek erbabı gerçek⁶² ve tüzel kişiler⁶³ olabilir.

esyalarda üçüncü kişinin iyi niyetinin korunması prensibine, bu şekilde bir istisna getirilmeye çalışılmıştır. Sözleşme, yazılı yapılmakla birlikte belirlenen süre sonunda yürürlükten kalkar ancak taraflarca sürenin uzatılması mümkündür. Süre bitiminde mülkiyet kiracıya geçer. Finansal kiralama şirketleri ve sözleşmesi hakkında daha detaylı bilgi için bkz **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 769-830. Ayrıca bkz **TUNÇ YÜCEL**, s. 29.

⁵⁸ Factoring Şirketleri genel alacak tahsili faaliyeti yürütürler. Şirket, şirketin müşterisi ve müşterinin alacaklı olduğu kendi müşterisi arasında bir ilişkiyi ifade eden factoring sözleşmesinin imzalanması ile kurulur. Çek veya fatura temlik ile müşterinin alacağı şirkete temlik edilir ve vadeye göre faiz üzerinden hesaplanan bedel müşteriye ödenmek suretiyle müşterinin kısa vadeli finansmanı sağlanmış olur. Şirket tarafından müşteri hakkında yapılacak inceleme ile bir 'kredi limiti' belirlenir, tarafların çalışma süresini uzatmaları mümkündür. Müşterinin sorumluluğu, kendi müşterisinin şirkete ödemeyi yapmasıyla sona erer, aksi durumda ödeme müşteri tarafından gerçekleştirilir. Factoring Şirketleri ve sözleşmesi hakkında daha detaylı bilgi için bkz **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 830-837. İkrazaat Şirketleri ve Factoring Şirketleri için ayrıca bkz **TUNÇ YÜCEL**, s. 28.

⁵⁹ **SEVEN**, s. 119, **BOZKURT**, s. 135 ve **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 198'de yer alan açıklamalar ve örneklendirmeler bir arada değerlendirildiğinde karşımıza şöyle bir liste çıkmaktadır; Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifi, Kredi Garanti Fonu, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Türk Esnaf ve Sanatkarlar Konfederansı, Türkiye Varlık Fonu, Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu vd.

⁶⁰ Çiftçi kayıt sistemine kaydolarak sicil numarası almış çiftçilerin yalnızca TİTRK kapsamına dahil olabileceği görüşü için bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 204. Bu maddede sadece gerçek kişi çiftçilerin değil aynı zamanda tüzel kişi çiftçilerin de sayıldığı ve TTK hükümlerince tacir sayılan bir şirketin faaliyet konusunun tarımsal üretim olması halinde 5488 Sayılı Kanun ile aynı zamanda 'çiftçi' olarak kabul edildiği görüşü için bkz **SEVEN**, s. 116.

⁶¹ Üreticilerin ve yetiştiricilerin kurduğu birlik ve kooperatifler bu kapsama girer bkz **SEVEN**, s. 117. Yönetmeliğin Kanundan farklı olarak üretici örgütü belgesine sahip olma şartı getirmesinin bir uyumsuzluk olduğu görüşü için bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 205. Tarımsal amaçlı Kooperatiflere örnek olarak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Sulama Kooperatifi, Su Ürünleri Kooperatifi, Pancar Ekicileri Kooperatifi verilebilir bkz **ANTALYA/ACAR**, s. 37.

⁶² Gelir Vergisi Kanunu uyarınca vergi ödeyen ve serbest meslek faaliyetini rutin olarak icra eden kişiler bu kapsama dahildir, örnek vermek gerekirse muayenehanesinde faaliyet gösteren hekimler, avukatlar, veterinerler, mimarlar, yazarlar, mali müşavirler, tahkim yargılamasında görevli hakemler, bkz **SEVEN**, s. 117.

⁶³ Tüzel kişinin bu kapsamda tanımlanmasının zor olduğu ve kolektif ve komandit şirketlerin serbest meslek icra etmeleri ile vergilendirilmelerinin bu şekilde yapıldığı ancak burada şirketin değil faaliyette bulunan ortağın bu sığata sahip olması gerektiği görüşü için bkz **SEVEN**, s. 117-118.

Kanaatimizce, her ne kadar bir finansman şirketi olsa da factoring şirketlerine, bu Kanun metninde alacaklı sıfatıyla yer verilmesi isabetli olmamıştır. Factoring şirketlerinin çalışma prensipleri rehin almak üzerine kurgulanmamıştır. Zira kısa bir tanımlama yapmak gerekirse rehin, akdedilmiş sözleşmenin ifa ile sonuçlanması halinde fek edilen (veya iade edilen), borçlunun temerrüdü ile sonuçlanırsa paraya çevrilmesi yoluyla alacaklının alacağına kavuşmasını sağlayan bir hukuki kurumdur. Factoring şirketleri lehine rehin tesis edilmemektedir. TİTTR ise işletmelerin finansman ihtiyacının taşınırların rehnedilmesi yoluyla sağlanmasına yönelik yapılmış bir düzenlemedir. Kanun metninde, factoring şirketlerinin rehin alacaklısı olarak bu Kanun kapsamında kredi kullandırması, bu şirketlerin genel amaçlarının dışına taşmaktadır. Bu sebeple factoring şirketlerinin TİTRK tarafı olarak gösterilmelerinin isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

Çalışmamızı oluşturan Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanun metni benzer şekilde leasing şirketlerini de rehin alacaklısı olarak bu Kanun kapsamında finansman sağlayabileceğini göstermektedir.

TİTRK, finansman şirketleri arasında leasing şirketlerini sayarken kanaatimizce finansman teriminin nasıl yorumlandığı irdelenmelidir. Kanun Genel Gereçesi çok sarih bir dille, bu Kanunun mülga Kanunla karşılaştırıldığında daha geniş bir kapsamla küçük ve orta büyüklükteki işletmelere finansman sağlanması amacıyla düzenlendiğini dile getirmektedir. Finansman dar anlamıyla, nakit para sağlamak olarak değerlendirilebilir, geniş anlamda yorumlanacak olursa ise tüm finans araçlarıyla müşterilerinin ihtiyaçlarına karşılık vermek anlaşılır. Leasing şirketleri müşterilerine likidite sağlamadıklarına göre, o halde finansman ihtiyaçlarının bilinen finans araçlarının kullanılmasıyla sağlanması düşünülebilir. Geniş anlamda finansman sağlanması hususu TİTRK amacına uygun gözükmemektedir.

Yukarıda yer vermeye çalıştığımız, factoring şirketleri ve leasing şirketleri⁶⁴ lehine, özel Kanun niteliğinde olan TİTRK kapsamında çalışabilmeleri için hukuki ortamın hazırlandığı ve bu sebeple aksi yönde olan görüşümüzün temelsiz kaldığı ileri sürülebilir ancak yinelemek isteriz ki adı geçen bu şirketlerin; taşınır rehni karşılığında kredi veren sıfatıyla, bu Kanun kapsamına dahil olabilecekleri fikrine yukarıda açıklamaya çalıştığımız şirketlerin faaliyet konuları itibarıyla katılmamız mümkün değildir..

2.1.2. **Rehin Alacaklısı Olarak Esnaf veya Tacir**

Lehine rehin tesis edilebilecek, rehin alacaklısı olarak sözleşmede yer alabilecek kişiler, tacirler ve esnaflar da olabilir. TİTRK, esnafları ve tacirleri kendi aralarında yatırımlarını karşılıklı desteklemek amacıyla⁶⁵ sözleşme tarafı olmalarına cevaz vermektedir. Eş söyleyişle esnafın rehin alacaklısı tarafında olduğu sözleşmede, tacir veya esnaf borçlu-rehin veren sıfatına haiz olabilir. Diğer ihtimalde de tacirin, rehin alacaklısı olduğu bir sözleşmede, esnaf veya tacir borçlu-rehin veren olabilir. Kanuna göre; sözleşmenin tarafları olabilen gerçek veya tüzel kişiler, kuruluş aşamasına yöneliktir, sonradan devralan kişinin TİTRK kapsamında sağlanan haklardan yararlanmak için taraf özelliklerine sahip olması gerekmez.⁶⁶

Eснаflar ve tacirler arasında sözleşmenin kurulmasının mümkün olması, doktrinde eleştirilmektedir. **BAHTİYAR**⁶⁷, rehin işleminin güvenilir ve itibar sahibi kişiler ve kurumlar arasında yapılması ilkesinin göz ardı edilerek, borçlunun zor durumda kalmasına sebep olabileceği görüşündedir. **BOZER/GÖLE**⁶⁸, tacir ve esnaf arasında sözleşmenin

⁶⁴ Şirketler hakkında detaylı bilgi için bkz www.fkb.org.tr

⁶⁵ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI** (Ticari İşletme Hukuku), s. 44.

⁶⁶ **ARKAN**, s. 53.

⁶⁷ **BAHTİYAR**, s. 48.

⁶⁸ **BOZER/GÖLE**, s. 57.

akdedilebilecek olmasının, muvazaalı hatır rehinlerinin tesis edilebileceği ihtimalini akıllara getirmesi gerektiği yönünde görüş ortaya koymaktadır. **BİÇER**⁶⁹ ise bu hususun ileride taşınır rehninin uygulama alanının daralmasına sebep olabileceğini savunmaktadır.

Konuyu tefecilik suçunun oluşması zemininde değerlendiren yazarlardan, kapsamın çok geniş tutulmasının tefecilik suçunun işlenmesi ihtimalini arttıracak görüşünü ortaya atan yazarlardan **KARAKILIÇ**⁷⁰, finans kuruluşu olmayan ve rehin alacaklısı olarak Kanunda yer bulan esnaf/tacir çerçevesinde doktrinde yer bulan tefecilik ihtimalinin artacağı eleştirilerine, cezaların caydırıcılığının tartışıldığı bir ortamda yer bulan bu Kanun ifadesinin, endişe edildiği gibi tefecilik suçunu arttırabileceği yönünde görüş ortaya koyarken; **KAYIKLIK**⁷¹, Kanun kapsamında işlemlerin sicile tescil edilmesi ile bir resmiyet kazandığı, bunun da suç işlenmesi ihtimalini düşüreceğini ayrıca kimsenin yüksek faiz zorlaması ile şu anki hukuk sisteminde sözleşme yapmaya zorlanamayacağı zira borçlunun kendisini koruyabileceği kanaatindedir ve dolayısı ile bu yönde var olan eleştirilere katılmamaktadır. **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**⁷², esnafın ve tacirin kendi arasında rehin sözleşmesini birden çok kez düzenlemeleri halinde, bu kapsamda tefecilik faaliyeti olarak değerlendirilmemesi gerektiği görüşündedir.

2.1.3. Sözleşme Kapsamında Borçlu Taraf

TİRK m. 3 ve ilgili Yönetmelik m. 10'da detaylandırıldığı üzere, bu Kanun kapsamında finansman ihtiyacının karşılanması için tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı, TİTRK m. 5'te belirtilen unsurların bir veya daha fazlasını finans

⁶⁹ **BİÇER**, s. 77.

⁷⁰ **KARAKILIÇ**, s. 43.

⁷¹ **KAYIKLIK** s. 1525.

⁷² **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 118.

şirketlerine rehnemek suretiyle gerekli finansmana kavuşabilirler.

Ayrıca esnaflar ve tacirler de kendi aralarında, finansmana erişim amacıyla rehnedilebilen unsurların bir veya birkaçını yine esnaflar veya tacirler lehine rehnemek suretiyle, bu Kanun kapsamından yararlanabilirler.

Mülga Kanun değerlendirildiğinde, ticari işletme rehni sözleşmesinin taraflarının daha sınırlı olduğu söylenebilir. TİRK çerçevesinde ticari işletme rehni sözleşmesinde rehin alacaklısı taraf olarak kredi müesseseleri⁷³, kredili satış yapan müessese (gerçek kişi veya tüzel kişi)⁷⁴, kooperatifler ile borçlu rehin veren olarak rehnedilecek ticari işletmenin maliki⁷⁵ (gerçek kişi veya tüzel kişi) yer alabilmekteydi. (TİRK m. 2)

2.2. Sözleşmenin Şekli

TİTRK m. 4 sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için şekil şartlarını içermektedir. Tarafların, alacaklı ve borçlu olarak anlaşmaları üzerine yapacakları sözleşmenin yazılı olması şarttır.

TİRK m. 4 hükmünce ise sözleşmenin noterce düzenlenme şeklinde hazırlanması gerekmektedir. Rehnedilecek ticari işletmenin kayıtlı olduğu sicil çevresinde yer alan bir

⁷³ Şirket olarak kurulmamış kredi müesseselerinin durumunun tartışmalı olduğu görüşü için bkz **REİSOĞLU**, s. 109.

⁷⁴ Sadece kredili satış yaptıkları unsurlar üzerinde rehin tesis hakları mevcut idi. Ayrıca ifadenin kapsamının tam olarak anlaşılacağı yönündeki görüş için bkz **ERTAŞ**, s. 45. Kredili satış yapan müesseselerin rehin sözleşmesinde ticaret unvanının zorunlu unsur olarak yer almayacağı görüşü için bkz **BERZEK**, s. 18.

⁷⁵ Özel olarak yetkilendirilmiş ticari temsilci de rehin sözleşmesi yapabilir bkz **KARAHAN**, s. 40. Ticari temsilcinin işletmeyi bir bütün olarak rehnemeye yetkisinin olmadığı ancak işletmenin faaliyetlerini sekteye uğratmayacak şekilde münferit unsurları veya bir varlık grubunu rehnedebileceği yönünde görüş için bkz **BOZKURT**, s. 137.

noterce⁷⁶ düzenlenen rehin sözleşmeleri geçerli olarak kurulmuş sayılmaktaydı.

TİRK kapsamında tarafların noterce sözleşmedeki imzaların onaylanması şeklinde düzenlenen sözleşmenin geçersizliğine hükmedilen 05.12.1988 tarihli⁷⁷ ve TİTRK kapsamında düzenlenen ve zorunlu unsurların noksanlığı ve rehnedilen unsurun ayırt edici özelliklerinin bulunmaması sebebiyle sözleşmenin geçersizliğine hükmedilen 07.10.2021⁷⁸ tarihli kararları inceleyiniz.

2.3. Sözleşmenin Zorunlu Unsurları

Finansman sağlanabilmesi için alacaklı tarafa, bu Kanun kapsamında verilecek olan teminatların taşınır varlık olması sebebiyle, imza altına alınan sözleşmede ilgili tüm taşınır eşyaların ayırt edici özellikleri ile ayrı ayrı belirtilmesi gerekmektedir.⁷⁹ Bu hususların neler olduğu Kanunda detaylandırılmıştır.

⁷⁶ Başka bir yer noteri tarafından düzenlenmesi halinin sözleşmenin kurulmasını sakatlayıp sakatlamayacağı hakkındaki görüşleri için bkz **ERTAŞ**, s. 40.

⁷⁷ Taraflar TİRK kapsamında bir rehin sözleşmesini öncelikli olarak yazılı şekilde düzenleyerek bunu notere onaylatmışlar ve daha sonra noterce düzenlenen ikinci bir belgeye de ilk belgenin de geçerli olduğu ve tarafların konu hakkındaki iradelerini yansıttığını belirten bir madde eklemişlerdir. Daha sonra, alacaklının icra takibine girişmesiyle borçlu itiraz etmiş ve fakat bu belgelere dayanarak itirazı kaldırılmıştır, kararın temyizen incelenmesinde TİRK sözleşmelerinin noterce re'sen düzenlenmesi gerektiği ve imzaların onaylanması suretiyle sözleşmenin kurulamayacağı ayrıca daha sonra noterce düzenlenen belgeyle ilk belgenin geçerli hale getirilemeyeceği görüşü ile itirazın kaldırılması kararı bozulmuştur, İlgili dairenin kararı için bkz **YARG. 12. HD E. 1988/2923 K. 1988/14847 T. 05.12.1988**.

⁷⁸ TİTRK çerçevesinde akdedilen bir rehin sözleşmesinde, alacaklı temerrüt sonrası rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe girişmiştir, borçlu ise itiraz etmiştir. Alacaklının tesis ettiği itirazın iptali davasında ise, rehin sözleşmesinin zorunlu unsurları taşımaması, rehlin ne miktar için temin edildiğinin anlaşılabilmesi ve hatta hangi aracın rehnedildiğinin sözleşmeden belli olmadığı görüşüyle itirazın iptali talebini reddedilmiştir, ilgili mahkemenin karar metni için bkz **Ankara 5. ATM E. 2018/903 K. 2021/646 T. 07.10.2021**.

⁷⁹ Taşınırın ayırt edici özellikleri ile belirlenmesi konusunda işletmenin envanter defterine itimat edilebileceği zira müstakbel taşınır haric işletmeye özgülenmiş tüm taşınırın envanter defterinde gösterilmesi gerektiği görüşü için bkz **ŞENER**, s. 38.

Tacir; ticaret unvanı, MERSİS numarası⁸⁰ ile sözleşmeyi oluşturabilir eğer temsilci⁸¹ sözleşmeyi imza altına alacaksa. ilzama yetkili kişinin kimlik bilgilerine de yer verilir.

Gerçek kişi sözleşmenin tarafı olacaksa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve ad/soyad beyanı ile sözleşmeyi imzalaması gerekir.

Bu Kanun kapsamından yararlanmak isteyen diğer kişilerin ise mesleklerine has özelliklerin ibrazı ile sözleşmede yer alabilecekleri Kanunda ayrıca detaylıca açıklanmıştır.

Mülga Kanun değerlendirildiğinde, kredi kullanımı için rehin tesisi aşamasında taraflara daha sınırlı seçenekler verildiği görülmektedir. Zira TİRK asıl olarak bir işletmenin tamamının rehnedilmesi ile borçluya kredi sağlanmasını amaçlayan bir teslimsiz taşınır rehni türü olduğundan ticaret unvanı, işletme adı ve tescil anında mevcut ve işletmenin faaliyetlerine özgülenmiş menkul işletme tesisatı unsurlarını rehnetmek zorunluydu ancak bunlar dışında kalabilenler sözleşme dışı bırakılabilmekteydi. (TİRK m. 3)⁸²

TİTRK uyarınca sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için, rehne konu taşınırın ayırt edici özelliklerinin sözleşmede açıkça belirtilmesi zorunluluğu bazı

⁸⁰ MERSİS numarası bulunmayan yani ticaret siciline kaydı olmayanlar bu Kanundan yararlanamazlar bkz **ARKAN**, s. 54. Esnaf işletmesinin tamamının rehnedilmesi halinde sicile kayıt gerekirken, münferit unsurların rehninde esnaflar için tacirler gibi sicile kaydolma şartı bulunmamaktadır bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 204.

⁸¹ Ticari temsilcinin sözleşmeyi imzaladığı taktirde yer verilmesi gereken bilgilerin yer alması hatalı bir ifadedir zira bu sözleşmenin işletmenin sahibinin veya yetkilisinin imzalayacağıının zaten belli olduğu görüşü için bkz **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 119.

⁸² İşletmenin alacakları, müşteri çevresi, kira gelirleri, stokları ve hammaddeler kapsam dışındaydı bkz **ERTAŞ** (Armağan), s. 1167. Benzer görüş için bkz **BERZEK**, s. 18.

eleştirileri de beraberinde getirmiştir.

ARKAN⁸³, ayırt edici özelliği olmayan eşyaların rehinde, bunların özelliklerinin yazılmaması halinin belirlemeyi zorlaştıracak olumsuz bir düzenleme olduğu görüşünü savunmaktadır. Benzer şekilde **KIRCA**⁸⁴, ayırt edici özelliklerin teker teker yazılmasıyla sözleşme kurulmasına istisna getirilmesinin, belirsizliği destekleyeceği kanaatindedir. **ESENER/GÜVEN**⁸⁵, ayırt edici özelliklerin tam olarak belirlenmemiş olmasının sözleşmenin geçersizliğine sebep olmasının hukuken beklenmesinin yanında, alacaklıya ispat külfeti yükleyerek hangi unsurların rehne dahil olduklarını ispatlayabilmesi halinde sözleşmeyi geçerli kılmanın da uygulama alanı bulması gerektiği görüşüne sahiptirler. Müstakbel varlıkların rehnedilmesi hususunda **AYAN**⁸⁶, bu müstakbel varlıkların ayırt edici özellikleri ile sözleşmede teker teker belirlenmiş olmasının nasıl sağlanabileceği konusunda endişeleri de beraberinde getireceği görüşünü dile getirmektedir.

2.4. Sözleşmenin Konusu

Sözleşmenin konusu, rehin sözleşmesi kapsamında yer verilebilecek taşınır varlıklardır. TİTRK, mülga Kanundan sözleşme konusu itibarı ile ayrılmaktadır. Mülga Kanun gereği sözleşmede tüm ticari işletmenin rehnedilmesi gerekmekteydi oysa tez çalışmamızda incelediğimiz ilgili Yönetmelik , borcun toplamının yüzde yirmi

⁸³ **ARKAN**, s. 56.

⁸⁴ **KIRCA**, s. 174.

⁸⁵ **ESENER/GÜVEN**, s. 624

⁸⁶ **AYAN**, s. 347.

fazlasıyla⁸⁷ teminat altına alınma halini yeterli görmektedir⁸⁸ ve bunun fazlasının rehnedilmesinin yolu kapatılmıştır. Eş anlatımla TİTRK, teker teker taşınır eşyaların tespitini ön plana çıkartmaktadır denebilir⁸⁹. O halde sözleşme konusu olabilecek ve tüm Kanun onay aşamasında da belirtildiği üzere, finansmana kolaylık sağlayacağı tespitiyle (ilgili Yönetmelik m. 2⁹⁰ de kendilerine ait özellikleri sebebiyle, farklı uygulama esaslarına tabi olacakları belirtilenler hariç olmak üzere) Kanun tarafından cevaz verilen ve ilgili Yönetmelik tarafından hükümleri belirlenmiş rehnedilebilecek unsurlar aşağıda detaylıca açıklanacaktır. (TİTRK m. 5)

Sözleşmenin kurulması aşamasında tespit ettiğimiz ve normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil eden bir husus hakkında görüşlerimizi paylaşmak isteriz. İlgili Yönetmelik m. 11/2 ifadesiyle, borç miktarı belli ise bu miktarın beşte biri fazlasıyla teminat oluşturacak taşınır varlığın rehnedilmesi ile sözleşme kurulur ve bu halde işletmenin tümünün rehnedilmesi mümkün değildir. Kanun maddesi ile çelişki içeren bu madde sayesinde sözleşmenin kurulması safhasında gösterilecek teminatın miktarı hususunda belirsizliğe sebep olacağı kesindir. Zira Kanun ile belirlenmemiş bir rehin miktarına getirilen sınırlama, ilgili Yönetmelikte yerini bulmuştur. Normlar hiyerarşisi çerçevesinde ilgili Yönetmelikte yer alan ‘beşte bir fazlası’ ifadesi uygulama alanı bulamayacaktır.

⁸⁷ Borç miktarının tamamının beşte bir fazlasıyla sağlanması ile sözleşmenin kurulması belli miktarda borçlar için kullanılabilir, miktar belli değilse rehnin ne miktar için güvence sağlayacağı belirtilmelidir, burada belirtilmesi gereken Kanun maddesi ile ilgili Yönetmelik arasında uyumsuzluk bulunduğu ve borcun beşte birinden fazlası ile karşılanması ifadesinin geçersiz olduğudur görüşü için bkz **ARKAN**, s. 52. Bankalar, özellikle sendikasyon kredilerinde rehin bedelinin marjlı olarak hesaplanması hususunda anlaşmazlık yaşamaktadırlar bkz **ŞİT İMAMOĞLU**, s. 174.

⁸⁸ Bu cihetle, kredi borcunun ödenememesi halinde tüm işletme kaybedilmesi riskinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır bkz **ALTAY**, s. 341.

⁸⁹ Mülga Kanundan farklı olarak sözleşmenin kurulması için gerekli asgari unsurlar tanımlanmamıştır bkz **BAHTİYAR**, s. 49.

⁹⁰ Bu Kanun kapsamında rehin sözleşmesi kurulması mümkün olmakla beraber uygulanacak hükümler açısından farklılık arz edecek olan rehin türleri şöyle sıralanabilir , mevduat rehni ve finansal araçların rehni, TMK uyarınca kurulan teslim bağli taşınır rehni, KTK uyarınca kurulan araç rehni , TSHK uyarınca kurulan hava aracı ipoteği, TTK uyarınca kurulan gemi ipoteği, TMK uyarınca kurulan maden ve cevher rehni.

Ancak burada bir başka husus daha önem arz etmektedir. Çalışmamız konusunu oluşturan Kanun ve tasarı aşaması incelendiğinde, Hükümet tarafından mülga Kanundan farklı olarak rehnedilebilecek taşınır unsurların. eğer ki borcu karşılayacak değerde iseler tüm işletmenin rehninin önüne geçerek, teminat olarak gösterilmesiyle sözleşmenin kurulmasının amaçlandığı görülecektir. Tasarı çalışmalarında defaatle, ‘borcun beşte bir oranının ötesinde değerde işletme unsurunun rehnedilmesinin önüne geçilmektedir’ ifadeleri kullanılmıştır. Altını çizerek belirtmek istediğimiz husus şudur, Hükümet iradesi, işletmenin tamamının rehnedilmesinin önlenmesi için bir sınırlama öngörmektedir. Normlar hiyerarşisi gereği konu incelendiğinde ise bu ifade kendisine Kanun metninde yer bulmadığı için geçersizdir. Hükümetin iradesinin ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek bu ifadenin daha titizlikle kaleme alınması ve ilgili Yönetmelikte yer alan ifadenin, Kanun maddesinde de yer bulması gerektiği kanaatindeyiz.

2.4.1. Alacaklar

TİTRK kapsamında rehnedilebilecek unsurlar arasında alacaklar da sayılmaktadır. Faaliyet konusundan, işletmenin hacminden, bulunduğu sektörden bağımsız olarak işletmeler borç ve alacak sahibi olurlar. Yeme, içme, ulaşım masrafları, personel maaşları, ayrıca üretim gerektiren bir iş kolunda iştigal ediyorsa hammadde alımı, her tür vergi ve burada sayamayacağımız kadar daha pek çok unsur, bir işletmenin borçlanmasına sebep olur. Diğer tarafta üretim kaynaklı ise ortaya çıkan ürünlerin satışından, hizmet sektöründe faaliyet gösteriliyor ise hizmetin sunulması sayesinde de alacaklı hale gelirler. Alacaklar; iki bölümde incelenebilir, adi alacaklar ve kıymetli evraka bağlanmış alacaklar. Adi alacakların rehninde, alacağın dayandığı borç ilişkisinin önemi yoktur⁹¹ sadece

⁹¹ SEVEN, s. 76. Her tür sözleşmeden doğan ifadesinin bir sınırlama getirdiği hakkında yorum için bkz ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 220.

devrinin mümkün olması⁹² ve parasal bir değere haiz olması yeterlidir⁹³. İlgili Yönetmelik m. 16 ifadesiyle AATÜHK VE GSS Kanunu hariç, borçlunun taraf olduğu tüm sözleşmelerden doğan veya doğacak tüm alacaklarını bu Kanun kapsamında rehnedebilmesi mümkündür denilmek suretiyle, kapsam son derece geniş çizilmiştir. Kıymetli evraka bağlanmış alacaklar konusu TTK kapsamında özel hükümlere bağlanmıştır ve TMK hükümlerine göre rehnedilmeleri durumunda kıymetli evrakin sağladığı koruma ortadan kalkar⁹⁴, bu sebeple hamile yazılı senetler⁹⁵, nama yazılı senetler⁹⁶ ve emre yazılı senetler⁹⁷ kendilerine has usule tabi olarak ve zilyetliğinin devriyle rehnedilebilirler ki bu TİTRK ile uyumsuz bir hal ifade etmektedir.⁹⁸

Alacakların rehnedilmesinin hukuki niteliğine değinilecek olursa belirtilmelidir ki alacaklar üzerinde tesis edilen rehin mutlak etkisi sınırlı bir ayni haktır⁹⁹, asıl hak sahibiyle eş nitelikte bir hukuki durum sağlar, alacak üzerindeki rehinin sınırlı etkili olmasının sebebi yalnızca paraya çevirme yetkisi vermesidir, alacağın özü ile ilgili rehin veren

⁹² TTK hükmünce cari hesap alacağı devredilemez ancak nihai bakiye alacağı devredilebilir ve rehne konu edilebilir. Devredilmesi ve rehnedilmesi mümkün olmayan bir hakkın rehin sözleşmesine konu edilmesi halinde, rehin sözleşmesi 'imkânsızlık' nedeniyle geçersizdir, bkz **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1199.

⁹³ **SEVEN**, s. 77.

⁹⁴ **SİRMEN**, s. 645.

⁹⁵ Rehnedilmesi için senedin teslimi yeterlidir. (TMK m. 956/1)

⁹⁶ Rehnedilmesi için temlik beyanı içeren ifadenin eklenmesiyle rehin alacaklısına teslim edilmelidir. (TMK m. 956/2)

⁹⁷ Rehnedilmesi için rehin cirosu ve senedin rehin alacaklısına teslimi gerekir. (TMK m. 956/2)

⁹⁸ **ARKAN**, s. 63. Kambyo senetlerinin mücerretlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 82.

⁹⁹ **SİRMEN**, s. 643.

yetkili kalmaya devam eder¹⁰⁰. Alacakların belirlilik ilkesi¹⁰¹ gereği, tek tek rehnedilmesi gerekir, bir kısım veya bir bütün olarak rehnedilemezler¹⁰². Bu ilkeler çerçevesinde hareket etmek koşuluyla, TİTRK nezdinde adi alacakların rehninin mümkün olduğu ancak kıymetli evraka bağlanmış alacakların kendi Kanunları çerçevesinde kendi özel durumları göz önünde bulundurularak rehnedilmelerinin gerektiği söylenebilir.

Borçlu zaten vuku bulan bir ihtiyaç sebebiyle, para kaynağı arayışındayken, elinde bulunan ve ister nakit ister paraya çevrilebilen özellikteki kaynağı bu Kanun kapsamında değerlendirmek istemeyecektir. Bunun bir diğer doğurabileceği sakınca ise alacaklı tarafın, bu Kanun kapsamında teslimsiz rehin ile sağlayacağı finansmanın, alacak rehni halinde kontrolünün imkânsız hale gelmesidir. 3. kişilerin de rehin verebilmesi bu Kanun kapsamında mümkündür, borçlu lehine kendi nakit kaynağını diğer söyleyişle kendi faaliyetlerinden kazandığı alacakları rehin vermek isteyecek kişiler açısından bu hususun işlevsellik bulabileceği düşünülebilir ayrıca bankalar, factoring şirketleri hali hazırda benzer kredileri müşterilerine sunarken, bu Kanun maddesi kapsamında da bu hususun tekrar ifade altına alınmasının karışıklığa yol açabileceği yadsınamaz bir gerçektir.

Dolayısıyla TİTRK kapsamında alacakların rehnedilmesinin yalnızca adi ve müstakbel alacaklara yönelik olarak, sınırlı bir alanda uygulanabileceği görüşüne sahibiz.

2.4.2. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Çok yıllık ürün veren ağaçlar, TİTRK kapsamında rehnedilebilecek unsurlar arasında tanımlanmışlardır. Burada Eşya Hukuku bağlamında bir değerlendirme

¹⁰⁰ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1204.

¹⁰¹ İlerde doğacak olan veya şarta bağlı alacakların rehnedilmesi belirlilik ilkesi açısından tartışmalıdır bkz AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 836-837.

¹⁰² SİRMEN, s. 643.

yapılmasına ihtiyaç vardır. TMK hükümlerince, ağaçlar buldukları taşınmazdan ayrılmadıkları sürece, bağlı oldukları taşınmazın mülkiyetine tabidir. Münferit olarak ağaçların rehnedilmesi, hukukumuzda mümkün değildir¹⁰³. Bu sebeple bu bentte rehne konu edilecek unsurlar ağaçların ürünleri¹⁰⁴ olabilir. Dönemlik veya yıllık olarak elde edilebilecek mahsullerin değeri tespit edilerek, TİTRK kapsamında rehnedilebileceği.¹⁰⁵ ifadesinin kullanılması daha uygun düşecektir.

Kanaatimizce; bu madde hakkında belirtilmesi gereken en önemli husus; ağaçların üzerinde bulunduğu arazinin bütünleyici parçası olması sebebiyle, taşınmaz ile aynı hukuki akıbete sahip olmalarıdır. Kanun metninde ifade altına alınan rehin unsuru ağaçtır ve ağaçların üzerinde yer aldığı araziden bağımsız olarak rehin konusu yapılması mümkün değildir. Arazinin rehni ile ağaçların da rehninin gerçekleşeceği ihtimalini bir kenara bırakacak olursak, bu ifadenin eleştirilere maruz kalmasının önüne geçilmesi için ürünlerin veya mahsullerin rehni ibarelerinin kullanılmasıyla daha yerinde bir tanımlamaya kavuşulmuş olacaktır.

2.4.3. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar

Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, TİTRK çerçevesinde rehnedilebilen unsurlar arasında sayılmıştır. Fikir ve sanat eserleri ile buluşlar, hukukumuzda gayri maddi eşya olarak kabul edilmektedir. Diğer söyleyişle bu kavramlar eşya sınıflandırılmasının dışında

¹⁰³ **ERTEN**, s. 187.

¹⁰⁴ Ağaçların ve bitkilerin, taşınmazın mülkiyetinin dışında değerlendirilebileceği tek ihtimal TMK'da tanımlanmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse kişinin kendi fidanını bir başkasının arazisine ekmesi buna örnek gösterilebilir, bu ihtimalde mevsimlik ürün alınabilmekte ve arazinin kiralanması yoluyla üreticilik faaliyetinde bulunulabilmektedir ancak bu çok yıllık ürün veren ifadeyle uyummayan bir haldir, öyleyse Kanun metninde yer verilen unsurların mevsimlik ürün alımına imkan veren yukarıdaki anlatım dahilindeki bitkiler değildir. Bu yüzden bu maddenin hayli güç sorunlar doğurabileceği yönünde görüşün detayları için bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 74.

¹⁰⁵ **SEVEN**, s. 78. **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 221.

tutulmaktadır¹⁰⁶, bu sebeple üzerlerinde mülkiyet hakkı yerine ‘fikri ve sınai hak’ denilen mutlak hak tesis edilir, fikri ve sınai mülkiyet kavramı ile bu ifade edilmektedir¹⁰⁷. Aynı madde içinde rehnedilebilen unsurlar arasında sayılmalarına rağmen aralarında bazı nüanslar mevcuttur. Fikri Hakların¹⁰⁸ doğması için bir sicile tescil edilmeleri gerekmemektedir. Rehnedilmesi mümkün haklar olmakla birlikte, rehin sözleşmesinin yazılı yapılması gerekir. Sınai Hakların¹⁰⁹ ise tescili zorunlu olmamakla birlikte, üçüncü kişilere karşı hak iddiası için tescil edilmeleri mümkündür¹¹⁰. Sözleşme yazılı olarak yapılır ve noterce onaylanması gerekir. Tüm fikri hakların ve coğrafi işaret hariç¹¹¹ diğer sınai hakların, TİTRK kapsamında rehnedilebilecekleri¹¹² görüşü hatalı olacaktır.

Haklar üzerinde tesis edilen rehinin hukuki niteliğini ifade edecek olursak, mutlak hakkın bütün unsurlarına sahip olacaklarını ifade edebiliriz.¹¹³ Ancak, nitelik itibarıyla ele alındığında aşıkardır ki; fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, lisans haklarının izinsiz genişletilememeleri ve devredilememeleri sebebiyle TİTRK kapsamında yer almaları

¹⁰⁶ Nitelikleri itibarıyla taşınır/gayri maddi eşya veya mutlak/nisbi hak ayrımına gidilse de esasen bu kavramların birlikte değerlendirilmesi ile daha iyi bir ifadeye ulaşılabileceği ve bir tanesinin tercih edilerek yapılacak olan nitelendirmenin eksik kalacağı görüşü için bkz **UTKU**, s. 65

¹⁰⁷ **SİRMEN**, s. 5.

¹⁰⁸ İlim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanatlar eserleri, sinema eserleri ile bunların işlenmeleri ve derlemeleri ile ortaya konan eserler FSEK kapsamında sayılabilir. Rehne konu eserin türü için bir sınırlama mevcut değildir bkz **SEVEN**, s. 78.

¹⁰⁹ Marka, patent, tasarı, faydalı model, coğrafi işaret SMK kapsamında sayılabilir. Ayrıca ıslahçı hakları ve entegre topografya da dahil edilebilir bkz **SEVEN**, s. 79. Bu Kanun kapsamında borçlu veya rehin alacaklısı olarak sözleşme yapmaya yetkili bulunan çiftçilerin faaliyet konusuyla ilgili olması sebebiyle, üretilen veya üretilmek istenen bir bitkinin geliştirilmesine yönelik çalışmaları içeren ıslahçılık kavramının incelenmesi faydalı olabilecektir bkz **UTKU**, s. 118-122.

¹¹⁰ Sınai hakların tescili açıklayıcı niteliktedir, **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 77.

¹¹¹ Parasal bir değere sahip değildir bu yüzden devredilemez, rehnedilemez, haczedilemez bkz **SEVEN**, s. 79.

¹¹² **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 222-223.

¹¹³ **SİRMEN**, s. 643.

mümkün değildir¹¹⁴. Görülmektedir ki kendisine has özellikleri sebebiyle, fikri ve sınai hakların rehni söz konusu ise TİTRK haricinde bu hakların kendi düzenlemeleri de önem arz etmektedir ve birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılması daha uygun olacaktır.

Kanaatimizce; kendi özel düzenlemeleriyle belirlenen şartlara sadık kalınmak suretiyle, TİTRK kapsamında rehnedilmeleri halinde, ortaya çıkabilecek hukuki sorunlar bertaraf edilebilir.

2.4.4. **Hammadde**

TİTRK, rehne konu unsurlar arasında hammaddeye de yer vermektedir. Hammadde rehni, değerlendirilmesi gereken özel durumlar içermektedir. Hammadde, işlenerek kullanılır ve ortaya çıkan ürün satılır ancak ferdan belirlenmesinin zorluğu sebebiyle rehnedilmesi uygun değildir¹¹⁵ bu yüzden hammaddenin de dahil olduğu , dönen malvarlığı unsurlarının rehni eleştiriye açıktır¹¹⁶, rehin verenin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmayacağı ve işletmenin faaliyetine bu şekilde devam edebilmesinin mümkün kılınması amacına aykırıdır¹¹⁷. İngiliz Hukukunda yer bulan sabit-değişken rehin kavramının bizim hukukumuzda da uygulama alanı bulması ile işletmelerin döner sermayesine dahil unsurların rehnedilmesinde vuku bulan sorun ortadan kaldırılabılır zira bahsettiğimiz bu sistem, alacaklının temerrüt oluştuğu anda borçlunun döner varlığında o

¹¹⁴ Benzer şekilde garanti markası ve ortak marka devri de sicile kaydedilmeleri zorunludur ve bu yüzden TİTRK kapsamında değerlendirilemeyecekleri görüşü için bkz **ARKAN**, s. 64,

¹¹⁵ Burada ortaya çıkabilecek olumsuz durumların önlenbilmesine yönelik olarak üretim sürecinde oluşan yarı mamul ve mamuller üzerinde ve ayrıca bunların satılmalarıyla oluşan alacak hakkı üzerinde rehmin aynı oran ve sıra ile devam edeceği kabul edilmiştir bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 224. Bu hususta ileri sürülen eleştiriye göre, hammaddeden yarı mamul veya mamul oluşması ve sonradan bunların satılması ile alacak hakkının doğmasıyla birlikte hammadde hakkının aynı oran ve sıra ile devam etmeyeceği bunların da rehne dahil edilebilmesi için işletmedeki müstakbel stokların tamamı üzerinde rehin tesis edilmesi gerekeceği görüşü için bkz **SEVEN**, s. 81-82.

¹¹⁶ **BAHTİYAR**, s. 51.

¹¹⁷ **ARKAN**, s. 59.

an itibarıyla var olan varlıkların paraya çevrilmesiyle tatmin edilmesine yöneliktir zira üçüncü kişi mülkiyetine giren unsurlar üzerindeki rehin sona ermektedir¹¹⁸. Bu sebeplerden dolayı hammaddenin rehnedilmesi halinde bazı olumsuzlukların vuku bulacağı aşıkardır.

Kanaatimizce; bir işletmenin dönen mal varlığı içerisinde yer alan hammaddelerin, TİTRK kapsamında rehne konu edilebilen unsurlar arasında sayılması hatalı olmuştur. Dönen malvarlığı, nitelik itibarıyla üretim sürecinde kullanılırlar ve bu süreçte diğer ürünlerle birleşir, karışır ve hatta tüketilirler. Rehne konu edilmeleri, taşınır rehnine hâkim ilkelerden olan belirlilik ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

2.4.5. Hayvan

Hayvan rehni, TİTRK çerçevesinde mümkündür. Hayvanın, iktisadi hayattaki öneminin azalması sebebiyle, hayvan rehni uygulama imkânının az¹¹⁹ olduğu eleştirisi yöneltile de konuyu TMK çerçevesinde inceleyecek olursak, ikili bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Hukukumuzda, hayvanların teslimli ve teslimsiz rehnedilmeleri mümkündür. Çiftlik ve kümes hayvanları gibi beslenen ve ürün alınan hayvanların ekonomik faaliyetin devamlılığı için teslim edilmelerinin sorun yaratacağı durumlarda teslimsiz ve buldukları yerin icra dairesinde tutulacak bir sicil ile rehnedilmeleri usulüne bağlanmışken, bu durumun söz konusu olmadığı hayvanlar için ise teslimli rehin de uygulanabilir bir seçenektir¹²⁰.

Beslenmesinde, bulundurulmasında hukuki sorun yaratmayan hayvanlar TİTRK

¹¹⁸ ERTEN, s. 189.

¹¹⁹ ERTAŞ, s. 39.

¹²⁰ SİRMEN, s. 634-635. OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1181.

kapsamında rehin konusu olabilirler¹²¹ ancak TİTRK kapsamında münferit unsurların rehninde, kendisine has sicile sahip olan hayvanlar açısından, hukuki sorunların çıkacağı da göz ardı edilmemelidir. Rehnedilmeleri için icra dairesinde tutulan bir sicile kaydedilmeleri zorunlu olan , herhangi bir alacak için tesis edilemeyen ve sadece yetkilendirilmiş kuruluşların¹²² alacaklarını güvence altına almak için kurulabilen teslimsiz hayvan rehninin hukuki niteliği itibarı ile farklılık arz ettiği ve TİTRK ile uyuşmayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Hayvan Rehni Tüzüğünde de ifade altına alınan, çiftlik hayvanlarının lehine hayvan rehni tesis edilecek olan kuruluşun bu konuda yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan olması (örneğin T.C. Ziraat Bankası¹²³), hayvan rehninde sıranın söz konusu olmaması ve önceki terkin edilmeden yeni bir rehin kurulamaması¹²⁴, TMK kapsamında sicile kaydedilmeden, teslim bağı rehne konu edilen hayvanların, değeri ne kadar yüksek olursa olsun, sicile kayıt yoluyla teslimsiz rehin tesisine tabi tutulamamaları¹²⁵ dikkate alındığında, hayvan rehninin belirtilen özellikleri sebebiyle. TİTRK kapsamında karşılık bulması mümkün görünmemektedir.

Kanaatimizce; TMK hükümleri ile sıkı koşullara bağlanmış olan hayvan rehninin,

¹²¹ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 80.

¹²² Yetkilendirilmiş kuruluşlara ek olarak hayvan rehninin gerçek kişiler lehine de tesis edilemeyeceğinin belirtilmesi gerekeceği görüşü için bkz AYAN, s. 335.

¹²³ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1182. Rehnedilecek hayvanın mutat bulunduğu yer icra dairesinde sicilin nasıl tutulacağı, gerektiği hallerde kayıtların nasıl değiştirileceği veya düzeltileceği, bu işlemleri yapmaya yetkili kişiyi, başvurunun nasıl yapılacağı, lehine hayvan tesis edilmesi uygun kurumların hangileri olduğu, rehin verenin rehnli hayvanları bakım yükümlülüğü ve detayları, rehnli hayvan üzerine bir başka hukuki işlemin tatbiki halinde takip edilmesi gereken usulü ve tüm bu hususları kapsayan sicilin nasıl denetleneceğini tanımlayan 18/0771986 yürürlük tarihli Hayvan Rehni Tüzüğü daha detaylı bilgilendirme için incelenebilir. TC Ziraat Bankası'nın ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin ve Tarım Satış Kooperatiflerinin; çiftçilerim ürünleri, hayvanları ve araçları üzerinde, vermiş oldukları kredileri temin amacıyla tesis ettikleri rehin bu kapsam dahilinde değildir.

¹²⁴ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 854.

¹²⁵ ERTAŞ (Armağan), s. 1162.

bu Kanun kapsamında rehne konu unsur olarak yer alması isabetli olmamıştır.

2.4.6. Her Tür Kazanç, İrat

Her tür kazanç ve irat, TİTRK çerçevesinde rehne konu edilebilir. Bu münferit unsur esasen bir alacak kalemi¹²⁶ olduğundan, rehninde engel bulunmamaktadır¹²⁷. Genel kural olarak, devredilebilecek özelliğe sahip her tür kazanç ve iratın rehnedilebileceği de söylenebilir. Hatta sigorta tazminatı üzerinde de rehin tesis edilebilir¹²⁸.

Kanaatimizce; Kanun düzenlenirken yakın ifadelerin bu kadar sık bir arada kullanılmış olmaları, zaman zaman anlam karmaşasına sebep olabilse de esasen alacakların rehnini öngören ve ayrıca kira gelirlerinin rehnini öngören maddelerin, bu kapsam içinde yer alan varlıklar olduğu söylenebilir.

2.4.7. Lisanslar, Ruhsatlar

İdari izin kapsamında olmayan ve kendisine has bir sicile tescil edilmemiş olan lisanslar ve ruhsatlar, TİTRK bünyesinde rehnedilebilir. Diğer deyişle; idare ile kurulmuş bir hukuki ilişki neticesinde elde edilmiş, iktisadi değere haiz ve devredilebilir nitelikteki lisanslar ve ruhsatlar, rehin konusu yapılabilirler¹²⁹.

Bu madde içeriğine FSEK ve SMK kapsamına dahil lisans ve ruhsatlar girmektedir.

¹²⁶ SEVEN, s. 82 ve ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 225.

¹²⁷ Öğretide yapılmaya çalışılan örnekseyici açıklamanın ötesinde kapsamın net bir şekilde izaha ihtiyacı olduğu eleştirisi için bkz ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 81.

¹²⁸ ARKAN, s. 62.

¹²⁹ SEVEN, s. 83.

FSEK ruhsatları ile SMK lisansları onaya tabi olmasalar da devir onayı¹³⁰ alınması ile rehnedilmeleri konusunda da engel bulunmamaktadır. Bunlar dışında, rehni için onaya tabi olan EPK nezdindeki lisanslar da düşünülebilir.¹³¹

Kanaatimizce; madde ile rehne konu edilebilecek ruhsat ve lisans sahibi işletme sayısı kısıtlı olsa da ekonomik değerleri sayesinde finansmana ulaşım amacıyla rehni konusu yapılabilmeleri hususu mümkün görünmektedir ancak her bir lisans ve ruhsat kendisine has özellikler gösterdiğinden, bunların rehnedilme ve hatta daha sonra temerrüt gerçekleşirse, paraya çevirme aşamasında bu özelliklerin dikkate alınması gerekecektir.

2.4.8. Kira Gelirleri

Kira gelirleri¹³², TİTRK çerçevesinde rehne konu edilebilir. Kira gelirleri müstakbel alacak kapsamında olduklarından, rehne uygundur¹³³. Rehnedilen taşınırın eğer varsa kira getirisi de bu kapsamda değerlendirilmelidir¹³⁴. Taşınır ve taşınmaz tüm eşyaların kira getirileri bu kapsama dahildir¹³⁵. Kira gelirlerinin TİTRK kapsamında rehnedilmesi, genel kurallara aykırılık teşkil etmeyecektir.

Kanaatimizce; bir alacak kalemi olan kira gelirleri, bu kanun kapsamında

¹³⁰ Taraflar arasında devre yönelik bir anlaşma yoksa dahi rehni tesisi konusunda anlaşma yapılmasının mümkün olduğu görüşü için bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 226.

¹³¹ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 82-83.

¹³² Kira gelirlerinin münferit bir madde olarak tanımlanmasına gerek olmadığı ve her tür kazanç ve irat ifadesinin de kapsamına gireceği açısından TİTRK kapsamında zaten bulunduğu yorumu için bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 83 ve **SEVEN**, s. 83. Ayrıca finansal kiralama sözleşmelerinde doğan kira alacaklarının da bu kapsamda değerlendirilebileceği görüşü için bkz **SEVEN**, s. 83.

¹³³ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 226.

¹³⁴ **ERTEN**, s. 182.

¹³⁵ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 83. Kanunun ürün kirası, adi kira, konut veya çatılı iş yeri kirası vs ayrımına gitmediği yönünde benzer görüş için bkz **ANTALYA/ACAR**, s. 110.

sorunsuzca rehne konu edilebilecektir.

2.4.9. Kiracılık Hakkı

TİTRK, kiracılık hakkının rehnedilmesine cevaz vermektedir. Kiracılık hakkı rehninin uygulanabilmesi, ekspertiz hizmeti alınmak kaydıyla doğru rakamlar üzerinden belirlendiğinde, mümkün olabilir¹³⁶.

TBK m. 322 uyarınca kiraya verenin menfaatlerine zarar vermeyecek şartlar altında, faaliyet gösterilen taşınmazın kira sözleşmesinin devri mümkündür dolayısıyla rehne konu edilmesinin de engeli yoktur¹³⁷ ve kiracılık hakkının devri, alacağın devri mahiyetinde düşünülebilir dolayısıyla TİTRK kapsamına uygundur¹³⁸.

Kanaatimizce; kiracılık hakkı, farklı unsurlarla birlikte rehne konu edilebilecektir ancak kiracılık hakkının münferiden rehnedilmesinin pek mümkün olmadığı ve ayrıca parasal karşılığının bulunması hususunda bazı tereddütlere sebep olabileceği unutulmamalıdır.

2.4.10. Menkul İşletme Tesisatı ve Her Tür Elektronik Cihaz

Menkul¹³⁹ işletme tesisatı¹⁴⁰ ve her tür elektronik cihaz, TİTRK kapsamında

¹³⁶ ARKAN, s. 65.

¹³⁷ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 85.

¹³⁸ ANTALYA/ACAR, s. 110-111.

¹³⁹ Kanun metninde diğer unsurların ifade ediliş tarzından ayrılarak, sadece bu bent için taşınır yerine menkul ifadesinin kullanılmış olması hatalıdır, duran taşınır varlıklar ifadesi daha uygun düşecektir şeklinde görüş için bkz SEVEN, s. 86.

¹⁴⁰ Dar bir ifade olduğu ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş varlıkların verdiği anlamı vermediği görüşü için bkz ARKAN, s. 59.

rehnedilebilir. Bu unsurların Kanun kapsamında rehnedilebilecek unsurlar arasında sayılması ile rehin bir hayli genişletilmektedir¹⁴¹. Yapılan düzenleme ile iş makineleri de rehnedilebilir duruma getirilmiştir¹⁴². Eşya Hukuku ile bağdaşmayan özelliklerinin bulunmaması sebebiyle, bu başlık tereddütle karşılanmamaktadır.

Kanaatimizce; bu madde ile öncelikli olarak bir işletmeden bahsederken değerlendirme konusu yapılan unsurlara ek olarak faaliyetlerin sürdürülmesi için elzem olan diğer taşınır eşyalar da katılmak ve kapsam genişletilmek istenmiştir, genel amaca aykırı bir nitelik arz etmemesi sebebiyle hukuki sorunlara yol açması beklenmemelidir.

2.4.11. Sarf Malzemeleri

Sarf Malzemeleri, TİTRK kapsamında rehnedilebilir. Nitelik itibarıyla sarf malzemelerine bilançoda yer verilir ve muhasebe tekniği açısından işletmenin dönen malvarlığına dahildir¹⁴³, mülga Kanunda bu unsurlara yer verilmemiştir, bu Kanun kapsamında değerlendirilmesi de tartışmalıdır¹⁴⁴. Hammaddeye dahil unsurların rehinde ileri sürdüğümüz sabit-değişken rehin sisteminin uygulanması önerimiz burada da

¹⁴¹ Rehnedilmeleri anında işletme faaliyetlerine özgülenmiş olma şartı da aranmamakta, Kanunun genel amacına da uygun olarak kapsam genişletilmektedir, **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 85.

¹⁴² İş makinelerinin tescili KTK'da düzenlenmiştir, ifade ilk haliyle iş makinelerini kural olarak rehin dışında bırakılmakta daha sonra kapsama dahil edilerek iş makinelerinin tüm işletme rehnedilmeksizin münferiden rehnedilebilmesi için bir istisna oluşturulmuştur denebilir, bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 227.

¹⁴³ **SEVEN**, s. 86 açıklamalarında yazar, aynı hammadde başlığında yer verdiği görüşleriyle paralel şekilde, sarf malzemelerinin üretim aşamasında kullanılmaları ile ortaya çıkacak yarı mamul ile mamuller üzerinde ve hammadde üzerinde tesis edilmiş olan rehnin devam etmeyeceğini ve bu yeni mamullerin rehne dahil edilebilmeleri için müstakbel stokların tamamının rehnedilmesinin şart olduğu görüşünü tekrarlamaktadır. Bu hususta rehnin aynı oran ve sırada devam edeceği görüşü için bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 228.

¹⁴⁴ **ARKAN**, s. 66. Ayrıca sarf maddelerinin taşıdığı riskleri bunların yarı mamul veya mamul olarak üretim sürecinde değerlendirilmelerinin yanında, tüketilebilir olmalarına ve paraya çevirmenin zorunlu hale geldiği durumlarda yaşanacak belirsizlik olduğunu ileri sürerken, tüm bu olumsuzlukların sarf maddelerinin sigortalınamaları ile bertaraf edilebileceğini içeren görüşlerinin detaylı açıklamaları için bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 90. Hammadde ve sarf malzemeleri üzerine kurulan rehinler çeşitli hukuki sorunlar yaratabilir, bkz **GÜNGÖR**, s. 124.

geçerlidir¹⁴⁵.

Kanaatimizce, işletmenin döner sermayesine dahil bir unsur olan sarf malzemelerinin rehne konu varlıklar arasında sayılması hatalıdır.

2.4.12. Stoklar

Stoklar, TİTRK bünyesinde rehne dahil edilebilir. Mülga Kanunda yer verilmemesine karşı TİTRK rehnedilebilen unsurları arasında stoklar da sayılmaktadır. İşletmeler, satmak amacıyla veya kiralamak¹⁴⁶ amacıyla stok tutarlar ayrıca işletmelerin üretim sürecinde kullanmak üzere stoklanan unsurları olabilir¹⁴⁷. Sarf malzemeleri ve hammadde¹⁴⁸ unsurlarında olduğu gibi mamul, yarı mamul, ikame mal veya satış bedeli üzerinde kurulmuş olan rehin devam eder¹⁴⁹. Bu başlık altında da hammadde ve sarf malzemeleri hususunda ileri sürdüğümüz sabit-değişken rehin sistemi uygulama alanı bulabilecektir¹⁵⁰.

Kanaatimizce; rehne konu unsurlar arasında işletmenin döner sermayesine dahil varlıkların yer bulması, uygulamada sorunlar doğmasına sebep olabilecektir.

¹⁴⁵ **ERTEN**, s. 189.

¹⁴⁶ Yazar; üretime katılan ve mamul veya yarı mamul olarak veya satış sonucunda satış bedeli üzerinden rehnin kendiliğinden devam edeceği görüşüne katılmamakla birlikte, stoklanan unsurların kiralanması halinde rehnin devam edeceğini ileri sürdüğü görüş ve detaylı açıklamalar için bkz **SEVEN**, s.88.

¹⁴⁷ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 86-87

¹⁴⁸ Stokların, sarf malzemelerinin ve hammaddenin sürekli kullanıldığı ve değişkenlik göstermeleri sebebiyle rehnin paraya çevrilmesi anında sorunlar yaşanabileceği görüşü için bkz **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 107.

¹⁴⁹ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 238.

¹⁵⁰ **ERTEN**, s. 189.

2.4.13. Tarımsal Ürün

TİTRK, tarımsal ürünlerin rehnedilmesine cevaz vermektedir. Tarımsal ürünler Tarım Kanunu uyarınca, *'bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her türlü işlenmemiş ham ürünler ve bunların birinci dereceden işlenmesi ile elde edilen ürünlerdir'*, bu sebeple münferit mülkiyete konu oldukları andan itibaren rehnedilebilirler¹⁵¹. Aksi halde çok yıllık ürün veren ağaçlar bölümünde yapmış olduğumuz, rehnedilmelerinin mümkün olmadığı yorumu¹⁵², burada da tekrarlanmak zorunda kalacaktır, tarımsal ürünlerin üzerine irtifak hakkı kurulması bir çözüm önerisi olarak ileri sürülebilir¹⁵³. Bu unsurun rehninde de Eşya Hukuku bağlamında değerlendirme yapıldığında, yukarıda varılan sonuçlar sebebiyle, rehnedilmelerinin bazı hukuki sorunlara yol açabileceği ileri sürülmektedir.

Kanaatimizce; tarımsal ürünlerin rehninin konu edildiği bu madde, Kanunda terminoloji hatasına düşülen bir maddedir, maddenin uygulama alanı bulması sınırlı kalabilir ayrıca ortaya çıkabilecek hukuki sorunlar da göz ardı edilmemelidir.

2.4.14. Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı

TİTRK rehnedilebilecek unsurlar arasında ticaret unvanına ve işletme adına yer vermektedir. Kanun metni *'Ticaret unvanı ve/veya ticari işletme adı'* şeklinde düzenlenmiştir. Burada kullanılan *'ve/veya'*¹⁵⁴ ifadesi iki unsurun ayrı ayrı veya birlikte rehnedilebilmesi anlamına gelmektedir oysa Ticaret Unvanının münferiden rehni TTK

¹⁵¹ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 90.

¹⁵² Belirlilik ilkesi açısından, tarımsal ürünlerin rehninin hukuki sorun yaratabileceği görüşü için bkz **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 228. Aksi yönde, teslim bağli taşınır rehnine aykırı özellikleri sebebiyle, TİTRK nezdinde rehinleri mümkündür görüşü için bkz **SEVEN**, s. 88.

¹⁵³ **ERTEN**, s. 188.

¹⁵⁴ Bu ifade düzeltilmelidir, bkz **SEVEN**, s. 89.

hükümlerine aykırıdır¹⁵⁵, ticari işletme ve ticaret unvanı bütünleşmiş bir değer ifade eder¹⁵⁶, ticaret unvanının ticari işletme ile sıkı bağ içerisinde olması sebebiyle tek başına devrinin yanıltıcı olabileceği nedeniyle engellenmiştir, benzer düşünceyle rehni de mümkün olmamalıdır¹⁵⁷, işletmenin bütün halde rehneldiği zaman ticaret unvanı da rehne konu olabilecektir¹⁵⁸. İşletme adının tek başına veya ticaret unvanıyla birlikte rehneldilmesinde ise tartışmaya açık bir durum mevcut değildir¹⁵⁹. Ticaret ünvanı ve işletme adı, kendi özel düzenlemeleri sebebiyle, TİTRK kapsamında rehneldilmeleri halinde uyumsuzluklara sebebiyet verebileceği düşünülebilir.

Kanaatimizce; TTK ile bağdaşmayan bir yapının önerilmesi sebebiyle, bu madde kapsamında rehne konu unsurların uygulama alanı bulması halinde, ortaya hukuki sorunların çıkması kaçınılmazdır.

2.4.15. Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi

Ticari işletmenin ve esnaf işletmesinin TİTRK kapsamında rehneldilebilmesi mümkündür. Ticari işletmenin (veya esnaf işletmesinin) tamamı üzerinde tek bir işlemle rehni tesis edilebilir¹⁶⁰. Fakat tüm işletmenin rehni¹⁶¹ söz konusu olduğunda mülga

¹⁵⁵ BAHTİYAR, s. 51.

¹⁵⁶ SEVEN, s. 89.

¹⁵⁷ ARKAN, s. 64. ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s.228, ŞENOC AK VE DİĞERLERİ, s. 92 . Buna ek olarak ticaret unvanının işletmeyle sıkı bağı sebebiyle paraya çevrilmesi aşamasında mümkün olduğunca işletmeyle birlikte paraya çevrilmesine özen gösterilerek, genel kurala aykırılıktan kaçınılması ve bağımsız bir unsur olarak değerlendirilmemesi gerektiği yönünde görüş için bkz ŞENER, s. 41.

¹⁵⁸ AKKUŞ, s. 83.

¹⁵⁹ ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 228.

¹⁶⁰ ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 230.

¹⁶¹ TİTRK hükmünce, ticari işletmenin tümünün rehni durumunda ticaret siciline, esnaf işletmesinin tümünün rehni halinde ise esnaf ve sanatkârlar siciline bildirim yapılması zorunludur. Mülga Kanun döneminde esnaf işletmelerinin faaliyet alanları sebebiyle farklı meslek birliklerine tescil edilme ihtimali sebebiyle tescil noktasında tartışmalı olan bir konu, TİTRK ile netlik kazanmıştır bkz ESENER/GÜVEN,

Kanundaki gibi kapsam dışı bırakılabilecek unsurların var olup olmadığı belirsizdir¹⁶². Kanunda sayılan münferit unsurların alacağı temin etmemesi halinde işletmenin tümü üzerinde rehin kurulabilir¹⁶³. Benzer söyleyişle ticari işletme veya esnaf işletmesinin rehnedilmesinin, münferit unsurların borcu karşılayacak değerinde olmaması şartına bağlı olarak mümkün kılındığını hatırlatmak isteriz.

Kanaatimizce; TİTRK kapsamında rehne konu edilebilecek unsurların talep edilen finansman miktarına ulaşmada yetersiz kalması halinde, tüm işletmenin rehnedilmesi söz konusu olabilecektir ancak esnafların ve tacirlerin tüm işletmenin rehni konusunda istekli olmadıklarını ve bu doğrultuda Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun ilga edilerek beklentilere ve günümüze daha uygun bir düzenlemeye gidildiğini de değerlendirirsek, bu madde ile yaygın bir uygulama alanına ulaşılması mümkün görünmemektedir.

2.4.16. Ticari Plaka ve Ticari Hat

Ticari plaka ve ticari hat, TİTRK bünyesinde rehne konu edilebilir. Ticari plaka, Bakanlar Kurulu 86/10533 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Karar uyarınca, şoförlük mesleğini icra eden kişilerin kullanımına verilmektedir. Ticari hat ise ticari plaka sahiplerinin, mesleklerini icra edebilmeleri için ruhsatta tanınan güzergâhtır¹⁶⁴. Taksi, dolmuş, servis araçları gibi motorlu taşıtlara verilen plakalar, iktisadî değerinin bulunması sebebiyle rehne uygundur ve ayrıca madde düzenlenirken 'ticari plaka ve ticari hat' ifadesinin kullanılmış olması bu unsurların

s. 617.

¹⁶² ARKAN, s. 62. Kapsam dışı bırakılabilecek unsurların olup olmadığı veya rehni kurulması için asgari rehnedilmesi gereken unsurlardan söz edilip edilemeyeceği konusunda belirsizlik bulunduğu hakkında benzer bir görüş için bkz ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 233.

¹⁶³ Bu itibarla, ticari işletmenin veya esnaf işletmesinin tümünün rehninin ikincil bir teminat aracı olduğu yorumu için bkz SEVEN, s. 93.

¹⁶⁴ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 96

birlikte rehnedilmeleri¹⁶⁵ gerektiğini gösterir ki bu yerinde bir tutumdur¹⁶⁶ . Benzer görüşle, değer itibarı ile ticari plaka yatırım aracı olarak da değerlendirilmektedirler¹⁶⁷ . Ancak paraya çevirme aşamasında, şoförlük mesleğini icra eden kişiler haricinde devri mümkün olmadığından¹⁶⁸, bu sınırlamanın rehnedilme aşamasında dikkate alınması yerinde olacaktır¹⁶⁹ .

Kanaatimizce, ilgili meslek konularında faaliyet gösteren kişilerin finansmana ulaşım amacıyla TİTRK kapsamında rehin konusu edebilecekleri unsurlar olarak, ticari plaka ve ticari hat, Kanun kapsamına da uygun şekilde, rehnedilebilecek varlıklar arasında yerini almıştır

Hattın ve plakanın ekonomik bağ sebebiyle ayrı ayrı değerlendirilemeyeceği görüşünü içeren 01.04.2013 tarihli¹⁷⁰ ve fakat araç ile plaka arasında ekonomik bir bütünlük bulunmakla birlikte ayrı ayrı değerlendirilebileceği yönünde hükmü içeren 24.04.2013¹⁷¹ tarihli kararları inceleyiniz.

¹⁶⁵ Ticari plakanın meslek olarak şoförlük yapan kişilere verildiği dikkate alındığında, TİTRK kapsamında tesis edilen rehnin paraya çevirme aşamasında ortaya çıkabilecek hukuki durum tartışmaya açıktır bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 96-97.

¹⁶⁶ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 229.

¹⁶⁷ **SEVEN**, s. 90.

¹⁶⁸ Örnek olarak özel halk otobüslerinin hattının işletme yetkisinin imtiyaz olarak verilmesi ve sicile kaydedilme zorunluluğu gösterilebilir bkz **ŞİT İMAMOĞLU**, s. 172.

¹⁶⁹ Mülkiyetin devri veya paraya çevirme aşamasında bu hususun önem arz edeceği görüşü için bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 84.

¹⁷⁰ Hattın, plakadan bağımsız olarak düşünülmemeyeceğine, minibüs hattının plakanın mütemmim cüzü olması sebebiyle, münferiden haczedilemeyeceğine ve plakanın satılığa çıkartılması ile hattın da satışının gerçekleşeceğine yönelik karar metni için bkz **YARG. 12. HD. E.2013/4989 K. 2013/12335 T. 01.04.2013**.

¹⁷¹ Ticari plakanın, her ne kadar araçla bağlantısı bulunsa da, münferiden bir ekonomik değere sahip olduğu ve araçtan ayrı haczedilerek satışa çıkartılabileceğine yönelik karar metni için bkz **YARG. 23. HD. E. 2013/2171 K. 2013/2621 T. 24.04.2013**.

2.4.17. Ticari Proje

Ticari proje, TİTRK kapsamında rehne dahil edilebilir. Bu madde, işletmelerin dahil olduğu alt yapı inşaatı, enerji piyasası faaliyetleri, otel inşaatı gibi büyük ticari projelerin finansmanında önem arz edecektir ve ayrıca maddede sayılmasa da önalım hakkı, alım hakkı ve tanınan garantiler de bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁷². Bir ekonomik değere haiz olması ve devredilebilir olması şartıyla, işletmelerin faaliyetlerini yürütmek amacıyla geliştirilen projeler rehne uygundur¹⁷³.

Kanaatimizce; ticari proje sahibi işletme sayısı kısıtlı kalabileceğinden, bu madde kapsamında sınırlı sayıda bir rehnedilme oranına ulaşılabilecektir.

2.4.18. Vagon

TİTRK bünyesinde rehnedilebilecek unsurlar arasında vagon da sayılmaktadır. 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Kanunu çerçevesinde kamu tüzel kişileri ve şirketleri, yük ve yolcu taşımacılığı yapmak üzere yetki alabilirler¹⁷⁴. Vagon, bu izinle faaliyet gösteren kurumlar tarafından yük ve yolcu taşımak amacıyla kullanılır. Dolayısıyla vagon rehninin, her rehin veren tarafından tesis edilemeyeceği aşıkardır bununla birlikte Eşya Hukuku hükümlerine aykırılık içermemesi sebebiyle, vagon rehninin hukuki sorun çıkartması doktrinde beklenmemektedir ancak vagon yerine daha yüksek değere sahip araçların madde kapsamında belirtilmesinin daha

¹⁷² ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 98. Madde ifadesinde yer alan ‘ticari proje’ muğlak bir ifade olduğu ve yanlış anlaşılmalara sebebiyet verebileceği, bu kapsamda rehin unsurlarının detaylandırılmasının daha yerinde olacağı yönünde görüş için bkz SEVEN, s. 91.

¹⁷³ ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 229.

¹⁷⁴ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 99.

yerinde olacağı ve bu unsurun Kanun kapsamında en ilginç kategorilerden birisini oluşturduğu yönünde değerlendirme de yapılmaktadır¹⁷⁵.

Kanaatimizce, nitelik itibarıyla sadece bazı kamu tüzel kişilerinin uhdesinde bulunması mümkündür. Bu kurumlar tarafından , ekonomik değeri sayesinde finansmana erişimin kolaylaştırılması amacıyla, rehne konu edilebilecektir.

2.4.19. Üçüncü Kişi Zilyetliğindeki Taşınır Eşya ve Hak

Üçüncü kişi zilyetliğindeki taşınır eşyalar ve haklar da TİTRK kapsamında rehnedilebilir. TİTRK kapsamında bu maddeye yer verilmesi, maddenin içeriği bakımından, bazı değerlendirmeleri de beraberinde getirmiştir. **SEVEN**¹⁷⁶'e ve **ÇETİNER/BOZKURT YÜKSEL**¹⁷⁷'e göre, Kanun rehne konu olan borç ilişkisi ile ilgilenmediği için, herkes borçlu lehine rehin tesis edebilir. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**¹⁷⁸, borcun Kanunda sayılan kişilerin faaliyetlerinden doğmuş olması gerektiği için bu kişilerin bir başkasının borcu için rehin tesis edebilecekleri görüşünü ileri sürmektedirler. **ANTALYA/ACAR**¹⁷⁹, üçüncü şahsın Kanunda geçen kişilerden diğer deyişle tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı olması gerektiği için herkesin bu kapsamda rehin tesis edebilmesinin mümkün olduğu görüşünü savunmaktadır. **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**¹⁸⁰, ayrıca Kanunda yer verilenlerden olmasının gerekip gerekmediği tartışmasına girmeden, üçüncü kişilerin rehin tesis edebilmelerinin açıkça kabul edildiği kanaatindedirler.

¹⁷⁵ **SEVEN**, s. 91.

¹⁷⁶ **SEVEN**, s. 119.

¹⁷⁷ **ÇETİNER/BOZKURT YÜKSEL**, s. 70.

¹⁷⁸ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 176.

¹⁷⁹ **ANTALYA/ACAR**, s. 32.

¹⁸⁰ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 205.

KAYIKLIK¹⁸¹, rehin veren kişinin borçlunun kendisi olabileceği ancak 3. kişi tarafından da borçlu lehine rehin verilebilmesinin Kanun lafzına ve ruhuna aykırı olmayacağını, Kanun metninin bazı yerlerde ifade karışıklığı sebebiyle yanlış anlamaya sebep olunabildiğini belirtmekte ama kısıtlayıcı yorumlara da karşı görüş sunmaktadır.

Doktrin tarafından ileri sürülen olumlu görüşler ışığında değerlendirecek olursak, üçüncü kişilerin borçlu adına alacaklı lehine rehin tesis etmesi mümkündür. TİRK ile karşılaştırıldığında, 3. kişilerin borçlu adına alacaklı lehine rehin tesis edebilmeleri TİTRK ile getirilmiş bir yeniliktir zira mülga dönemde ticari işletme rehninin kurulabilmesi için rehin verenin işletmenin maliki olması şartı arandığından, borçlu dışında bir kişinin rehin sözleşmesinden doğan borcu temin etmek amacıyla hareket etmesi beklenemezdi¹⁸² ancak bu imkanın yeni düzenlemeyle sağlanmış olması, üçüncü kişiler zilyetliğindeki ilgili hakların ve varlıkların menfaat çatışması sebebiyle hukuki sorun yaratabileceği görüşüyle de eleştirilmektedir¹⁸³.

Kanaatimizce; borçlunun krediye erişim amacıyla, rehne konu unsurları barındırması her zaman beklenemez ve bu cihetle kendi lehine rehin tesis edebilecek bir üçüncü kişi sayesinde finansmana erişim çok daha kolaylaşabilecektir, dolayısıyla bu madde borçlu lehine olumludur.

2.4.20. Benzeri Her Tür Taşınır Varlık ve Hak

Benzeri her tür taşınır varlık ve hak TİTRK kapsamına dahil edilebilir. Bu ifadenin eklenmesiyle rehnedilebilecek unsurların sınırlı sayıda olma özelliği ortadan kaldırılmıştır eş söyleyişle maddenin eklenmesi ile örnekseyici sayım ilkesi benimsenmiştir diğer

¹⁸¹ **KAYIKLIK** s. 1522.

¹⁸² **ESENER/GÜVEN**, s. 621.

¹⁸³ **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 108-109.

bentlere dahil olmayan ancak benzeyen taşınırın rehnedilmesi mümkün hale getirilmiştir¹⁸⁴. Genel olarak kabul gören bu görüşün aksine **ESENER/GÜVEN**¹⁸⁵, düzenlemenin yapılmasından önce de rehin konusu yapılabilecek taşınır varlıklarının sınırlı sayıda değil örneksime yoluyla tanımlandığı ve bu yüzden maddenin ilk haliyle de benzer unsurların rehninin mümkün olduğu görüşünü ileri sürerek aksi yaklaşımları eleştirmektedir.

ÜLGEN VE DİĞERLERİ¹⁸⁶ benzeyen ve ekonomik değeri olan ayrıca devredilmeleri mümkün taşınırın rehnedilmesinin önünün açıldığını ileri sürmektedir. **ARKAN**¹⁸⁷, bu sebeple müşteri çevresinin de kapsama dahil edilebileceği görüşündedir. **ERTEN**¹⁸⁸'e göre, rehnedilen bir unsura bağlı kefaletin veya benzer hakların kapsama dahil olduğunun da kabulü gerekir. Buna ve diğer tüm yorumlara ek olarak **BAHTİYAR**¹⁸⁹, TİTRK açıkça belirtmiş olmasa da Kanunun amacı ve hükümleri dikkate alındığında, taşınır malların TMK kapsamında zilyetliğin devri yoluyla rehin olanağını da ortadan kaldırmaması gerektiği ve TMK hükümlerine göre kurulan rehnin de TARES'e tescil edilmesinin doğru bir yaklaşım olacağı görüşünü ileri sürmektedir. Doğaldır ki, rehne konu edilebilecek unsurların parasal değere sahip olmaları ve devredilebilir olmaları gerektiği göz önüne alınırsa doktrinde **SİRMEN**¹⁹⁰ tarafından da ileri sürülen İntifa hakkı veya oturma hakkı gibi devredilmeleri mümkün olmayan haklar ile kefalet gibi başka bir

¹⁸⁴ **SEVEN**, s. 92.

¹⁸⁵ **ESENER/GÜVEN**, s. 622.

¹⁸⁶ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 230.

¹⁸⁷ **ARKAN**, s. 58.

¹⁸⁸ **ERTEN**, s. 182.

¹⁸⁹ **BAHTİYAR**, s. 49.

¹⁹⁰ **SİRMEN**, s. 643.

alacağı bağılı olması sebebiyle münferiden hukuki işleme tabi olmayan haklar TİTRK kapsamına dahil edilemeyeceklerdir.

Kanaatimizce; yapılan değişiklik öncesi Kanun kapsamında rehnedilebilecek taşınır unsurlar ve haklar sınırlı sayıda tanımlanmışken, bu madde ile TİTRK çerçevesinde kurulacak sözleşmede rehin konusu edilebilecek unsurlar, Kanunun finansmana erişim kolaylığı sağlamak amacına da uygun bir şekilde genişletilmektedir.

2.5. Taşınır Rehnine Hâkim Olan İlkeler

Taşınır rehni; başkasının taşınır eşyası veya hakkı üzerinde, alacağın ödenmemesi durumunda rehin konusunu paraya çevirme ve alacaklıya satış bedelinden alacağını öncelikli elde etme hakkı veren, bir aynı hak¹⁹¹. Taşınır rehninin görevi, belirli bir alacağı teminat altına almaktır¹⁹². TİTRK kapsamında yürüttüğümüz çalışmada, borçlunun finansmana erişimi ve bu amaçla imzalanan sözleşmede borç miktarını temin eden rehin unsurlarını inceleme altına almaktayız ve bu aşamalar açıklanırken taşınır rehnine hâkim olan ilkelere sıklıkla bahsedilmektedir. Bu sebeple taşınır rehnine hâkim olan ilkeler bu başlık altında genel hatlarıyla inceleme konusu yapılacaktır.

2.5.1. Güven İlkesi

Eklentiler ve bütünleyici parça niteliğindeki doğal ürünleriyle alacak temin edilir ve aksi kararlaştırılmadıysa rehnin sona ermesiyle, alacaklı doğal ürünleri iade etme

¹⁹¹ **ERMAN**, s. 83. Ticari İşletmeye ait unsurların bir borçtan dolayı haczedilmesi üzerine işletmenin haczedilen unsurları üzerinde rehin hakkı sahibi bankanın memur muamelesini şikayet yoluna gitmesi üzerine, rehin hakkının bir aynı hak sağladığı ve bu yüzden memur muamelesinin şikayeti yoluna gitmenin hukuki sonuç doğurmayacağı, bankanın istihkak iddiasını ileri sürmesi ve yapılan başvurunun bu şekilde değerlendirilmesi gerektiği yönde görüşün bildirildiği kararlar için bkz **YARG HGK E. 2017/735 K. 2020/445 T. 23.06.2020**, **YARG HGK 2017/755 K. 2020/446 T. 23.06.2020**.

¹⁹² **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1154.

yükümlülüğü altına girer¹⁹³ ve bununla birlikte rehin hakkı asıl alacağın yanında faiz, masraflar ve gecikme faizine de güvence sağlamaktadır¹⁹⁴.

2.5.2. Alacağa Bağlılık İlkesi

Rehin mevcut ve geçerli bir alacağa bağlıdır¹⁹⁵ yani fer'i hak olan rehin asıl alacağı izler, fer'ilik ilkesi gereği tali bir hak tanımaktadır¹⁹⁶, devredilme halinde kendiliğinden geçer¹⁹⁷ ve bu sebeple alacaklı asıl alacağa yönelik sahip olduğu def'ileri ve itirazları (borcun doğmadığına, sona erdiğine, muaccel olmadığına yönelik def'iler ve itirazlar vb¹⁹⁸) rehne karşı da ileri sürebilir.

Rehnin, asıl alacağa bağlı olması ve alacağın sona ermesinin rehine sağlanan güvencenin de sona ermesi anlamına geldiğinden, gerek TBK gerekse TMK hükümlerince alacağın ve rehmin hangi hallerde son bulacağı önem arz etmektedir. Çalışmamız 3. Bölümü Temerrüt Sonrası Haklar genel başlığı altında incelenen hususlar bu ilke ile bağlantılı olarak değerlendirilmelidir.

¹⁹³ **ERMAN**, s. 84

¹⁹⁴ **ÖZTAN**, s. 943. **ERMAN**, s. 85.

¹⁹⁵ **ÖZTAN**, s. 941.

¹⁹⁶ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1156.

¹⁹⁷ Borcun üstlenilmesinde durum farklıdır, borcu üstlenen yeni borçluyu rehin veren kişi onaylamıyorsa rehin sona erer, aksi halde rehin devam eder, bir diğer istisnai durum cari hesap alacaklarında mevcuttur, üzerinde anlaşılmalı ve yenilenmiş cari hesap alacağı eğer bir rehine temin edilmişse genel kural olan borcun yenilenmesiyle rehmin son bulması haline istisna olarak, yenilenen cari hesap alacağı üzerinde de rehin devam eder, daha detaylı açıklama için bkz **SİRMEN**, s. 622-623.

¹⁹⁸ **ACAR**, s. 40.

2.5.3. Kamuya Açıklık İlkesi

Teslime bağılı olmayan rehinde sicil, teslime bağılı taşınır rehinde zilyetlik kamuya açıklığı sağlar¹⁹⁹. Rehne herkesçe görülebilir bir özellik kazandırılmak suretiyle²⁰⁰ malikin eşya üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunması engellenir²⁰¹. Taşınırın tedavülündeki güven, rehnin kamuya açıklığı ile sağlanmış olur²⁰².

Çalışmamızın konusunu oluşturan teslimsiz taşınır rehinde, aleniyetin sağlanması amacıyla Türkiye Noterler Birliği ile oluşturulan özel taşınır sicili hakkında detaylı açıklamalara 2. Bölüm Sicil ve Değer Tespiti genel başlığı altında yer verilmiştir.

2.5.4. Güvenin Korunması İlkesi

TMK 932/2 hükmünce emin sıfatıyla zilyetten hak iktisabı korunmaktadır. Bununla birlikte, alacaklar üzerinde tesis edilen rehinde sadece hamile yazılı kıymetli evrak güvenin korunması ilkesinden yararlanabilir zira taşınır eşya olarak nitelendirilmektedir²⁰³. Çalışmamız özelinde belirtmek gerekirse Sicil Yönetmeliği m. 17/2 düzenlemesi iyi niyetli hak kazanımlarını güçlendirerek, güvenin korunmasını sağlamakta ancak beraberinde aleniyet sorunlarını da getirmektedir.

İyi niyetli hak iktisabının taşınır rehni çerçevesinde daha da güçlendirilmesi sonucunu doğuran değişikliğin de yer aldığı ve güvenin korunması ilkesi ile birlikte

¹⁹⁹ ACAR, s. 43.

²⁰⁰ SİRMEN, s. 625.

²⁰¹ ÖZTAN, s. 942.

²⁰² OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1156.

²⁰³ SİRMEN, s. 626.

değerlendirilmesi gereken hususlar, çalışmamızın 2. Bölümü Sicil ve Değer Tespiti genel başlığı altında incelenebilir.

2.5.5. Belirlilik İlkesi

Alacağın, hangi taşınır ile güvence altına alınacağı sorusuna kolaylıkla cevap verilebilmelidir²⁰⁴. Bu sebeple bir kişinin, tüm mal varlığı üzerinde tek bir işlemle rehin kurulması mümkün değildir²⁰⁵. Rehin unsurlarının, ayırt edici unsurlarıyla tespit edilmesi sağlanmalıdır ki bu aşamada rehinin iki yönlü belirliliği gündeme gelmektedir. İlki, rehin konusunun belirli olması diğeri ise rehinin teminat altına aldığı alacağın²⁰⁶ belli olmasıdır²⁰⁷. Belirlilik, zilyetliğin devrinde²⁰⁸, tasarruf işlemi anında gereklidir. Bu da göstermektedir ki rehin sözleşmesinin kurulması anında doktrinde de yerini bulduğu üzere unsurların belirlenebilir olması yeterli olmalıdır ancak Kanun, aksi bir görüşle, sözleşmenin kurulması anında unsurların ferden belirlenmiş olmasını gerektiren düzenlemeye sahiptir²⁰⁹.

Çalışmamız kapsamında taşınır rehni kurulabilmesi, rehnedilecek unsurların ayırt edici özelliklerinin belirtilmesi şartına bağlıdır. Belirlilik ilkesine kısmen aykırı düşen bu

²⁰⁴ **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 839.

²⁰⁵ Bir hayvan sürüsünün veya bir pul koleksiyonunun rehnedilmesi hali istisnadır bkz **ERTAŞ** (Armağan), s. 1157. Hayvan sürüsü vb istisna haricinde rehne konu eşya veya hakkın ferden belirlenmesi gerekir, **ACAR**, s. 49.

²⁰⁶ Alacağın başlangıçta belli olmasının şart olmadığı , paraya çevirme aşamasında değer parayla ifade edilebilir olmasının yeterli olacağı görüşü için bkz **ÖZTAN**, s. 942. Aynı şekilde borçlandırıcı işlem sırasında taşınır eşyada her bir unsurun ayırt edici özellikleriyle belirlenmiş, ferdileştirilmiş olmasının gerekmediği bu safhada belirlenebilir olmasının yeterli olduğu ancak tasarruf işlemi sırasında bu unsurların belirli hale getirilmiş olması gerektiği yönünde bkz **SİRMEN**, s.

²⁰⁷ **ACAR**, s. 44.

²⁰⁸ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1160.

²⁰⁹ Özellikle bankaların kurduğu üst sınır ipoteklerinde, belirlilik ilkesine aykırı şekilde tüm alacak kalemlerinin kapsama dahil edildiği yönünde eleştiri için bkz **TUNÇ YÜCEL**, s. 54-56.

hususun ve getirilen istisnanın yer aldığı 1. Bölüm 6750 Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Sözleşmenin Kurulması genel başlığı altında yapılan açıklamalar dahilinde konu değerlendirilmelidir.

2.5.6. Güvencenin Bölünmezliği İlkesi

Kısmi ödemelerin, rehni azaltılması hakkı vermemesine²¹⁰ ve alacaklının rehni iade etme zorunluluğunun olmamasına²¹¹ güvencenin bölünmezliği ilkesi denir. Rehin, alacağın tamamına güvence oluşturur ve taşınır bütünüyle bu güvenceyi oluşturur²¹².

Finansmanın sağlanması için düzenlenen taşınır rehni sözleşmesinin borçlunun temerrüdü ile sonuçlanması halinde, alacaklının mülkiyetin devrini talep etme hakkı 3. Bölüm Temerrüt Sonrası Haklar başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında incelenen ve özellikle rehnedilen eşyanın değerinin alacak miktarından az olması halinde alacaklının rehinli varlığın değerinin onda dokuzu üzerinden mülkiyeti devralması, alacağın değerinin rehinli eşyanın değerinden az olması halinde aradaki farkı icra dairesine yatırarak veya borçlu ile müteselsil kefil olarak rehinli eşyanın mülkiyetine kavuşabilmesi, bu ilke ile çatışan bazı hususlar içermektedir. Daha detaylı değerlendirme için 3. Bölüm Temerrüt Sonrası Haklar başlığı altında yapılan açıklamalar incelenebilir.

²¹⁰ **ERMAN**, s. 86.

²¹¹ **ÖZTAN**, s. 943.

²¹² **ACAR**, s. 50, **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1167. Hapis hakkı, taşınır rehni hususunda bir istisna teşkil eder zira hapis hakkı alacak nispetinde eşya üzerinde tesis edilen bir ayni haktır bkz **ERTAŞ** (Armağan), s. 1159.

2.5.7. Öncelik İlkesi

Öncelik ilkesi, rehnin paraya çevrilmesi aşamasında önem arz eder²¹³. Kural olarak, taşınır rehninde sıra, rehnin tesis edildiği ana göre belirlenir, sonraki sıradakilere ödeme yapılması için ön sıradakinin alacağını almış olması gerekir²¹⁴. Bu ilke, ilerleme sistemiyle uyumludur²¹⁵. Ayrıca ifade edilmesi gerekir ki alacağın doğum tarihinin rehnin sırasının belirlenmesinde etkisi yoktur²¹⁶.

Çalışmamızın 2. Bölümü Sicil ve Değer Tespiti genel başlığı altında, derecelendirme sistemi anlatılmaktadır. TİTRK çerçevesinde getirilen ve taşınır üzerinde birden fazla alacaklının rehin tesis etmesine imkân tanıyan bu durum, öncelik ilkesine uygundur. İlerleme sistemi ve sabit derece sistemine göre kurulan sözleşmelerde öncelik hakkının nasıl tanınacağı hususu ilgili bölümde açıklanmaktadır.

3. REHİN TESİSİ

Finansmana ulaşımın kolaylaştırılması amacıyla ortaya konan TİTRK, münferit varlıkların borcu karşılar derecede olmasıyla sözleşmenin kurulmasına salık verme yanında , taraflara başka seçenekler de sunmaktadır. Bir işletmenin faaliyetlerine özgülenmiş tüm taşınır unsurların rehni, belli bir varlık gurubuna giren taşınır unsurların rehni, eklenti ve bütünleyici parçaların rehne dahil edilmeleri, rehnedilen unsurlara ait getirilerin rehni hakkında kısa bilgilendirmeler bu başlık altında yapılacaktır. Bu açıklamalar dahilinde, Kanun ve ilgili Yönetmelikler birlikte değerlendirilmiştir ve örneklendirme yapılırken ve çeşitli yazarların konu hakkında ileri sürdükleri beyanlarda

²¹³ SİRMEN, s. 626.

²¹⁴ ERMAN, s. 87.

²¹⁵ ACAR, s. 62.

²¹⁶ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1154.

daralma meydana gelmemesi için zaman zaman kanunilik ilkesine aykırı düştüğü hususunda şüphesiz olmayan noktalar da dahil olmak üzere, birlikte değerlendirmeye gidilmiştir ancak yeri geldikçe söz konusu durumlar hakkında bilgilendirme yapılacaktır.

3.1. Taşınır Unsurların Münferiden Rehni

TİTRK, taşınır rehni karşılığında kredi kullanılmasını ve bu cihetle işletmenin finansal ihtiyacının giderilmesini amaçlarken bir yönüyle mülga Kanundan ayrılır. TİRK, sadece ticari işletmenin tamamının rehnedilerek sözleşmenin kurulabilmesine imkân tanımaktaydı oysa TİTRK, kredi miktarının rehnedilecek taşınırların bir veya birkaç tanesinin borç miktarının yüzde yirmi fazlasıyla karşılması halinde, sadece bu taşınırlar ile sözleşmenin kurulmasını yeterli görmekte ve mülga Kanun döneminde olduğu gibi, borç için tüm işletmenin rehnedilmesi mecburiyetini ortadan kaldırmaktadır.

TİRK mevzuatı incelendiğinde, rehin sözleşmesinde aslolanın bir ticari işletmenin tüm unsurlarının rehnedilmesi olduğu açıktır ancak inceleme konumuz olan 6750 sayılı Kanun ile benzerlik gösteren bir düzenlemeye gidilmesi sonucunda bu durum az da olsa esnetilmiştir zira doktrinde **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**²¹⁷, ticari işletme rehninin zorunlu unsurlarının, onun uygulamada pek tercih edilmemesine neden olduğunu savunmaktadır. Bunun gerekçesi olarak da tüm taşınır işletme tesisatı üzerinde rehin kurmak zorunda olmanın kimsenin kolaylıkla kabul edebileceği bir husus olmadığı yönünde bir görüş ileri sürmektedirler. **ÖCAL APAYDIN**²¹⁸ tüm işletmenin rehnedilmesinin mecburiyetini ortadan kaldıran, borca yeter miktarda taşınırın varlığı halinde bu Kanun kapsamında kredi kullanımına imkan tanınmasının eski Kanuna göre avantaj sağladığı ve bu hususun

²¹⁷ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 273 Aksi yönde, teslim bağlı olmadan bir resmi sicile tescil suretiyle taşınır rehni kurulmasına olanak sağlayan rehin türlerinin en önemlisi olduğu ifadesiyle mülga Kanunun hukuken değerlendirildiğinde olumlu yorumlanması gerektiği görüşündedir bkz **ERTAŞ**, s. 39 ve Benzer şekilde TİRK ile getirilen düzenlemelerini, teslim şartı aranmayan ‘istisnai’ bir rehin türü olarak değerlendirdiği yorumunun detayları için bkz **KARAHAN**, s.38

²¹⁸ **ÖCAL APAYDIN**, s. 272 vd

teşvik edilmesi gerektiği ve ayrıca Kanunun cevaz verdiği şekilde borca yetecek kadar taşınırın bulunmaması halinde işletmenin tamamının rehne konu edilmesi hakkında, Kanun çerçevesinde amaçlanan finansman desteğini sağlamaya yönelik olarak, işletmeye özgülenmemiş olan taşınırların da rehninin önünün açılmasını bakımından olumlu görüşe sahiptir. **MAKARACI BAŞAK**²¹⁹ da benzer şekilde, eski Kanun metninden farklı olarak, taşınırların parçalı olarak rehnedilmesini yararlı bulmaktadır. Münferiden taşınırların rehnedilmesi hususunu işletmeye özgülenme açısından değerlendiren **SEVEN**²²⁰, Kanun kapsamında rehnedilebilecek unsurların esnaflar ve gerçek kişi tacirler için bir özgülenme şartı aranmadığından herhangi bir taşınır varlığın rehnedilmesinin mümkün olduğunu ancak dernekler ve vakıflar gibi işlettikleri ticari işletme ile tacir sıfatı kazanan tüzel kişi tacirlerin rehnedebilecekleri unsurların işlettikleri ticari işletmeye özgülenmiş olması gerektiğini savunmaktadır.

Ticari İşletme Rehni Kanununda yer alan düzenlemelerle teslim şartı olmaksızın rehni tesis edilmesi çok sıkı koşullara bağlanmıştı. Ek madde 2, bu sistemi bozarak sanayi işletmesine ait unsurların bir veya birkaçının rehnedilmesini mümkün hale getirmiştir²²¹.

Bu içerik ile Sanayi İşletmeleri²²² Rehni, ek madde 2 hükümleri 4952 sayılı Kanun ile TİRK metnine eklenmiştir.

Ek madde 2, ‘*b, c bentlerinde yer alan unsurların bir veya daha fazlası rehnedilebilir,krediyle*²²³ alınan makine, ekipman vs rehnedilebilir,sigorta

²¹⁹ **MAKARACI BAŞAK**, s.746.

²²⁰ **SEVEN**, s. 114-115.

²²¹ **REİSOĞLU**, s. 117.

²²² Hammaddede ile yeni mamul eşya üreten ticari işletme türü **ERTAŞ** (Armağan), s. 1174.

²²³ Bu ifadede yer alan krediden neyin anlaşılması gerektiği konusunda belirsizlik bulunduğu görüşü ve detayları için bkz **REİSOĞLU**, s. 117.

ettirilirlir²²⁴,.....rehnedilen varlıkların bir listesi İşletme veya yevmiye defter sonuna,,,,,,,,,noter tarafından onaylanarak eklenirler,,,,,,,,,bu işlem her yıl yenilenir...'

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, Ticari İşletme Rehni ile Sanayi İşletmesi Rehni kuruluşları arasında, zorunlu unsurlar özelinde farklar mevcuttur ²²⁵. Hali hazırda elimizde bulunan mevzuatın hem Ticari İşletme Rehni kuralları hem de Sanayi İşletmesi Rehni kurallarının birleştirilmesi ile ortaya konmuş olduğunu söylemek kanaatimizce çok hatalı olmayacaktır. **KAYIKLIK**²²⁶ bu görüşümüzle aynı doğrultuda yorum getirirken , Genel Gerekçede, KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarının karşılanmasının üstünde durulmasına rağmen tarafların son derece geniş tutulması ile bu Kanun kapsamında ulaşılması gereken kesimin çok daha geniş olduğu kanaatini ileri sürmektedir ve fakat kapsamı daraltıcı bir görüş ile **BOZER/GÖLE**²²⁷, Kanunda Sanayi İşletmelerinin de kapsama dahil olduklarını gösteren açık veya o anlama gelen bir ifadeye yer verilmemiş olduğunu, bu işletmelerin taraf olarak öngörülmediklerinin anlaşıldığını ancak Sanayi İşletmelerinin de kapsama dahil edilmelerinin kapsamı genişletme adına isabetli olacağı görüşü ile bir çözüm önerisi getirmektedir.

²²⁴ Sigorta ettirilmesi ve rehnedilen unsurların defterin son sayfasına eklenmesi hususlarının metne geçerlilik şartı olarak eklenip eklenmediklerinin tam olarak anlaşılacağı yorumu için bkz **REİSOĞLU**, s. 120.

²²⁵ Bu hususta bazı tartışmalar mevcuttur, örneğin **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 281'de Sanayi İşletmesi rehniinde yenilik olarak getirilen işletmenin yasal defterinin sonuna noter tarafından onaylanarak rehnedilen unsurların listesinin eklenmesi ve bunun her yıl yenilenmesinin bu rehniin ticaret siciline tescil zorunluluğuna alternatif olmadığını, sicile tescilin şart olduğunu dile getirirken, **ERTAŞ**, s. 49'da yeni düzenlemeyi özetlerken, sicile kayıtlı değil deftere noter onayıyla rehniin kurulacağını, noterce düzenleme şartının bu tür için kaldırılarak sadece defter onaylamasının gerektiğini, rehnedilen taşınırların sigortalanmasının bir zorunluluk olarak metinde yer almasıyla birlikte bu olumlu gelişmeler yanında yalnızca defter kaydı sebebiyle aleniliğin ortadan kalkacağı yönünde görüşlerini ifade etmektedir..

²²⁶ **KAYIKLIK**, s. 1515 vd.

²²⁷ **BOZER/GÖLE**, s. 59

3.2. İşletmeye Özgülenmiş Tüm Taşınır Unsurların Rehni

Eğer ki parça parça rehnedilecek taşınırın tespit edilen veya üzerinde mutabık kalınan değerleri temin edilecek kredi miktarını yüzde yirmi fazlası ile sağlamıyorsa, borçlu-rehin veren taraf işletmesinin faaliyetlerine özgülenmiş tüm taşınırın rehnedilmesi²²⁸ ile krediye ulaşabilir. Eş söyleyişle, yalnızca taşınırın parça parça değerleri toplamı Yönetmelikte teminat sağlama koşulu olan ‘borcun yüzde yirmi fazlasıyla’ krediyi garanti altına alma şartını sağlamadığı halde, tüm işletmenin rehni²²⁹ söz konusudur. İşletmenin tamamı üzerinde kurulacak olan rehin; borçlunun niteliği itibarıyla tacir ise ticari işletme siciline, esnaf ise esnaf siciline bildirilir.

3.3. Bir Varlık Grubunun Rehni

İşletmede tüm özgülenmiş olan taşınırın rehnedilmesi haline bir istisna da bir varlık grubuna, özellikleri itibarı ile diğer taşınırlardan ayrılan ve özgülenmiş taşınırın bütününe rehnedilmesi hususudur. Bu grup taşınırın rehnedilmesi ile eğer ki başkaca sicillere tescil mecburiyetleri varsa ilgili sicillere bildirim gerekir.

Bu sicillerde, tarih itibarıyla daha önce kurulmuş rehinler mevcut ise TİTRK

²²⁸ Bu ifade yanlış anlaşılmaya müsaittir, varlıkların ayrı ayrı belirtilmesinin gerekip gerekmediği anlaşılammaktadır bkz **BAHTİYAR**, s. 53. İşletmenin rehnedilebilmesi sebebiyle, taşınmazların da rehne konu edilebileceği görüşü için bkz **ACAR**, s. 160.

²²⁹ Bu Kanun kapsamında esas olan, borcun beşte biri fazlasıyla sağlanmak istenen krediyi teminat altına alan taşınır varlığının bulunması halinde yalnızca bunların rehnedilmesi ile yetinilmesi ve tüm işletme rehni önüne geçmektir ancak sağlanacak finansman miktarı sebebiyle tüm işletmenin rehnedildiği durumlarda, rehnedilen işletmenin faaliyetine özgülenmiş taşınır tüm varlıklar sözleşme kapsamında rehne dahil olurlar bkz ilgili Yönetmelik m. 17. Bu hususta rehni üst sınırına aykırı davranışın yaptırımına yer verilmemiştir. Uyuşmazlıkların engellenmesi için değer tespiti yapılarak sözleşmenin kurulması daha yerinde olacaktır görüşü için bkz **BAHTİYAR**, s. 52. Ticari işletmenin tamamının rehnedilmesinin şarta bağlanması halinde, işletmeye dahil unsurların büyük bir bölümünü rehnemek suretiyle sömürmek isteyen ve bu şekilde kanuna karşı hile oluşturacak eylemlere girişebilecek kişilerin çıkabileceği görüşü için bkz **BİÇER**, s. 84.

çerçevesinde kurulan rehin, sonraki sıraya kaydedilir.

Kanun lafzı ile bir varlık grubunun rehnedilmesi halinde, sözleşme kurulurken tüm rehnedilen eşyaların ayırt edici özellikleri varsa kod numaraları vs detaylarının mutlaka sözleşmede bulunması zorunluluğundan muaftır zira hangi varlık grubuna dahil olduklarının belirtilmesinin²³⁰ bu hususta karışıklıkların önüne geçilmesi açısından yeterli olacağı kanaatindeyiz.

3.4. Eklenti/Bütünleyici Parça Rehni

Kanun, taraflara sözleşmenin oluşturulması anında taşınır varlıklara dahil olmayan ancak daha sonra dahil edilecek veya dahil edilebilecek eklentilerin²³¹ de sözleşme kapsamında rehin konusu olabileceği hususunda serbestlik tanımakla birlikte bütünleyici parça içeren taşınır varlıkların bunlarla birlikte rehnedilmiş olacağını hükme bağlamaktadır (TİTRK m. 6). Konuyu Eşya Hukuku çerçevesinde değerlendirecek olursak, bütünleyici parça üzerinde bağımsız bir ayni hak tesis edilebilmesi mümkün değildir hatta bağımsız bir eşya niteliğine sahip olan bir eşya daha sonra bir asıl eşyanın bütünleyici parçası olursa daha evvel tesis edilen ayni hak sona erer²³² bu yüzden asıl şey ile bütünleyici parça ayrı ayrı tasarruf işlemine tabi tutulamazlar²³³. Eşya Hukuku

²³⁰ Rehne konu edilen eşyaların ferdileştirilmeleri gerekir, ayırım yapılmasının mümkün olmadığı durumların genel rehin yasağına gireceği yönünde görüş için bkz **ACAR**, s. 47.

²³¹ Eklentilerin; asıl eşyanın kaderine tabi olması kuraldır, mevcut ve gelecekteki eklentilerin rehin kapsamına sözleşmeyle alınabilmelerinin ifade edilmesi bu ilkeye aykırılık teşkil eder, bkz **ACAR**, s. 161. Eklentilerin bağımsız olarak varlık arz etmemesi asıl şeyle bir amaç bağı içermesi sebebiyle sürekli bir özgülenme halinin bulunmasına karşın asıl şeyden ayrı olarak hak tesisine de müsait oldukları görüşü için bkz **SİRMEN**, s. 255. Eklentinin TMK ifadesiyle asıl şeyle birlikte rehne konu edilmesi gerektiği ifadesine tezat bir tanımlamaya yer verildiği görüşü için bkz **AYAN**, s. 345.

²³² Tekrar bağımsız varlığını kazanması halinde eskiden var olan ayni haklar kendiliğinden canlanmaz, asıl şey ile birlikte haczedilebilirler ayrıca bağımsız bir eşya olarak haczi caiz olmayan bir eşya eğer haczedilebilen bir şeyin eklentisi haline gelir ise birlikte haczedilmeleri mümkün hale gelir bkz **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 50-80.

²³³ Bir ağacın öncelikle bütünleyici parçası olan doğal ürünler daha sonra asıl şeye zarar vermeden, değerini eksiltmeden ayrılabilirler için müstakil olarak mülkiyete tabi hale gelebilirler ve bunların üzerinde asıl

hükümlerine. TİTRK kapsamında sadık kalınarak TİTRK mevzuatı ile örtüşmeyen ifadeler sebebiyle doğabilecek olası uyuşmazlıkların önüne geçilebileceği kanaatindeyiz.

3.5. Taşınırın Getirilerinin Rehni

TİTRK; taşınır varlığın, müstakbel getirileri²³⁴ ile birlikte rehne konu olacağını ifade eder. Rehin veren kişi bu taşınırları sigorta ettirmiş olabilir veyahut bu taşınırlardan herhangi bir ad altında gelir sağlıyor olabilir. Faiz, kira gibi bu taşınırlar kullanılarak elde edilen ürünlerin satış gelirleri de dahil olacak şekilde, tüm bu hukuki kazançlar da rehne ayırt edilmeksizin dahildir. (TİTRK m. 7)

TİRK döneminde rehnedilen unsurların getirilerinin durumu incelendiğinde, rehnedilen ticari işletmeden kaynaklı sigorta ödemesi veya tazminat doğması halinde alacaklının bu getiriler üzerinde rehin hakkının devam etmekte olduğunu görmekteyiz. (TİRK m. 9) Ayrıca bir ihtar vasıtasıyla durumdan haberdar edilmesine rağmen doğan ödemeleri alacaklıya yapan 3. kişinin, bu bedellerden sorumluluğu ortadan kalkmayacağı yönünde ifade de Kanun metninde ayrıca yer almaktaydı.²³⁵

Kanaatimizce, rehnedilen taşınır unsurların değerinin, temin edilen borcu yüzde yirmi fazlasıyla karşılaması halinde sözleşmenin kurulması ile taşınırın getirilerinin rehne dahil edilmesi birbirleriyle çelişmektedir.

şeyden ayrı rehin tesis edilebilmesi de mümkün hale gelir, detaylı açıklama için bkz **SİRMEN**, s. 250.

²³⁴ Getirinin rehnedilmesi ifadesinde tartışmaya açık bir durum söz konusudur zira TMK medeni ürünlere yer vermemektedir, doğal ve medeni ürünlerin rehni konusu açıklığı kavuşturulmalıdır bkz **ACAR**, s. 162. Bu durumun belirlilik ilkesine aykırı olduğu görüşü için bkz **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1149. Alacak miktarının rehin tesisi anında likit olmasının gerekmediği ve bu durumun rehne aykırılık teşkil etmeyeceği görüşü için bkz **ERTAŞ** (Armağan), s. 1168.

²³⁵ Ticaret Hukuku ilkesi, 'kötü ödeyen, tekrar öder'.

4. MODEL KANUN'A GÖRE SÖZLEŞMENİN KURULMASI

Çalışmamızı oluşturan her bölümün sonunda, karşılaştırma yaparak benzerlikleri ve farklılıkları daha açık bir şekilde değerlendirebilmemize olanak sağlaması amacıyla, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na mehzaz kanun olarak kabul edilen UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanunu'na göre sözleşmenin kurulması, sicil işlemleri ve temerrüt sonrası haklar kısaca incelenecektir.

Model Kanun'a göre rehin sözleşmesi m. 6/3 ifadesiyle²³⁶, rehin veren tarafından imzalanan ve rehin alacaklısını ve rehin verenin kimlik bilgilerini ve rehinle temin edilen borç bilgilerini içeren, rehnedilen taşınır varlıkların tanımlandığı ve rehnin temin edeceği maksimum miktarın yer aldığı bir sözleşme ile kurulur. Ayrıca m.9 uyarınca²³⁷ rehinli taşınır varlıkların makul derecede tanınmalarını sağlayacak ayırt edici özellikleri sözleşmede yer almalıdır. Rehni verene ait tüm taşınır varlıkların veya bir varlık grubuna dahil unsurların rehni söz konusu olduğunda da bu kural geçerlidir.

M. 6/4 uyarınca²³⁸, lehine rehin tesis edilen alacaklının rehinli varlıklara zilyet olması halinde sözleşmenin sözlü olarak da yapılabilmesi mümkündür

²³⁶ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehni Hakkının Kurulması başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: '3., a security agreement must be concluded in writing that is signed by the grantor and: (a) Identifies the secured creditor and the grantor; (b) Describes the secured obligation (c) Describes the encumbered asset and (d) States the maximum amount for which the security right may be Enforced.'

²³⁷ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehni Hakkının Kurulması başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: '1. The encumbered assets and secured obligations must be described in the security agreement in a manner that reasonably allows their identification'

²³⁸ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehni Hakkının Kurulması başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: '4. A security agreement may be oral if the secured creditor is in possession of the encumbered asset.'

Rehinle temin edilen borcun nevi hususunda kapsam oldukça geniş tutulmuştur. Model Kanun m.7 uyarınca²³⁹ rehin ; mevcut veya müstakbel, belirli veya belirlenebilir, şartlı veya şartsız, sabit veya değişken her tür borcun temin edilmesi amacıyla tesis edilebilir.

Model Kanun ile rehin sözleşmesine konu edilebilecek unsurlar hakkında, Bölüm 1 m.1/1 ifadesi²⁴⁰ açıklık getirmektedir. Sözleşmenin konusu taşınır varlıklardır. TİTRK ile uygulama alanı bulan münferiden varlıkların rehni, işletmenin rehni, bir varlık grubunun rehni tanımlamalarına benzer bir ifade ile m. 8²⁴¹ rehin verenin ; her hangi bir taşınır varlığı, bir taşınır varlıkta sahip olduğu paylı veya elbirliği mülkiyet hakkı, bir taşınır varlık grubu veya rehin verenin tüm taşınırları üzerinde sözleşme kurulabileceğini hüküm altına almaktadır. TİTRK ile bir kıyaslama yapıldığında kapsama dahil edilmediğini gözlemlediğimiz mevduat rehni hususunun, Model Kanun m. 15 ifadesiyle rehni konusu yapılabildiği görülmektedir.

Model Kanun bazı taşınır varlıkların rehnini özel şartlara bağlamaktadır.

Bölüm 2 m. 6/2 de müstakbel varlıkların da rehnedilebilmesine imkan tanımaktadır ancak rehin veren kişinin bu varlığa malik olduğu veya rehin hakkı tesis edebileceği andan itibaren, müstakbel varlıkların rehnedilmesi mümkün olabilecektir.

²³⁹ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının Kurulması başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: 'A security right may secure one or more obligations of any type, present or future, determined or determinable, conditional or unconditional, fixed or fluctuating'

²⁴⁰ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Genel Hükümler başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: ' 1. This Law applies to security rights in movable assets. '

²⁴¹ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının Kurulması başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: 'A security right may encumber: (a) Any type of movable asset; (b) A part of or an undivided right in a movable asset; (c) A generic category of movable assets; and (d) All of a grantor's movable assets'

Bölüm 2 m. 16 ifadesiyle rehin verenin kıymetli evrakın hazırlandığı anda evrakın temsil ettiği varlıklara zilyet olması halinde, bu varlıkları temsil eden kıymetli evrak rehnedilebilir (emtia senetlerinin rehni).

Bölüm 2 m. 17 uyarınca, fikri mülkiyet hakkının kullanımı ile ortaya çıkan maddi unsurların rehni bu unsurların meydana getirilmesinde kullanılan fikri mülkiyet hakkını içermez aynı şekilde fikri mülkiyet hakkının rehnedilmesi de bu haklardan ortaya çıkan maddi unsurları kapsamaz. Ayrıca m. 13/3 mal veya hizmet temininden veya kiralanmasından kaynaklanan her tür alacak rehin konusu yapılabilir ancak finansal hizmetler, inşaat sözleşmeleri veya gayrimenkul satış veya kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar bu kapsamın dışındadır.

Sözleşmenin kurulması aşamasında, sözleşmenin geçerlilik şartları itibarıyla TİTRK ile Model Kanun arasında önemli farkların bulunduğu ifade edilmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

SİCİL VE DEĞER TESPİTİ

1. GENEL OLARAK SİCİL

TİTRK kapsamında; münferit taşınırların veya bunların borca yetmediği halde işletmenin tamamının rehnedilmesiyle finansmana erişimin sağlanabilmesi için, rehin verenin ve rehin alacaklısının Kanun ve ilgili Yönetmelikte belirlenen koşullar altında sözleşmeyi akdetmeleriyle birlikte, bu sözleşmeyi gene bu Kanun kapsamında kurulan özel taşınır siciline (TİTRK m. 8) tescil ettirmeleri gerekir. Bu tescil sonrasında, TİTRK m. 9 lafzıyla rehin geçerli olarak kurulmuştur ve 3. kişilere karşı hüküm ifade etmeye başlayacaktır. Bununla birlikte tescil işlemi; aynı taşınır üzerinde birden fazla rehin mevcutsa, bunların hangi derece sistemine göre yer alacaklarının ve öncelik hakkına sahip olacaklarının belirlenmesi hususunda önemlidir. TİTRK m. 10 ve m. 11 bu noktaları hüküm altına almaktadır.

Bülent TÜFENKÇİ²⁴², Komisyon toplantısında konuyu şöyle ifade etmiştir: *‘Rehin hakkının elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenebileceği ikili bir yapı oluşturulmuştur. Ayrıca sadece borca yeter taşınırlar rehin konusu edilebilir. Bu ticari faaliyetin devamını kolaylaştıracaktır. Oluşturulan sicil, tüm finansal kurumlara erişim sağlayarak, denetimi kolaylaştıracaktır. Tescil şartıyla, aynı taşınırın üzerine, ikili rehin sistemi getirdik. Taraflara ilerleme sistemi veya sabit derece sistemi arasında serbestçe karar verme imkânı tanınmaktadır.’*

²⁴² Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

Sicil ve değer tespiti başlığı altında, özel olarak kurulan taşınır rehni siciline sözleşmenin tescil edilmesi ve bu aşamada taraflara tanınan haklar ile sözleşmenin zorunlu unsurları arasında yer alan ve rehne konu taşınır eşyanın değerinin tespitine yönelik prosedür ele alınacaktır.

Bu bölümde ‘Yönetmelik’ olarak ‘Rehlinli Taşınır Sicili Yönetmeliği²⁴³’ yer almaktadır.

1.1. Sicilin Sözleşmenin Hüküm İfade Etmesindeki Fonksiyonu

Taraflarca; çalışmamız özelinde söylemek gerekirse borçlu-rehin verenin ve rehin alacaklısının, bir rehin sözleşmesi kurma irade beyanlarının karşılıklı olarak ifade edilmesi, rehin sözleşmesinin kurulması ve sonuçlarını doğurabilmesi , TİTRK açısından yeterli değildir ayrıca sözleşmenin tescili²⁴⁴ de Kanun metninde zorunlu kılınmıştır.²⁴⁵ Sözleşmenin oluşturulması aşamasında taraflar, rehlin belirli bir süre için geçerli olacağı konusunda anlaşabilirler.²⁴⁶ Ayrıca Kanunda süre belirlenmemiş olması sebebiyle,

²⁴³ RG. 31.12.2016, S. 29935-3. Mükerrer

²⁴⁴ Rehlin hakkının kurulmasına yönelik beyanlar ile oluşturulan sözleşme sicile tescil edildiği andan itibaren zamanaşımı işlemez ifadesine yer verilmişken daha sonra bu ifade kaldırılmıştır. bkz ilgili Yönetmelik m. 23. Tescil için bir azami süre belirlenmemiş olması hakkında olumlu görüş için bkz **KÖROĞLU ÖLMEZ** s. 271. TİTRK’ten farklı olarak tescil için bir süre belirlenmemiş olmasının yerinde olduğu ve tescilin işin aciliyetine göre derhal yapılmasının esasen daha doğru olacağı görüşü için bkz **ARKAN**, s. 57. TİTRK dönemi 10 günlük tescil süresinin emredici nitelikte olup olmadığı eleştirileri yeni Kanun düzenlemesiyle ortadan kaldırılmıştır bkz **BAHTİYAR**, s. 56. Sözleşmenin geçerliliğinin tescil edilmesine bağlanmış olmasının isabetli olmadığı zira tescilin etkisinin 3. Kişilere karşı ileri sürülebilmesi hususunda etkili olduğu ve zorunlu tutulmasının sebebinin bu olabileceği görüşü için bkz **KIRCA**, s. 170. Sözleşmenin tescili ifadesinin hatalı olduğu görüşü için bkz **ALTAY**, s. 342.

²⁴⁵ TİTRK, sicile güven ilkesi içermemektedir bkz **ARKAN**, s. 57. Yolsuz sicil kaydına güvenerek hak iktisap eden kişinin bu iktisabının korunmasına ilişkin sicile güven ilkesine yer verilmemiştir bkz **BAHTİYAR**, s. 57. Rehlin hakkının tesis edilmesinin sebebe bağlılık ilkesi çerçevesinde değerlendirildiğinde, yolsuz tescil ile hakkın doğmayacağı da açıktı, bu itibarla tescilin sakatlıkları düzeltici etkisi yoktur bkz **SEVEN**, s. 140. TİTRK kapsamında rehlin hakkının tescilinin tapu sicilinde olduğu gibi sebebe bağlı olduğu belirtilmemektedir ancak sebebe bağlı olmadan gerçekleştirilecek tescilin yolsuz olacağının kabulü gerekir bkz **AYAN**, s. 349.

²⁴⁶ Taraflarca üzerinde mutabık kalınan süre dolmadan borçlu temerrüde düşerse, borçlu belirlenmiş tarihte

tarafların sözleşmenin sicile tescili²⁴⁷ için ‘diledikleri süre zarfında’ başvuru yapabileceklerini söylemek hatalı olmayacaktır²⁴⁸.

Hukuki nitelikleri itibarıyla, rehin sözleşmesi borçlandırıcı işlem, sözleşmenin tescili²⁴⁹ ise kurucu ve tasarruf işlemi niteliğindedir.²⁵⁰

Mülga Kanun döneminde; rehin veren işletme sahibinin veya alacaklının, ticari işletmenin kayıtlı olduğu sicile²⁵¹ yapacağı yazılı başvuru ile rehin hakkı doğmaktaydı. (TİRK m. 5)²⁵² Ayrıca bu başvuru için sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren 10 gün süre²⁵³ tanınmaktaydı. Bunlar, TİRK dönemi ile karşılaştırma yapıldığında göze çarpan farklılıklardır.

rehinin sicilden terkinini isteyemez bkz ilgili Yönetmelik m. 21.

²⁴⁷ Tescil işleminin yapılması, mülga Kanundan farklı olarak yetkili noter tanımlaması yapılmaksızın her noter tarafından işlemlerin yapılabilir hale gelmesi ile beraberinde noterler tarafından ortaya konan farklı uygulamaları da getirmiştir bkz **ŞİT İMAMOĞLU**, s. 171.

²⁴⁸ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 237.

²⁴⁹ Tescil kurucu niteliktedir bkz **BAHTİYAR**, s. 56. Benzer şekilde tescilin kurucu etkiye sahip olduğu görüşü için bkz **KAYIHAN**, s. 76.

²⁵⁰ **AKKUŞ**, s. 82.

²⁵¹ Ticari İşletme çevresi kavramının kullanılmasında, borçlu ticari işletme veya alacaklı ticari işletme arasında hangisinin kastedildiğinin net bir şekilde ifade edilmediği ve bu tanımlamanın muğlak olması hakkındaki yorumları için bkz **ERTAŞ**, s. 40.

²⁵² **KARAHAN**, s. 42-43

²⁵³ 10 gün sürenin geçmesi halinde alacaklı tarafın tescil hakkını yitireceği ancak borçlu tarafın tescil ettirme imkanının devam edeceği görüşü için bkz **ERTAŞ**, s. 44. Ayrıca Yargıtay tarafından bu sürenin hak düşürücü nitelikte olduğu kabulü ancak rehin hakkının tescil ile doğması sebebiyle bu süreyi geçen tescil taleplerinde üçüncü kişilere bir olumsuzluk düşünülmemeyeceği için hak düşürücü değerlendirilmesinin yersiz olduğu yorumu detayları için bkz **KARAHAN**, s. 42.

1.2. Sözleşmenin Tescil Edilmesi

Adi yazılı olarak²⁵⁴ veya çevrim içi²⁵⁵ düzenlenen rehin sözleşmesinin, özel taşınır siciline tescili 3 şekilde gerçekleştirilebilir.²⁵⁶

1.2.1. Sicil Yetkilisi Huzurunda

Sözleşmenin hazırlanması sonrasında taraflar²⁵⁷, doğrudan sicil yetkilisi huzurunda²⁵⁸ rehin sözleşmesine imza atarak sözleşmenin tescilini talep edebilirler.²⁵⁹

²⁵⁴ TÜİK verilerine göre 2017 yılı içinde 2103, 2018 yılı içinde 2791, 2019 yılı içinde 4831, 2020 yılı içinde 7105, 2021 yılı içinde 8342 tescil, terkin, değişiklik, düzeltme vs başvuruları yazılı şekilde gerçekleştirilmiştir.

²⁵⁵ TÜİK verilerine göre 2017 yılı içinde 6211, 2018 yılı içinde 6620, 2019 yılı içinde 7405, 2020 yılı içinde 8818, 2021 yılı içinde 11317 tescil, terkin, değişiklik, düzeltme vs başvuruları çevrim içi gerçekleştirilmiştir.

²⁵⁶ İstatistiklere göre taşınır rehni sözleşmesi tescili için yapılan başvuru sayıları nitelikleri itibarıyla şöyledir. 2017 yılı içinde 6211 başvuru, 2018 yılı içinde 6620 başvuru, 2019 yılı içinde 7405 başvuru, 2020 yılı içinde 8818 başvuru, 2021 yılı içinde ise 11317 başvuru çevrim içi gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı içinde 2103 başvuru, 2018 yılı içinde 2791 başvuru, 2019 yılı içinde 4831 başvuru, 2020 yılı içinde 7105 başvuru, 2021 yılı içinde ise 8342 başvuru yazılı olarak yapılmıştır. İstatistikler için www.icticaret.gtb.gov.tr incelenebilir.

²⁵⁷ Rehlin verenin tek başına tescil talebinde bulunmasının yeterli sayılması gerektiği görüşü için bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 133

²⁵⁸ Bu ifadede yer alan ‘sicil yetkilisi’ noterdir, bkz **AKKUŞ**, s. 81. Ayrıca sicil yardımcısı olarak bahsedilen kişi ise noterde görev alan ve bu iş için noterce görevlendirilmiş çalışandır bkz **SEVEN**, s. 134.

²⁵⁹ Tüm işlemlerin sicil yetkilisi huzurunda yapılmaması sebebiyle, borçlunun veya lehe rehin veren kişinin sicil dışı tasarruflarla sözleşmeyi sakatlayabilecekleri hususuna dikkat çeken ifadeler için bkz **ÖCAL APAYDIN**, s. 280.

1.2.2. Noter Onayı

Sözleşmeyi adi yazılı olarak hazırlayan taraflar imzalarını notere onaylatabilirler ve tescil talebinde bulunabilirler. Kanaatimizce belirtilmesi gereken bir husus bu sözleşme resmi şekle tabi değildir, taraflar adi yazılı olarak sözleşmeyi tüm unsurlarıyla birlikte oluşturabilirler, diğer deyişle sözleşmenin noterce hazırlanması²⁶⁰ Kanun metninde yer almamaktadır. Dolayısıyla adi yazılı hazırlanmış sözleşmedeki imzaların noterce onaylanmasının, sicile tescil talebi için yeterli olduğunu söylemek hatalı bir ifade olmayacaktır.

1.2.3. Çevrimiçi Tescil

Mülga Kanundan ayrılan bir diğer özellik de yeni Kanun ile birlikte taşınır rehin sözleşmelerinin tescil edilebileceği ve bu sayede herkese karşı ileri sürülebilmesi hukuki imkanının doğacağı bir sicilin oluşturulmuş olmasıdır. TARES, bu amaçla kurulmuş ve hizmet vermeye başlamıştır.

TİTRK ile Elektronik İmza Kanunu hükümlerince teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği yasağın bir istisna oluşturulmuştur²⁶¹ ve bu sayede taşınır rehni tarafları eğer elektronik imza sahibi iseler elektronik ortamda sözleşmeyi hazırlayarak, onaylama işlemini de elektronik imza vasıtasıyla gerçekleştirdikten sonra, sicil kaydını yapması için Yönetmelik m. 19 uyarınca, sicil görevlisinden talepte bulunabilirler.

²⁶⁰ Kanun metninde yer almasa da noterce re'sen düzenlenmiş sözleşmelerin de geçerli olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz **ŞENER**, s. 31.

²⁶¹ **ÇETİNER/BOZKURT YÜKSEL**, s. 70.

1.3. TARES

Yukarıdaki seçeneklerden birisi ile sicile kaydedilmiş sözleşme, geçerli olarak kurulmuş ve yürürlüğe girmiş olur. Kanunla, rehin sözleşmesinin kurulması ve hüküm ifade etmesi için TARES kurulmuştur. Türkiye Noterler Birliğince oluşturulan TARES²⁶², TİTRK ile aynı tarihte açılmıştır, Sicilin kurulması TİTRK ile getirilen önemli değişikliklerden birisidir²⁶³. TARES resmi bir sicildir ve aksi ispatlanmadığı sürece kesin delil niteliği taşır²⁶⁴. Sicilin hizmete açılması ile amaçlanan faydalar sıralanacak olursa aleniyetin sağlanması, derecelendirme sisteminin uygulanabilmesi ve sonra girişilebilecek hukuki işlemlerin de ek olarak kayıt altına alınabilmesi sayılabilir. (TİTRK m. 8) TARES'in amacı, mevcut rehin hakları ile ilgili üçüncü kişilere bilgilendirme yapmaktır²⁶⁵.

Mülga Kanun ile mukayese yapıldığında , sicil işlemlerinden dolayı sorumluluk hükmü içeren bir maddeye TİTRK metninde yer verilmediği görülecektir.

ŞENOCAK VE DİĞERLERİ²⁶⁶, tapu sicilinde olduğu gibi devletin sorumluluğuna gidilemeyeceği ancak idari sorumluluğa başvurmanın mümkün olduğu, hizmet kusurunun vuku bulması halinde bunun hukuki zemine sahip olduğu ve ayrıca Noterler Kanunu çerçevesinde de sorumluluk doğacağı görüşünü savunmaktadırlar.

²⁶² TARES, gerçek kişilerin üye olabildiği ve üye olan herkesin istedikleri her yerden rehin sözleşmeleri ile ilgili işlemleri yapabilecekleri çevrim içi bir platformdur, TİTRK hükmü uyarınca Noterler Birliğince oluşturulmuştur. Kullanımı yönelik eğitici videolara da yer veren sistem, yapılan çalışmaların sonlanmasıyla bankalarla da entegre hale gelecektir. Platform kapsamında yer alan sıkça sorulan sorular kısmında sözleşme ve sistemle ilgili merak edilen konularda cevap bulunması mümkündür. Daha detaylı bilgiye www.tares.org.tr adresinde ulaşılabilir.

²⁶³ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 235.

²⁶⁴ **SEVEN**, s. 140. **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 135.

²⁶⁵ Mülkiyet ilişkisine yönelik bilgilerin açıklanması amaçlanmamaktadır bkz **KIRCA**, s. 178.

²⁶⁶ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 130.

SEVEN²⁶⁷ ise sicil kayıtlarından dolayı devletin sorumluluğuna gidilebileceği yönünde bir kayıt olmasa da idari sorumluluktan bahsedilebileceği ancak Noterler Kanunu ile noterlere yönelik bir görevlendirme söz konusu olmadığı için noterlerin sorumluluğunun gündeme gelmeyeceği kanaatindedir. **ALTAY**²⁶⁸ noterlere kusursuz sorumluluk yüklenebileceği fikrini ileri sürerken, **AYAN**²⁶⁹ ise idarenin sorumluluğundan bahsedilebileceğini ifade etmektedir.

1.3.1. Aleniyetin Sağlanması

Mülga Kanun kendisine has bir sicile sahip değildi ve bölge tanımlaması yapılarak sadece tescil bölgesi için 3. kişilere karşı ileri sürülebilme imkân verebiliyordu oysa TİTRK sayesinde kurulan TARES bölgesel bir sicil değildir, çevirim içi olarak hizmet veren sicil, her yerden erişilebilir olma özelliği ile kısıtlamalara maruz kalmaksızın sözleşme taraflarına daha geniş bir güvence verebilme imkânı tanımaktadır.²⁷⁰ Ancak ifade edilmesi gerekir ki TARES, azaltılmış bir aleniyet sağlar²⁷¹.

Burada değinilmesi gerektiğini düşündüğümüz husus, TARES her ne kadar çevirim içi olarak hizmet vererek kayıtların incelenmesine olanak sağlasa da 3. kişilerin durumunda bir risk bulunmasıdır. Yukarıda kısa da olsa değinilen iyi niyetli, durumdan haberdar olmayan kişilere karşı hüküm ifade etmez²⁷². TARES'in merkezi mahiyette

²⁶⁷ **SEVEN**, s. 137-138.

²⁶⁸ **ALTAY**, s. 345.

²⁶⁹ **AYAN**, s. 348.

²⁷⁰ Yapılan düzenlemeler ışığında TARES'in özellikle tüketiciler bakımından iyi niyeti koruyucu etki gösterebileceğinin söylenebileceği yönünde görüşleri için bkz **BAHTİYAR**, s. 63.

²⁷¹ Tapu kütüğü ile kıyaslandığında bkz **KIRCA**, s. 179.

²⁷² Sicil kayıtlarının herkesçe bilindiği varsayımını desteklememekteyiz bkz **SEVEN**, s. 136. Siciller arası koordinasyonun üçüncü kişilerin haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilebilmesi için önemlidir bkz **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s.136.

olması ve ülke çapında hüküm doğurmasının yanı sıra üçüncü kişilerin iyi niyetini bertaraf eder niteliğe sahip olmaması²⁷³ sebebiyle, taşınmazların kayıt altına alındığı tapu siciline kıyasla, TİTRK kapsamında sicilin mutlak bir koruma sağlayamayacağını beyan etmekte beis olmayacağı kanaatindeyiz.

TARES, aleniyetin sağlanması hususunda doktrinde tartışmalıdır. **SEVEN**²⁷⁴, diğer sicillerle koordinasyonun sağlanmasının, TARES'in görece zayıflığını bertaraf etmek için önemli olduğu fikrini savunmaktadır. **ERTEN**²⁷⁵ ise sicilin aleni olduğu ve iyi niyete engel teşkil edeceği yönünde görüş beyan etmektedir. **KIRCA**²⁷⁶, bir kişinin ticari hayatında giriştiği her işlemde ilgili unsurların üzerinde rehin olup olmadığını kontrol etmesini beklemek alışveriş hayatını kesintiye uğratacağı için böyle bir durum kimseden istenemez dolayısıyla aleniyet iddiası tartışılabilir düzeyde kalacaktır bunun çözüme kavuşturulması için başkasının mülkiyetine giren taşınırlarda rehnin son bulacağı bir sistem uygulamaya konulabilir görüşü ile tartışmalara katılmaktadır. **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**²⁷⁷, ilgili Yönetmelik ifadelerinin sicilin aleni olması özelliğini işlevsiz bıraktığı görüşündedirler. **ACAR**²⁷⁸, sicilin aleniyet işlevinin olmasına rağmen, iyi niyetin korunarak bu işlevin zayıflatıldığı görüşündedir. **ANTALYA/ACAR**²⁷⁹, TİTRK kapsamında sicile güven ilkesinin yer almadığını ileri sürmektedirler. Benzer şekilde, **ALTAY**²⁸⁰; sicilin , sicile güven fonksiyonuna ve iyi niyeti ortadan kaldıracı fonksiyona sahip olmadığı görüşünü ileri sürmektedir. **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY**

²⁷³ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 133.

²⁷⁴ **SEVEN**, s. 136.

²⁷⁵ **ERTEN**, s. 188.

²⁷⁶ **KIRCA**, s. 175.

²⁷⁷ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 236.

²⁷⁸ **ACAR** (Sempozyum), s. 194.

²⁷⁹ **ANTALYA/ACAR**, s. 236.

²⁸⁰ **ALTAY**, s. 345.

ÖZDEMİR²⁸¹, sicile kaydın aleniyet sağlayamadığı konusunda eleştirmektedir. Benzer şekilde **TURAN**²⁸², TİRK ile bir kıyaslama yaparak mülga Kanunda üçüncü kişilerin aynı hak sahibi olmalarının mümkün olmasını eleştirilirken, yeni kanunla bu konuda eleştirileri ortadan kaldıracak bir düzenlemeye gidilmemiş olmasını olumsuz bir durum olarak yorumlamaktadır. Bu yorumlarla birlikte, TARES'in çevrimiçi bir platform olması ve ülke çapında hizmet vermesi ile mülga dönemle kıyaslandığında daha faydalı olabileceği yönünde görüşler de mevcuttur. **KÖROĞLU ÖLMEZ**²⁸³, mülga Kanunun öngördüğü sicilin kısıtlı etkisinin genişletilerek TİTRK'te yer almasını olumlu bir gelişme olarak nitelendirmektedir. **BAHTİYAR**²⁸⁴ ise üçüncü kişinin iyi niyetinin korunmasına yönelik olarak oluşturulan sicil içi bölgesi ve sicil dışı bölgesi ayrımının TİTRK ile ortadan kaldırılması konusunda benzer görüştedir.

TİRK döneminde, yazılı olarak tescil talebinin alınması ile kayıt gerçekleştirilmekte ve ilgili diğer sicillere bildirilmekteydi. Kanun gereğince; işletme sahibine ait olan işletmeye özgülenmiş taşınmaz mevcut ise tapu kütüğüne, işletmeye özgülenmiş ve kapsama dahil sınai haklar mevcutsa Sanayi Bakanlığına, işletmeye ait motorlu araç mevcut ise ve bu rehin kapsamındaysa taşıt siciline, rehnedilen işletmenin şubeleri var ise bunların da buldukları yer sicillerine gerekli bildirimlerin yapılması zorunluydu.(TİRK m. 7)

TİRK döneminde, üçüncü kişilerin durumu için getirilen düzenleme günümüz mevzuatıyla benzerlik arz etmekteydi. Rehin alacaklısı, bu sözleşmeden doğan haklarını esnaf işletmesini veya ticari işletmeyi devralan herkese karşı ileri sürebilmekteydi. (TİRK

²⁸¹ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1145.

²⁸² TURAN, s. 163.

²⁸³ KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 272.

²⁸⁴ BAHTİYAR, s. 63.

m. 9)

Mülga Kanun sicil bölgesi ayrımı yapmaktaydı ve bu bölge dışında yer alan işletme unsurlarının 3. kişilerce devralınması halinde, iyi niyet koşulu sağlandığı oranda kazanılmış hakları korumaktaydı. Ancak bu işlem sebebiyle rehin veren işletme sahibinin hakları üzerinde rehlin devam edeceği kabul edilmekteydi. Diğer deyişle rehin eşya üzerinden değil işletme sahibinin eşya üzerindeki hakkından devam etmekteydi.²⁸⁵

1.3.2. TARES'in Denetimi

TARES, Ticaret Bakanlığı tarafından her zaman denetime tabidir. Ancak bu durum ilgili diğer siciller için geçerli değildir diğer deyişle her ne kadar TİTRK çerçevesinde başka sicile kaydı zorunlu olan taşınır lar üzerinde öncelikli olarak rehin hakkı kurulamasa da ancak bir işletmenin tümünün rehn edilmesi veya bir varlık grubunun bir arada rehn edilmesi ihtimallerinde, rehin kapsamına farklı sicillere kaydı zorunlu taşınır eşyalar²⁸⁶ girebilir; bu bahsettiğimiz kendisine has sicili olan taşınır larla ait sicillerin denetimi, işlenmesi, derece sisteminin uygulanıp uygulanamaması gibi Kanun tarafından getirilen kurallar, çalışmamız konusunu oluşturan kapsam dışında kaldıkları için burada incelenmeyecektir.

²⁸⁵ Sözleşmenin tescil edildiği sicil bölgesi içinde üçüncü kişilerce aynı hak kazanımlarının geçersiz sayılmaması gerektiği ancak rehin alacaklısından sonra hüküm ifade etmesi ve aynı doğrultuda sicil dışında iyi niyetli kişilerce kazanılan aynı hakların korunmasının rehin alacaklısın rehin hakkını sonlandırmayacağı ve fakat üçüncü kişinin kazanımı sonrası hüküm ifade etmesinin gerektiği ve bu tasarrufun, rehin alacaklısının rehin hakkını sonlandırması gerektiği görüşünün yersiz olduğu yönündeki daha detaylı açıklamalar için bkz **REİSOĞLU**, s. 114.

²⁸⁶ Yazarın yer verdiği sicillerin listesi şöyledir; trafik sicili, ulusal gemi sicili, demiryolu araçları sicili, hayvan sicili, marka sicili, patent sicili, tasarım sicili, ıslahçı hakları sicili, entegre devre topografyaları sicili, jeotermal enerji sicili, maden sicili, telif hakları sicili, ticaret sicili, esnaf ve sanatkârlar sicili, tapu sicili vd bkz **SEVEN**, s. 141-142.

1.4. Derecelendirme

Derecelendirme; taşınır rehninin, sicile hangi sırada tescil edileceğini ifade eder. Bu hususu incelerken, farklı ihtimalleri göz önünde bulundurmamız gerekir. TİTRK çerçevesinde, bir taşınır üzerinde birden çok alacaklı²⁸⁷ lehine rehin hakkı tesis edilmiş olabilir²⁸⁸. Bu özellik, taşınmaz rehnine kıyasen²⁸⁹ uygulanır. Hangi taşınırların rehnedildiğinin yanı sıra, alacaklı için bu taşınırlar üzerinde hangi sırada rehne sahip olduğu da önemli bir husustur. (TİTRK m. 10). Ek olarak üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş taşınır eşyanın hukuki getiriye sahip bulunması ve bu getiri üzerinde müstakil bir rehin hakkı kurulmamış olması halinde, taşınır eşya ve getirisi aynı sırada rehnedilmiş sayılmaktadır.

TİRK dönemini değerlendirdiğimizde Ticari İşletme Rehninde derece sisteminin olmadığı ve boş dereceden istifade edilmesinin de bu sebeple söz konusu olmadığı görülmektedir. TİRK kapsamında tesis edilen rehinde sıra boş bırakılamaz. Öndeki rehlin sona ermesi halinde o yere yeni rehin tesisi söz konusu değildir.²⁹⁰ Mülga Kanun ile çalışmamız konusu olan TİTRK bu noktalarda ayrılmaktadır.

1.4.1. Tarafların Derecelendirme Sistemi Seçmedikleri Durumda

Taraflarca; özgür iradeleriyle bir derecelendirme sistemi seçmedikleri takdirde,

²⁸⁷ Taşınır eşya üzerinde, birden fazla alacaklı tarafından rehin tesis edilmesi istisnai bir uygulamadır bkz **ACAR**, s. 49.

²⁸⁸ İlk rehlin kurulmasından sonra aynı taşınır üzerinde derece sistemi ile ikinci ve üçüncü rehlinin kurulup kurulamayacağı yönünde bir açıklığın bulunmadığı yönünde görüş için bkz **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 105.

²⁸⁹ Benzer durum TİRK mevzuatında da mevcuttur ve mülga dönemde de taşınmaz rehnine yapılan atıfların, ticari işletme rehninin unsurlarıyla uyumadığı için hataen yapıldığı görüşü ile eleştirilmekteydi bkz **ERTAŞ** (Armağan), s. 1172.

²⁹⁰ **REİSOĞLU**, s. 112.

ilerleme sistemi kabul edilmiş sayılır²⁹¹. Eğer borçlunun-rehin verenin rehne konu ettiği taşınır üzerine hangi sırada rehin tesis edileceği belirlenmemişse, rehmin tescil anı esas alınır ve rehin hakkı kurulur diğer bir deyişle taşınır üzerinde kaç rehin hakkı kurulmuş olursa olsun, sıralama tescil tarihi²⁹² dikkate alınarak yapılacaktır.

İlerleme sisteminin genel özelliği alt sıralarda yer alan bir rehmin boşalan üst sıralara ilerleyebilmesidir. İlerleme sistemi gereği, boşalan önceki sıraya diğer rehinler kendiliğinden geçerler²⁹³. İlerleme sisteminde sağlanan teminat daha güçlüdür²⁹⁴. Malikin bir sırayı boş tutma hakkı yoktur; ilerleme sistemi, rehin alacaklısının lehine sonuçlar doğurur²⁹⁵. Ayrıca ilerleme sisteminde taşınırın tümü rehne teminat sağlamaktadır²⁹⁶.

1.4.2. Tarafların Derecelendirme Sistemi Seçtikleri Durumda

Tarafların kendi aralarında bir tercihleri söz konusu ise sabit derece sistemini²⁹⁷ veya ilerleme sistemini²⁹⁸ seçmekte serbesttirler. Sabit derece sistemimim seçilmesi

²⁹¹ **BAHTİYAR**, s. 58.

²⁹² Kanundan doğan sınırlı aynı haklar ise doğum tarihlerine göre sıralanırlar bkz **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 629.

²⁹³ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 139. Boşalan üst dereceye doğrudan geçmek mümkün değildir, sözleşme kurulması aşamasında bu hak tanınmalıdır bkz **BAHTİYAR**, s. 58. Boşalan derecenin öncelik hakkından yararlanmak için tescilin şart olmadığı görüşü için bkz **KIRCA**, s. 169.

²⁹⁴ Ancak daha sonraki bir sırada rehin tesis edileceği için sözleşmeyi daha ağır şartlar altında yapmak isteyen alacaklı bu sistemden haksız bir menfaat da sağlayabilir görüşü için bkz **KIRCA**, s. 165.

²⁹⁵ **SİRMEN**, s. 563.

²⁹⁶ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1052.

²⁹⁷ İlgili Yönetmelik m. 21 uyarınca sabit derece sisteminin seçildiği ve taraflarca rehin süresinin uzatıldığı sözleşmelerde, rehinli alacaklının derecesi ve sırası korunur. Ayrıca Kanun lafzından sabit derece sisteminin benimsenmiş olduğu görüşü için bkz **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR**, s. 1149.

²⁹⁸ İlgili Yönetmelik m. 21 uyarınca ilerleme sistemi seçilmiş ise ve taraflarca rehin sözleşmesinin süresi uzatılmış ise başka rehin alacaklılarının da bulunması halinde, süresi uzatılan rehin hakkı son sıraya düşer.

halinde, öncelikle rehne konu varlığın değeri tespit edilir ve farazi derecelere bölünür²⁹⁹. Malik, boş derece bırakabilir ancak paraya çevirme anında boş derece varsa dikkate alınmaz³⁰⁰, bu sistem malik lehine sonuçlar doğurur³⁰¹. Sabit derece sisteminde rehlin tesis edildiği derece ile sağlanan teminat sınırlıdır³⁰². İlerleme sisteminin aksine, sabit derece sisteminde rehlin tamamının teminat oluşturması gerekmemektedir³⁰³. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu sistemde, rehin kurulması anının önemi de bulunmamaktadır³⁰⁴. Taşınır rehninde, taşınmaz rehninde geçerli olan, hakkın güçlendirilmesine yönelik şerh edilmesi ilkesinin aksine; boşalan dereceye geçme hakkının tanınması, tescil edilmesiyle hüküm ifade eder³⁰⁵. Bunlarla birlikte, ön sırada yer alan alacaklının muvafakati, ayrı bir rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ve bu sözleşmenin sicile tescil edilmesi şartlarına tabidir³⁰⁶.

Kanaatimizce, taşınır rehninde derece sisteminin uygulama alanı bulması, imkân dahilinde değildir. Eşya Hukuku prensiplerinden ayrılarak inceleme konumuz olan TİTRK kapsamına, taşınmaz rehni unsurları kazandırıldığı aşıkardır. Ancak Kanun kapsamında finansman sağlanması için, borcu beşte biri fazlasıyla karşılayan değerde taşınır rehlinin tesis edilmesi gerekmektedir. Kanun, bu oranın sağlanması ötesinde rehin tesis edilmesini yasaklamaktadır. Rehne konu edilebilecek unsurların kapsamının genişliği de dikkate alınır, rehin veren tarafın sadece yeter miktarda taşınırı rehnedeceği ve bunu aşan değerde taşınırı seçmek yerine tam veya yakın değerlerde taşınırı üzerine

²⁹⁹ ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 239.

³⁰⁰ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1059.

³⁰¹ SİRMEN, s. 565.

³⁰² OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 1053.

³⁰³ TUNÇ YÜCEL, s. 48.

³⁰⁴ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 140.

³⁰⁵ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 141-142.

³⁰⁶ ÜLGEN VE DİĞERLERİ, s. 238.

rehin tesisi edilmesini talep etmesi beklenmelidir.

Bir örnekle savımızı somutlaştırmaya çalışalım; rehin veren (borçlu) 1000 birim değerinde bir krediye ihtiyaç duyuyorsa, bir veya toplam değeri 1000 birim krediyi beşte bir fazlasıyla temin edecek değerde birkaç taşınırı seçecektir. Kısacası toplam değeri 1200 birim olan taşınırlar seçilecektir. Kanun gereği daha fazla değerde bir taşınırın seçilmesi mümkün olsa da zaten arta kalan kısım için rehin yasağı bulunmaktadır. Tüm değeri üzerinden rehnedilmiş bir taşınırın, bir başka kredi şirketine farklı bir kredi başvurusu için teklif edilmesi mümkün olmayacaktır. Paraya çevrilmesi halinde, başka sıralarda rehin alacaklısı olanlar tahsilat gerçekleştiremeyecekleri için yüksüz taşınırlar tercih edilecektir. Bununla birlikte sadece aynı anda, farklı finans şirketleri lehine rehin tesisi halinde , derecelendirme sisteminin hukuki yarar sağlayabileceği görüşü kabul edilebilir.

Bu sebeple, taşınır rehninde taşınmazlara benzer şekilde derece sistemi kurulmasının, beklendiği şekilde taraflara fayda sağlamayacağı ve uygulama alanı bulmayacağı görüşündeyiz.

1.5. Sonraki Hukuki İşlemler

Rehin alacaklısı, sözleşmenin kurulması sonrasında TİTRK kapsamında kendisine verilen taşınır rehnini bir başkasına devredebilir. Aynı zamanda karşılığında rehin hakkı kurduğu alacağını da bir başkasına devredebilir, bu hukuki işlemler de sicile kaydedilmek zorundadır³⁰⁷. Ancak bu tescil³⁰⁸, işlemin geçerlilik şartı değildir, yalnızca devrin tespitine

³⁰⁷ Taşınır varlığın veya rehin hakkının devri sicil dışında gerçekleşen hukuki durumlardır, bunların sicile tescil edilmeleri açıklayıcı niteliktedir görüşü için bkz **SEVEN**, s. 140.

³⁰⁸ Rehinli taşınır sicilinde 'şerh' kurumu mevcut olmadığı için tescil terimi kullanılmaktadır bkz **KIRCA**, s. 167.

yöneliktir³⁰⁹.

Güncel mevzuatla benzer şekilde, işletme kapsamında unsurlarda meydana gelen değişikliklerin, işletmenin kayıtlı olduğu sicil bölgesindeki noterce ilgili sicile tescil ettirilmesi TİRK yürürlükteyken de bir kanuni zorunluluk idi. (TİRK m. 10)

1.6. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri

Sözleşme içeriğinin hazırlanmasında ve taraflara hak ve yükümlülükler atfedilmesinde, Kanuna aykırılık teşkil etmediği sürece serbesti mevcuttur. (TİTRK m. 12)³¹⁰ Bu başlık altında, Kanun tarafından tanımlanmış hak ve yükümlülükler incelenecektir.

1.6.1. Alacaklının Hakları

Alacaklı, kendisine rehnedilen taşınırı denetleme yetkisine sahiptir. Taşınır mal borçlunun zilyetliğinde kaldığı için, bir başka deyişle ticari işlemlerde taşınır rehni bir teslimsiz rehin türü imkânı sunduğu için, borçlu taşınır malın değerini düşürecek işlemlerden kaçınmak zorundadır³¹¹. Böyle bir durumun tespitinde alacaklı, hâkimin konuya müdahalesini ve tespit edilen durumun yasaklanmasını isteme hakkına sahiptir. Bu ihtimalde hâkim, gerekli önlemleri alması için alacaklıya yetki de verebilir.

TMK m. 683'ün burada kıyasen uygulama alanı bulacağı ve lehine rehin tesis edilerek alacağı temin edilmiş alacaklının, bu davalar ile koruma altına alınabileceği

³⁰⁹ ŞENOCAK VE DİĞERLERİ, s. 136.

³¹⁰ Bu maddenin içeriği rehin verenin hakları bakımından yetersizdir görüşü için bkz ACAR, s. 94.

³¹¹ Taşınırın muhafazası, bakımlarının yapılması, (hayvan ise) beslenmesi gibi faaliyetler rehnedilen unsurun değerinin düşmesinin önlenmesine yöneliktir bkz ACAR, s. 95.

unutulmamalıdır. İstihkak davası ile kendisine bir aynı hak tesis edilmiş olan alacaklı rehinli taşınır üzerindeki hakkını 3. kişilere karşı ileri sürebilir. Ayrıca gene 3. kişilerin taşınır malı tehlikeye sokacak davranışlarını engellemeye yönelik olarak el atmanın önlenmesinin alacaklı tarafından talep edilmesi gündeme gelebilecektir. Aktif olarak yapılması gereken bir şeyin yapılmamasıyla veya pasif olarak ortaya çıkan bir tehlikeyi engellemeye çalışmayarak, taşınırın zarar görmesine sebep olması halinde zilyete karşı da el atmanın önlenmesi davası ikame edilebilmesi mümkündür.³¹²

Kanaatimizce taraflara hak ve yükümlülüklerin açıklanmasında bir terminoloji hatası mevcuttur. Kısaca belirtmek gerekirse burada ; tarafların iradelerini birleştirerek kurmuş oldukları sözleşmelerin esas edimlerini yerine getirmeleri esnasında, hayatın olağan akışına aykırı davranışta bulunmalarının önüne geçmeyi hedefleyen bir yükümlülük tanımlanmaktadır. Sözleşme konularına göre farklılıklar gösterebilse de günlük hayatta herkes tarafından karşılaşılabilecek bir somut konuya indirgeyerek, kavramı biraz daha netleştirmek faydalı olacaktır.

Kira sözleşmeleri, hayatımızın içinde herkesin bir şekilde ister kiraya veren ister kiracı olarak tarafı olduğu sözleşmelerdir. Kiracı; kiralanan yerde, kiraya verene karşı bir özen yükümlülüğü üstlenir. Burada yükümlülüğün sınırının iyi belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz zira kiracı, hor kullanmalara sebebiyet vermemek ve bu sebeple yerin değerinin azalmasını sonucunu doğuracak hareketlerden sakınmalıdır fakat doğal bir sonuç olarak zaman geçtikçe tüm eşyalar ister menkul ister gayrimenkul olsun yıpranırlar ve eskirler. Bu sebeple, yani olağan şekilde ortaya çıkan ve hor kullanım sonucu meydana gelmemiş yıpranmalar, kiracıya yükletilemez. Kira sözleşmesi kurulurken de bu duruma aksi hukuki sonuçlar doğuracak edimlere kiracı zorlanamaz.

Çalışma konumuza dönecek olursak, Kanun m. 12/2 rehne konu taşınırın zilyedine,

³¹² ANTALYA/ACAR, s. 217-219.

taşınır eşyanın değerini koruyacak tedbirleri alma yükümlülüğü getirmektedir. Borçlunun veya borçlu lehine rehin veren 3. kişinin, kısacası taşınırın zilyedinin rehin konusu ne olursa olsun olağan bakımlarını yaptırması, öngörülebilir risklere karşı gereken önlemleri alması beklenir ancak eşyanın tabiatı gereği ortaya çıkan yıpranmalara-ki bu yıpranmalar değer düşürür-karşı zilyedin bu madde kapsamında önlem alması beklenmemelidir kanaatindeyiz. Bu madde alacaklının borçluyu sömürmesine de sebebiyet verebilir. Çalışmamızın bir kısmını oluşturan temerrüt sonrası mülkiyet devrinin alacaklı tarafı borçluyu zora sokan ve hatta sömüren bir üstünlüğe getirip getirmeyeceğinin tartışması sürerken, bu maddenin yazımındaki hata ile alacaklılara tanınan belki sözleşme kapsamındaki bir müeyyidenin uygulanması (Kanun m. 16/b) ve/veya TBK hükümlerince tesis edilebilecek bir tazminat davası ile borçlu karşı karşıya kalabilecektir. Kanaatimizce ifade hatalıdır, zilyedin rehin sözleşmesi kurulurken belirlenen rehin değerini, sözleşme boyunca aynen korumasını beklemek, hayatın olağan akışına aykırı düşecektir.

1.6.1.1. İstisna

Alacaklı, işin aciliyet gerektirmesi halinde, rehin alacaklısı olarak kendisine rehnedilen taşınırın değerini düşürecek işlemlere maruz kalmasını, bizzat engelleyebilir. Bu seçeneğe başvurmasını zorunlu kılan hallerde alacaklının mahkemeden yetki alması gerekmez³¹³.

1.6.2. Borçlunun Yükümlülüğü

TİTRK; taraflara tescile bağlı teslimsiz bir taşınır rehni imkânı sunduğundan, rehnedilen taşınırlar borçlunun yedinde ve kullanımında kalmaktadır. TİTRK m. 12 hükmünce, rehin veren kendi zilyetliğinde bulunan taşınırların değerini düşürecek

³¹³ Bu yetkinin sınırlarının belirli olmaması sebebiyle ihkak-ı hak boyutlarına varabilecek olumsuzluklarının vuku bulabileceği görüşü için bkz **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 128-129.

faaliyetlerde bulunmaktan kaçınılmalıdır ve bu durumların vuku bulmasını engellemek için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü altındadır.

1.6.2.1. **Masraflar**

Mahkemeden taşınırın değerini düşüren borçlunun bu hareketlerinin engellenebilmesi için yetki talebinde bulunması veya acil hallerde doğrudan harekete geçmesi sonucunda rehin alacaklısı, bazı masraflara katlanmak zorunda kalabilir ve bu masrafları, taşınırı zilyetliğinde bulunduran borçlu veya borçlu lehine rehin veren 3. kişiden talep edebilir.

Mülga Kanun ile ticari işletme sahibine, alacaklının onayı alınması halinde, rehnedilmiş olan fakat işletmeden çıkan unsurun yenisini alma hakkı tanınmaktaydı. (TİRK m. 9) Ayrıca işletme sahibi olağan faaliyetlerini yürütebilmek için, rehin alacaklısından onay alınmadan, her türlü muamelede bulunabilirdi. (TİRK m. 10) Ancak aynı madde devam hükmüyle, işletmenin veya rehnedilen bir veya birkaç unsurunun devredilmesi, 3. kişilere bir aynı hak tesisi ile sınırlandırılması, başka bir yere nakledilmesi, değiştirilmesi gibi faaliyetler, rehin alacaklısının onayına bağlanmaktaydı.

Ticari işletme sahibinin, alacaklının onayının alınması gereken hallerde almaması ve giriştiği faaliyetler sebebiyle rehne konu unsurların değerinin kayba uğraması veya işletme sahibinin unsurların değerlerinin korunması için gereken özeni göstermemesi ile mahkeme nezdinde ek teminat sunulması veya unsurların eski hale getirilmesine hükmedilmesi için alacaklının başvurma hakkı mevcuttu ayrıca alacaklı, kendisine uygun bir tazminat miktarının ödenmesini de talep edebilmekteydi. (TİRK m. 11)

Ticari işletme sahibi, sözleşme alacaklısının onayının gerektiği hallerde onay almaksızın rehne konu unsurları başkalarıyla değiştirir, 3. kişiler lehine aynı hak tesisi

eder³¹⁴, değerlerini düşüren faaliyetlerde bulunur ve bu hareketler sebebiyle alacaklı kısmen veya tamamen alacağına kavuşamaz ise alacaklı cezai yaptırım için başvurma hakkına sahipti. (TİRK m. 12)

Alacaklının uğramış olduğu zararın da gözetilerek borçluya 1-5 yıl arası hapis cezası ve 100 günden az olmamak şartıyla adli para cezasına hükümlenacağına yönelik düzenleme mülga Kanunda yer almaktaydı. Aynı madde, alacaklının uğradığı zararın fahiş olması halinde en üst sınırdan hapis ve adli para cezası verilmesine cevaz vermektedir. Ayrıca ek olarak, teminat altına alınan alacak miktarına kadar da bir munzam zarar tazminatının hükmedilmesi mümkündür.

Alacaklı, yukarıda bahsedilen rehne konu unsurlarda ortaya çıkabilecek zararların 3. kişiler tarafından meydana getirilmesi halinde, bu fiillerin men'i davasını da tesis edebilmekteydi. (TİRK m. 13)

Kanun metninde yer alan cezai müeyyide kısmı hakkında yapılan ve AY m. 38'e dayandırılan somut norm denetimi başvurusu sonucunda Anayasa Mahkemesi, hürriyeti kısıtlayıcı cezaya hükmedilmesinin sözleşmeden kaynaklanan bir durum olmadığı gerekçesiyle talebin REDDİNE hükmetmiştir.³¹⁵

³¹⁴ Onay alınmaması halinde öngörülen cezai müeyyideye ek olarak, rehlin tescil edildiği bölgeye bakılmaksızın tasarrufun da geçersiz sayılması gerekip gerekmeyeceği hususunda kesinlik bulunmadığı görüşü ve daha detaylı açıklamaları için bkz **REİSOĞLU**, s. 115

³¹⁵ **AYM T.:15.03.2007 E.:2002/30 K.:2007/24** Mahkemenin karar metni şöyledir. ‘ *Başvuru kararında itiraz konusu kuralla, rehin sözleşmesi ile muhafaza altına alınan ve sanığa teslim edilen bazı malların alacaklının rızası dışında başka mallarla değiştirilmesi, temlik, tahrip veya imha edilmesi durumunda öngörülen hapis cezasının, rehin sözleşmesine aykırılıktan kaynaklanması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı olduğu ileri sürülmüştür.*

Kuralla, ticarî işletme sahibinin işletmesini veya rehne dahil münferit unsurları alacaklının muvafakati olmaksızın başkalarıyla değiştirmesi, temlik, aynı bir hakla takyit, alacaklıyı ızzar kastıyla tahrip veya imha etmesi nedeniyle alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen alacaklının şikâyeti üzerine uğranılan zararın miktarı nazara alınmak suretiyle bir yıldan beş yıla kadar hapis ve belirtilen adli para cezasıyla

İlgili TİRK maddesi yürürlükte kalmakla, Kanunun ilga edilmesi ve TİTRK mevzuatının yürürlüğe girmesi ile de Kanun metninde yer verilen Geçici m.1 sebebiyle hüküm ifade etmeye devam etmiştir. TİTRK Geçici 1. Maddesi ‘ *Bu Kanun, yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmaz* ’ şeklinde düzenlenmiştir ancak bu husus da Anayasa Mahkemesi’ne taşınmış ve yapılan somut norm denetimi başvuru sonrasında ‘ ...dava ve’ ifadesi Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa’ya aykırı bulunması sebebiyle iptal edilmiştir.³¹⁶. Özetle, Yüksek Mahkeme tarafından, aynı fiilin

cezalandırılması, uğranılan zarar fahiş ise cezaların azamisine hükmolunması öngörülmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasında, “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.”; maddenin gerekçesinde de “... 4 No'lu protokol gereği sözleşmeden doğan bir yükümlülük nedeniyle hiç kimsenin özgürlüğünden alıkonulamayacağı hükmü eklenmiştir. Sözleşmeden doğan yükümlülük içinde borçlar da vardır ...” denilmiştir. İtiraz konusu kuralla, alacaklının alacağını alabilmek için tesis edilen ve teslimine bağlı olmayan işletme rehni nedeniyle borçlunun alacaklıyı zarara uğratmaya ilişkin girişebileceği suç sayılan eylemler müeyyideye bağlanmıştır. Anılan hürriyeti bağlayıcı ceza, borçlu ile alacaklı arasındaki önceden var olan sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilememesinden dolayı öngörülen ceza olmayıp, Kanunla belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kural, Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı değildir, itirazın reddi gerekir.

VI- SONUÇ

21.7.1971 günlü, 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun 12. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 15.3.2007 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi. ‘

³¹⁶ **AYM T.:11.04.2019 E.: 2019/9 K.:2019/27** . Anayasa Mahkemesi karar metni şöyledir. ‘24. İtiraz konusu kuralın yer aldığı Kanun 1/1/2017 tarihinde yürürlüğe girmiş olup 17. madde ile 1447 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Kuralın yer aldığı geçici madde ile Kanun’un geçiş hükümleri düzenlenmiştir.

25. Mülga Kanun’un 12. maddesinde belirtilen fiiller için bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası öngörülmüş iken 6750 sayılı Kanun’un 16. maddesinde yer alan suçları işleyenlere, güvence altına alınan borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezasının uygulanması düzenlenmiştir.

26. Kural, hukuk ve ceza normu ayrımı yapmaksızın Kanun’un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla görülmekte olan davalara Kanun hükümlerinin uygulanmamasını öngörmektedir. Bu durum ceza hükümlerinin uygulanması bakımından farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu çerçevede kural 6750 sayılı Kanun’un yürürlük tarihinden önce işlenen ve ceza davası açılmış bir suç yönünden bu Kanun’un ceza hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle kural, mülga Kanun döneminde işlenmiş ve anılan Kanun yürürlükte iken ceza davası açılmış suçlar hakkında önceki ve sonraki Kanun hükümlerinden lehe olanın tespitine ve sonraki Kanun hükümlerinin lehe olması durumunda bunların uygulanmasına imkân vermemektedir. Bu durum suçta ve cezada Kanunilik ilkesi kapsamında olan lehe Kanunun uygulanması ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

mülga Kanun tarafından hürriyeti kısıtlayıcı bir suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen, TİTRK nezdinde bu fiilin suç olmaktan çıkarılması sebebiyle, yeni mevzuatın devam etmekte olan davalara uygulanmamasının, ceza hukuku temel ilkelerinden olan ‘lehe kanun uygulaması ilkesine ters düştüğü gerekçesiyle, bu iptal kararı verilmiştir.

Rehne konu unsurların alacaklı onayı olmaksızın değiştirilmesini konu alan şikayette, lehe kanun ilkesinin uygulama alanı bulup bulamayacağı değerlendirmesini içeren 16.03.2017 tarihli³¹⁷, AYM iptal kararı ardından değerlendirme aşamasında bulunan dosyalarda lehe kanun hükümlerinin uygulama alanı bulup bulamayacağı incelemesinin yapılabilmesi için mahkumiyet kararlarını bozma hükmü içeren 20.05.2019 tarihli³¹⁸, benzer şekilde daha önce mahkumiyet kararı verilen dosyalarda lehe kanun

27. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden Anayasa'nın 10. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

20/10/2016 tarihli ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun geçici 1. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasında yer alan “...takiplere...” ibaresinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasının kalan bölümünün esasına ilişkin incelemenin “...dava ve...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

C. (1) numaralı fıkrasında yer alan “...dava ve...” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,11/4/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi. ‘.

³¹⁷ Alacaklının izni olmaksızın rehne konu unsurların değiştirilmesini müteakip alacaklı tarafından yapılan şikâyete istinaden başlatılan soruşturma ve daha sonra kovuşturma aşamasında suç unsurunu oluşturan fiilin yeni Kanun ile suç olmaktan çıkartıldığı gerekçesiyle verilen beraat kararı, Kanun Geçici 1. Maddesi lafzıyla devam eden dava ve takiplere uygulanamayacağı ibaresinin değerlendirilmeye alınmaması sebebiyle bozulmuştur, ilgili daire kararının metni için bkz **YARG. 19. CD. E. 2015/13932 K. 2017/2338 T. 16.03.2017.**

³¹⁸ Alacaklının onayı alınmaksızın rehin konusu edilen taşınırın değiştirilmesi ile alacaklının alacağını tahsil edemediği iddiasıyla yaptığı şikâyet ve sonrası yargılama sürecinde verilen mahkûmiyet kararı temyiz edilmiştir, TİTRK ilgili maddesi uyarınca devam eden dava ve takiplere uygulanamayacağı ifadesi sebebiyle mahkemede bu durum değerlendirilmeye alınamamıştır. Bu sırada AYM iptal başvuru yapılmış ve devam eden davalara uygulanamayacağı ifadesi metinden çıkartılmıştır bu sebeple, mahkûmiyet kararı verilen fiillere yönelik olarak eski ve yeni Kanun incelenmeli ve lehe durumun varlığı tespit edilmeye çalışılmalıdır,

hükümlerinin incelenebilmesine yönelik verilen 27.05.2019 tarihli³¹⁹, alacaklının onayı olmaksızın rehne konu makinelerin değiştirilmesine yönelik şikayeti alacaklının zarara uğraması yönünden değerlendiren 24.06.2019 tarihli³²⁰ kararları inceleyiniz.

1.6.3. Tescil Yükümlülüğü

Rehin veren, taşınır varlığın devri veya alacağın devri işlemlerini sicile tescil ettirmekle yükümlüdür. Burada bahsedilen kişinin sözleşme kapsamında taraf olabilecek kişilerden olmasının gerekip gerekmediği konusunda **KAYIKLIK**³²¹, taşınır devri veya rehni hallerinde devralan kişinin TİTRK m. 3'te belirtilen kişilerden biri olması gerekir mi sorusuna, sözleşmenin kurulması için şartların ve kişilerin hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğinin açık bir şekilde Kanunda yer alması haricinde, devir halinde yalnızca devralanın kimlik bilgisinin sicile bildirilmesinin bu tartışmaları bertaraf etmesi gerektiği görüşündedir ancak 'Herhangi bir 3. kişi' ibaresinin maddeye TİTRK m. 3'e eklenmesiyle de tartışmaların son bulacağı kanaatindedir.

karar bu sebeple bozulmalıdır demek suretiyle ilgili daire mahkûmiyet kararını bozmuştur, karar için bkz **YARG. 19. CD. E. 2018/3396 K. 2019/8576 T. 20.05.2019**. Ayrıca benzer uyuşmazlıklarda verilen mahkûmiyet kararlarına sebep oluşturan fiillerin AYM iptal kararı sonrasında lehe unsurların varlığının araştırılabilmesi için verilen bozma kararları için bkz **YARG. 19. CD. E. 2018/8231 K. 2018/8577 T. 20.05.2019**, **YARG. 19. CD. E. 2019/640 K. 2019/8579 T. 20.05.2019**, **YARG. 19. CD. E. 2018/3794 K. 2019/8580 T. 20.05.2019**, **YARG. 19. CD. E. 2019/2306 K. 2019/8581 T. 20.05.2019**.

³¹⁹ AYM iptal kararı sonrasında somut uyuşmazlıkta lehe unsurların varlığının araştırılması için verilen bir başka bozma kararı bkz **YARG. 19. CD. E. 2019/18794 K. 2019/8959 T. 27.05.2019**.

³²⁰ 2 ayrı rehlinli makinenin değiştirilmesi sonrasında alacaklının şikâyeti ile başlayan yargılama sürecinin sonunda yeterli miktarda malın haczedilmiş olduğu gerekçesiyle verilen beraat kararı, unsurların tekrar değerlendirilmesi, beraat eden kişinin ilgili şirketin yetkilisi olup olmadığının tespit edilmesi ve diğer delillerin toplanması ile tekrar değerlendirilmesi gerektiği ve eksik inceleme ile verilen beraat kararının bozulması yönünde kurulan hüküm için bkz **YARG. 19. CD. 2018/7622 K. 2019/9886 T. 24.06.2019**, Ayrıca bir başka uyuşmazlıkta 8 adet makinenin değiştirilmesi sonucu zarara uğradığını iddia eden alacaklının şikâyete üzerine başlayan yargılama süreci sonunda mahkemenin vermiş olduğu beraat kararının, eksik inceleme ve alacaklının zararının fahiş olup olmadığının tespit edilmeksizin hüküm verildiği gerekçesiyle bozma kararı verilen ilgili daire karar metni için bkz **YARG. 19. CD. E. 2019/23037 K. 2019/9887 T. 24.06.2019**.

³²¹ **KAYIKLIK**, s. 1527 vd

2. GENEL OLARAK DEĞER TESPİTİ

TİTRK m. 13 ve ilgili Yönetmelik hükümlerince, tarafların taşınır rehni kurulması öncesinde rehnedilecek taşınırların değerini serbestçe belirlemek veya temerrüt halinde rehin alacaklısının rehinli taşınırın değerinin tespitini mahkemeden istemek zorunluluğu ifade edilmektedir.

Değer tespiti, hem rehin alacaklısı hem de borçlu-rehin veren açısından önem arz etmektedir zira rehin alacaklısı doğru yapılmış bir değer tespiti sonucunda sağladığı kredinin rehinle tam olarak temin edildiğinden emin olabilecektir ve diğer tarafta da borçlu-rehin veren temerrüt halinde mülkiyetin devri, lisans ve kiralama hakkının kullanımı, Varlık Yönetim Şirketine alacağın devri veya genel hükümler çerçevesinde takip işlemleri değer tespiti üzerinden gerçekleştirileceği için değer tespiti bedeli kadar borcundan kurtulacaktır.

Kanun gereğince kullanılacak kredi miktarının değerinin beşte biri fazlasını teminat altına alan taşınır veya taşınırların rehnedilmesi ile sözleşme kurulabilir dolayısıyla borçlunun rehnedeceği taşınır varlıklarının değerinin veya değerleri toplamının ne olduğunu bilmesi gerekir. (TİTRK m. 13) Değer tespitinin bu ve diğer belirtilen hususlar birlikte değerlendirildiğinde rehin sözleşmesi için önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümde ‘Yönetmelik’ olarak ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik³²²’ yer almaktadır.

2.1. Değer Tespiti Zamanı

TİTRK m. 13 ve ilgili Yönetmelik, değer tespiti için taraflara 2 farklı zamanda

³²² RG. 31.12.2016, S. 29935-3. Mükerrer

değer tespiti yapılması zorunluluğu getirmektedir³²³.

2.1.1. Sözleşme Kurulmadan Önce Tespit

Taraflar, rehin sözleşmesi üzerinde anlaşmadan önce, taşınırların değerlerini tespit ettirebilirler. Değer Tespit Yönetmeliği madde 7/1 hükmüncüce rehin konusu olacak taşınırların değerinin taraflarca serbestçe belirlenmesi veya mahkemeden değer tespitinin talep edilmesi bu aşamada mümkündür .

Taraflarca, sözleşme kurulması aşamasında rehinli taşınının değerinin serbestçe belirlenebilir olması bazı eleştirileri de beraberinde getirmektedir. **ALTAY**³²⁴, taraflarca hatalı olarak belirlenen değerler üzerinden tesis edilecek bir rehlin paraya çevirme aşamasında geçersiz olduğu iddiası ile karşılaşma ihtimalinin bulunduğu ve bu yüzden baştan değer tespitinin yetkili kişilere yaptırılması gerektiği görüşündedir . Benzer şekilde **BİÇER**³²⁵ rehin sözleşmesinin kurulması aşamasında, değer tespitinin taraflarca serbestçe yapılabilecek olmasının, güçlü taraf olan kredi veren kişi lehine sonuçlar doğurmasının önüne geçilebilmesi için sözleşme kurulurken de mutlaka mahkeme aracılığıyla değer tespitinin yapılması gerektiğini savunmaktadır. **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**³²⁶, sözleşme kurulması öncesinde tarafların serbestçe değer tespiti yapabileceklerine yönelik ifadenin diğer deyişle değer tespitinin mahkemece yaptırılmasının bu aşamada ihtiyari olarak yer bulmasının hatalı olduğunu

³²³ Rehnedilen taşınırlar eğer bir üretim sürecinde diğer taşınırlarla birleşir veya karışırsa, ortaya çıkan yeni taşınır eşyanın değerinin tespitini talep haklı alacaklıya verilmekteydi, ilgili Yönetmelik m. 15 Kanundan biraz daha farklı bir ifade kullanarak ‘*rehin alacaklı birleşme/karışmayı öğrendiği an*’, mahkemeden değer tespit talebinde bulunur şeklinde yer alan ve kanaatimizce rehin alacaklısının sürekli borçlu-rehin veren üzerinde denetleme zorunluluğu doğurma riskini barındıran ifadeler daha sonra kaldırılmıştır.

³²⁴ **ALTAY**, s. 343.

³²⁵ **BİÇER**, s. 92.

³²⁶ **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 114.

ileri sürmektedir. **MAKARACI BAŞAK**³²⁷, borçlunun alacaklıya karşı ezilmesinin önlenmesinin bir yolunun taşınır eşyanın değerinin gerçeği yansıtır şekilde tespit edilmesi gerektiği görüşü ile bu aşamada tarafların serbestçe değer tespiti yapabilmelerini eleştirmektedir.

2.1.2. Sözleşme Kurulduktan Sonra Tespit

TİTRK, sözleşmenin kurulması sonrasında alacaklıya değer tespit yetkisi vermektedir. Bu aşamada serbestçe belirleme yoluna gidilemez. Rehin alacaklısı, borçlunun temerrüdü sonrasında, rehinli taşınırın değer tespitini mahkemeden talepte bulunmak suretiyle yaptırmak zorundadır.

2.2. Değer Tespitinde Görevli Mahkeme

Rehin alacaklısı, rehin verenin yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesine başvurur. Mahkeme, tespite yetkili kişilere 3 gün içinde değer tespitini yaptırır. Bu tespitin itiraza uğraması halinde, yeni bir tespit 3 gün içinde yaptırılır. İtiraz sonrası yapılan ikinci değer tespit raporu kesindir. Yargılama giderleri ve tespit masrafları ilgili Yönetmelik m. 11/3 hükmünce taraflara eşit olarak yükletilir.

2.2.1. Mahkemenin Takip Edeceği Usul

Yönetmelik m. 8 gereği talebi alan mahkeme, rehin verenin yerleşim yerinde hizmette bulunan ve yetkilendirilmiş bir bilirkişiyi³²⁸ görevlendirir. Gene aynı Yönetmelik gereği eğer rehin verenin yerleşim yerinde görevli bir bilirkişi bulunamaz ise

³²⁷ **MAKARACI BAŞAK**, s. 752

³²⁸ Uzman kişiler tarafında bedelin belirlenmesi sayesinde sözleşmede alacaklının borçluyu sömürmesi engellenebilir görüşü için bkz **MAKARACI BAŞAK**, s. 754.

en yakın yerden bu görevlendirme yapılır. İtiraz vuku bulması halinde de aynı yola başvurulur.

Bu hususta değerleme yapmaya yetkili kişilerin, Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik³²⁹ tarafından belirlenen özelliklere haiz kişi ve kuruluşlar olduğu, mevzuatta yerini almaktadır. (Yönetmelik m. 8/1)

Bilirkişi, değerlendirmeyi yaptıktan sonra Yönetmelik madde 9/d icabınca rapor tüm ilgililere tebliğ ettirir. Çalışmamız özelinde belirtecek olursak; borçluya, eğer borçlu kendisi rehin veren kişi değilse borçlu adına rehin veren kişiye ve alacaklıya mahkemece tebliğ edilir.

2.2.2. İtiraz Hakkı

Tarafların değer tespit raporunun kendilerine tebliğinden itibaren 3 iş günü içerisinde itiraz hakları mevcuttur. Yönetmelik m. 10 gereği bu hakkın kullanılması halinde, mahkeme üç gün içinde kayıtlı bir başka bilirkişiye görevlendirir. Bu tespit kesindir ve rapor taraflara tebliğ edilir.

Kanaatimizce, Yönetmelikte yer alan bir muğlak ifadenin de tartışılması gerekmektedir. Tarafların taşınır rehni sözleşmesi öncesinde serbestçe taşınırkların değerlerini tespit edebilecekleri ancak anlaşma sağlanamazsa TARES sitesinde de yer alan ve rehin verenin yerleşim yerinde görevlendirilmiş eksperler tarafından tespitin

³²⁹ İlgili Yönetmelik Kanun kapsamında yapılacak olan değer tespitlerinde yetkilendirilecek kişilerin ve kuruluşların seçimine dair 1.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik’e atıf yapsa da 12.01.2017 tarihli ve 29946 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan ‘Bankaların Değerleme Hizmeti Almaları ve Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik’in yayınlanmasıyla yürürlükten kaldırılmıştır.

yapılabilmesi için rehin verenin yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesine başvurabilecekleri net bir şekilde Kanunda ve ilgili Yönetmelikte mevcuttur. Alacaklı ise daha sonraki aşamalarda diğer deyişle sözleşme kurulduktan sonra (borçlunun temerrüdü sonrasında) mahkemeye başvurur. Mahkemenin atadığı eksperin raporu taraflara tebliğ edilir ve 3 iş günü içinde itiraz hakları mevcuttur eğer itiraz edilirse aynı usulle belirlenecek yeni bir eksper raporu kesin olarak değerlendirilecektir.

İlgili Yönetmelik m. 10/4 ifadesi '*aynı taraflarca, itiraz edilmeksizin bir yıl içinde aynı taşınır varlık için yapılan başvurunun itiraz hükmünde*' olduğuna yer vermektedir, burada iki noktada hata olduğu kanaatindeyiz. İlki 'taraflarca' ifadesi 'alacaklı' olarak yazılmalıydı zira sözleşme kurulma aşaması sonrasında sadece alacaklının değer tespit talebinde bulunmaya yetkisi mevcuttur ayrıyeten , mahkeme eksper raporunu taraflara tebliğ ederek onlara 3 iş günü içinde itiraz etme hakkı tanımakla esasen bir hak düşürücü süre uygulamasına gitmektedir. Oysa bir yıl içinde itiraz edilmeksizin, ikinci başvurunun yapılmış olmasının itiraz hükmünde olması; ilk tespit raporunun kesinleşmemiş olması halinde ancak kabul edilebilir diğer tarafta tespit yapılmasından itibaren iki yıl geçmedikçe yeni bir değer tespit talebinde bulunulamayacağına yönelik madde de mevcuttur.

Yeni tespit talebi için beklenilmesi gereken bir yıllık süre geçmeden yapılan talebin itiraz hükmünde kabul edilmesi ve genel olarak bilirkişi raporunun tebliğinden itibaren 3 iş günü içinde itiraz edilebilecek olması hususları birbirleriyle çelişmektedir.

2.2.3. Yeniden Değer Tespiti Talebi

Yapılan değer tespitinin üzerinden 2 yıl geçmedikçe yeni talepte bulunulamaz. (İlgili Yönetmelik madde 10/3).

Kanaatimizce taşınmaz değer tespiti hükümlerine paralellik içeren bu ibare, taşınır

eşyanın nitelik itibarıyla farklılık arz etmesi sebebiyle, borçlu ve rehin alacaklısı açısından olumsuz sonuçlar doğurabilecektir zira taşınır eşyanın değerinin hızlıca düşme eğilimi göstermesinin beklenmesi sebebiyle, taşınmaz eşyayla aynı kapsamda ele alınması hayatın olağan akışına aykırı düşecektir.

3. MODEL KANUN'A GÖRE SİCİL İŞLEMLERİ

UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun uyarınca bir sicilin kurulması hüküm altına alınmıştır. Bölüm 4 m. 28 hükmünce rehin hakkına istinaden bildirimlerin kaydedileceği bir sicil kurulmuştur. Bir rehin hakkının sicile ilk kaydedilmesi rehin verenin yazılı bildiriyle gerçekleştirilir. Yeni bir rehinli varlığın sicile kaydedilmesi, temin edilen borç miktarının artırılması veya sürenin uzatılması da rehin verenin yazılı bildiriyle gerçekleştirilir. Yeni bir rehin verenin de kaydedilmesi diğer rehin veren tarafından yazılı olarak sicile bildirilmesi gerekmektedir.

Teslimsiz rehin kurulması halinde, rehin sözleşmesi ile tesis edilen hakkın 3. kişilere karşı ileri sürülebilmesi Model Kanun Bölüm 3 m. 18 uyarınca³³⁰, rehin hakkının sicile bildirilmesi ile mümkündür. Teslime bağlı rehin sözleşmesi kurulması söz konusu ise diğer söyleyişle alacaklı rehnedilen varlığa zilyet ise m. 18/2 uyarınca³³¹ üçüncü kişilere karşı hakkın ileri sürülebilmesi mümkündür. Bu hüküm yoluyla TİTRK ile farklı bir yapının öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Sicil kayıtlarının incelenmesi konusu m. 28 B 5/3 uyarınca hüküm altına alınmıştır, bu maddeye göre herkes, belirlenmiş olan talep formunu doldurarak ve ücreti ödeyerek,

³³⁰ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının Üçüncü Kişilere Karşı Hüküm İfade Etmesi başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir '1. A security right in an encumbered asset is effective against third parties if a notice with respect to the security right is registered in the Registry.'

³³¹ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının Üçüncü Kişilere Karşı Hüküm İfade Etmesi başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir '2. A security right in a tangible asset is also effective against third parties if the secured creditor is in possession of the asset.'

sicilde araştırma yapmak için talepte bulunabilir. Talep reddedilirse başvurucuya gecikmeksizin sebep bildirilir. M. 28 E. 22 , sicil kayıtlarında yapılacak araştırma rehin verenin bilgilerinin veya ilk bildirim kayıt numarası üzerinden gerçekleştirilmesi usulünü açıklamaktadır. Bununla birlikte TİTRK hükmünde bulunmayan ve hakkında bazı eleştirilere de sebep olan sicilin tutulması hususunda devletin sorumluluğunun olup olmayacağı Model Kanun m. 28 G. 32 ifadesinde karşılık bulmaktadır; buna göre, hatalı bilgilendirme veya kayıtlar sebebiyle, eyaletler tarafından belirlenen maksimum bedel üzerinden sicilin sorumluluğu düzenlenebilir.

TİTRK ile kabul edilen sicilde derecelendirme sistemi Model Kanun hükümlerince ifade altına alınmamıştır. Model Kanun, rehin hakkının tesisinde önceliğin belirlenmesini farklı olarak ele almaktadır. Bölüm 5 m. 29 hükmünce³³², aynı rehin veren tarafından aynı rehinli varlık üzerinde tesis edilen hakların sırası belirlenirken, sicile kaydedilme anına göre (hakkın tesis anından bağımsız olarak), sicile kaydedilmeyen haklar açısından ise 3. kişilere karşı hüküm ifade etme anına göre sıra belirlenir denmektedir. Sicile kaydedilen ve sicile kaydedilmeyen rehinlerin sırasının belirlenmesinde ise kayıt veya 3. kişilere karşı hüküm ifade etmeye başlama anı dikkate alınır, an olarak önce olan sıra olarak da önce kabul edilir. (m. 30 farklı rehin verenler tarafından aynı rehinli varlık üzerinde tesis edilen hakların sırası da m. 29 hükümlerince belirlenir.)

³³² UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının Önceliği başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: '(a) As between security rights that were made effective against third parties by registration of a notice in the Registry, priority is determined by the order of registration, without regard to the order of creation of the security rights; (b) As between security rights that were made effective against third parties otherwise than by registration of a notice in the Registry, priority is determined by the order of third-party effectiveness; and (c) As between a security right that was made effective against third parties by registration and a security right that was made effective against third parties otherwise than by registration of a notice in the Registry, priority is determined by the order of registration or third-party effectiveness, whichever occurs first.'

Bu hükümlere ek olarak, rehin alacaklısına bazı haklar ve yükümlülükler tanımlanmıştır. Model Kanun m.53 uyarınca rehin veren veya rehin alacaklısı, zilyetliğindeki varlığı koruma amacıyla makul bakımları yaptırmakla yükümlüdür. Ayrıca m. 54 ifadesiyle rehin hakkının sona ermesinden sonra varlığı zilyetliğinde bulunduran rehin alacaklısı, bu varlığı rehin verene veya onun belirleyeceği bir kişiye iade etmekle yükümlüdür.

Model Kanun ile getirilen haklar ise m. 55 ile ifade bulmuştur, bu maddeye göre rehinli varlığı zilyetliğinde bulunduran rehin alacaklısı, varlığın korunmasına yönelik olarak katlandığı bakım masraflarını talep etme hakkına sahiptir. Rehin alacaklısı varlığı makul bir şekilde kullanma ve bundan elde edeceği geliri temin edilen borç miktarından mahsup etme hakkına sahiptir. Rehin alacaklısı, rehin verenin zilyetliğindeki varlığı inceleme hakkına sahiptir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

1. GENEL OLARAK

TİTRK m. 14, temerrüt sonrası rehin alacaklısına tanınan haklara yer vermektedir. Borçlu lehine bir taşınır varlığın rehnedilmesi ve bunun karşılığında rehin alacaklısı tarafından finansman sağlanmasına yönelik olarak imzalanan taşınır rehni sözleşmesi, zaman zaman borçlunun temerrüdüyle sona erebilir. Bu ihtimalde Kanun rehin alacaklısına; sözleşme kapsamında rehnedilen taşınır varlıkların mülkiyetini talep etme hakkı, tahsil edemediği alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine devretme hakkı, mülkiyete tabi olmayan hakların rehne konu edilmiş olması durumunda bunların kullanımını talep etme hakkı veya bu seçeneklerin tercih edilmemesi halinde ise doğrudan genel hükümlere göre takip yapabilme hakkı tanımaktadır.

Bülent TÜFENKÇİ³³³, temerrüt sonrası alacaklıya tanınan haklara yönelik olarak Komisyon toplantısı sırasında görüşlerini şöyle dile getirmiştir: *'Paraya çevirme aşamasında değer kayıplarını en aza indirme amacıyla daha hızlı bir yöntem oluşturuldu. Alacaklıya mülkiyetin devrini talep hakkı tanınmıştır. Bununla birlikte borçlunun alacağın tahsili sürecini zorlaştırma ihtimaline karşı, adli para cezası getirilmiştir. Mülga Kanun uygulama zorluklarına sebep olması sebebiyle yürürlükten kaldırılmaktadır.'*

Temerrüt sonrası hakların açıklamaları ile birlikte bunlara yöneltilen eleştirilere yer verilirken, sözleşmenin konusunun bir rehin tesisi olması sebebiyle, önce rehne başvurma

³³³ Tüm metin için 418 sıra sayılı Rapor incelenebilir.

ilkesi (İİK m. 45) ve ilkenin istisnalarına ve ayrıca genel olarak alacağın ve rehnin sona ermesi hususunun kısa açıklamalarına da yer verilecektir.

Bu bölümde ‘Yönetmelik’ olarak ‘Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik³³⁴’ yer almaktadır.

2. TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

TİTRK kapsamında oluşturulan rehin sözleşmesinde, borçlunun ödeme yükümlülüğünü yerine getirememesi halinde, rehin alacaklısına seçimlik haklara başvurma yetkisi tanınmıştır (TİTRK m. 14)³³⁵. İlgili Yönetmelik m. 29/2 icabınca rehin alacaklısının ilam niteliğinde bir belgeye³³⁶ sahip olması halinde İİK m. 24³³⁷ kıyasen uygulanacaktır³³⁸. Rehin alacaklısında sözü edilen belgelerden birisi mevcut değil ise, uygulanacak usul aşağıda açıklanacaktır.³³⁹

³³⁴ RG. 31.12.2016, S. 29935-3. Mükerrer

³³⁵ Bu seçimlik haklar arasında asıl yöntemin, temerrüt sonrasında alacaklının rehinli taşınırın mülkiyetinin devri hakkı olduğu söylenebilir bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 75.

³³⁶ Bu ifadenin açıklamaya muhtaç olduğu ve ilam niteliğindeki belgeye sahip olmanın nasıl gerçekleşmiş olduğunun anlaşılamadığı yönünde görüş için bkz **YILMAZ**, s. 238. İİK çerçevesinde ilamlar ve ilam niteliğinde kabul edilen belgeler için bkz **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s. 290-292.

³³⁷ Bu maddenin taşınırın teslimine yönelik olması sebebiyle, kullanılan ifadenin mülkiyetin devrini içerip içermediği hususunda açıklık bulunmadığı görüşü için bkz **YILMAZ**, s. 238.

³³⁸ **YİBHKG T. 26.05.2017 E. 2017/2 K. 2017/3** RG. 21.07.2017, S. 30130 hükmünce kısaca belirtmek gerekirse elinde bir ‘ilam’ olan kişinin ilamsız icra takibine girişmesinin önu kapanmıştır. Bu metinde sadece ‘ilam’ ifadesine yer verilmesine rağmen ‘ilam niteliğindeki belgelerin’ dahil edilmemelerinin hatalı olduğu görüşü için ayrıca bkz **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s. 288.

³³⁹ Ana para rehni sahibi alacaklının, ilamlı icra takibi yapabileceği ve limit rehni sahibi alacaklının ise ilamsız icra takibi yapabileceği yönünde görüş için bkz **SEVEN**, s. 184.

TİTRK ile hukukumuza kazandırılan bu usul hakkında **MAKARACI BAŞAK**³⁴⁰, temerrüt sonrası hakların kullanımda hukukumuzda daha önce yer almayan bir kurum olarak, mülkiyetin devri hakkının tanınması ile, Kanun metninde doğrudan bir bağlantı kurulması mümkün olmasa da UNCİTRAL ile paralellik gösterdiği görüşündedir. **BAHTİYAR**³⁴¹, Kanun metninden anlaşılmasa da UNCİTRAL ile benzer olduğunu ancak arada sistematik farkların da mevcut olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**³⁴², temerrüt halinde mülkiyetin devrinin gerçekleşmesi aşamalarının UNCİTRAL Model Kanun ile benzeyen ve değişik noktalarının bulunduğunu ileri sürmektedir. Kanun metnini mer'i mevzuat ile kıyaslayan **GÜMÜŞ**³⁴³ ise mevcut sistemle arada uyuşmayan noktaların var olması sebebiyle, bu tasarımın gerçekten meydan okuyan bir çaba olarak karşımıza çıktığı görüşündedir.

Karşılaştırma yapılabilmesi için mevzuatın açıklamalarına geçmeden önce kısaca mülga Kanun hükümlerine yer vermek isteriz. TİRK döneminde, alacaklıya temerrüt halinde rehne konu unsurların devrini öngören sözleşmeler hüküm ifade etmemekteydi. (TİRK m. 14) Borç ödenmezse alacak mutlaka rehnedilen malların satışından karşılanmaktaydı.³⁴⁴ Alacaklı, rehne konu işletme unsurlarının tamamının satışından elde edilen bedel üzerinden alacağına kavuşmaktaydı.

İcra memuru tarafların menfaatlerini de dikkate alarak, satışın nasıl yapılacağını ve paraya çevrilecek rehin unsurlarını tayin ederken. alacağın bakiyesinin tam olarak karşılanması esas amaç idi. TİRK döneminde alacaklının talebiyle başlayan paraya

³⁴⁰ **MAKARACI BAŞAK**, s. 746.

³⁴¹ **BAHTİYAR**, s. 46.

³⁴² **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 129-133.

³⁴³ **GÜMÜŞ**, s. 218.

³⁴⁴ **KARAHAN**, s.46. Temerrüt halinde, rehlin tüm alacak için teminat sağlaması ilkesine bağlı kalarak, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe girişebilir ayrıca ihtiyati haciz talebinde de bulunabilirdi bkz **BERZEK**, s. 20

çevirme prosedüründe icra memuru TİRK m. 15 ile ifade bulan yetkilerle donatılmıştı.

İster ticari işletmenin bütün halinde paraya çevrilmesi, ister rehinli unsurların bir veya birkaçının satılarak paraya çevrilmesi söz konusu olsun, icra memuruna prosedürün güvenliği için her tür önlemi alma hakkı tanınmaktaydı. (TİRK m. 16) Başvurulan usulde, İİK menkul rehininin paraya çevrilmesi hükümleri uygulama alanı bulmaktaydı. Bu özellikler de göstermektedir ki, her iki Kanun ile öngörülen temerrüt sonrası haklar birbirinden farklı noktalar içermektedir.

TİTRK metninde farklı yerlerde karşımıza çıkan Kanun ile ilgili Yönetmeliklerin uyumsuzluğu, daha açıkça belirtecek olursak Yönetmeliklerde Kanun hükümlerinden farklı hükümlere yer verilmiş olmasının; eleştirileri beraberinde getirirken, hukuki bazı sorunlara da yol açacağı aşikardır. Bu sebeple konuların incelenmesi daha ilerlemeden ‘normlar hiyerarşisi’³⁴⁵ hakkında kısa bir hatırlatma yapmak faydalı olacaktır.

Normlar hiyerarşisinde kural, altta yer alan bir hukuk normunun kendisinden üstte yer alan diğer normlara uygunluk göstermesi olarak kısaca açıklanabilir. Çalışma konumuza dönecek olursak Kanun m. 14/a temerrüt sonrasında alacaklının rehne konu taşınırın mülkiyetinin devrini talep etmesi tanımlanmaktadır ve burada uygulanacak usul olarak İİK m. 24’e atıf yapılmaktadır. İlgili Yönetmelik ise devir talebi konusunda

³⁴⁵ Normlar hiyerarşisinde, en alt basamakta ‘idari bireysel işlemler’ yer almaktadır, bir üst basamakta ‘yönetmelikler ve adsız düzenleyici işlemler’ yer alır, bunların bir üst basamağında tüzükler ve tüzüklerin de bir üst basamağında idare hukuku içtihatları ve bunların da bir üst basamağında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin üst basamağında İçtihadı Birleştirme Kararları bulunmaktadır. Bunları Kanunlar takip eder, daha üst basamakta Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Uluslararası Sözleşmeler yerini almaktadır. Normlar hiyerarşisinin en tepesinde ise Anayasa yer alır. Bireysel işlemler yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilemez, aynı şekilde yönetmelikler tüzüklere (parlamentar sistemden kalan) uygun hazırlanmak zorundadır. Tüzükler, idari içtihatlar doğrultusunda düzenlenirler, benzer söyleyişle idari içtihatlar de Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine aykırılık teşkil edemez. Cumhurbaşkanlığı Kararları, İçtihadı Birleştirme Kararlarına uygun olmalıdır. İçtihadı Birleştirme Kararları Kanunlara aykırılık teşkil edemez ve gene aynı hukuki söylemle Kanunlar uluslararası anlaşmalara uygunluk göstermek zorundadır ve en üstte yer alan Anayasa ise tüm basamakların tabi olduğu ve aykırılık içermeleri halinde geçersizlik yaptırımına maruz kalacakları şekilde tüm basamakların temelini oluşturan bir statüye sahiptir. Normlar hiyerarşisini oluşturan tüm basamakların ayrıntılı açıklamaları için bkz **GÖZLER**, s. 214-229.

uygulanması gereken aşamaları detaylandırmaktadır.

Burada öncelikle işaret etmemiz gereken husus şudur ki İİK m. 24 ‘taşınırın teslimine’ yönelik bir maddedir oysaki Yönetmelikte bu prosedürün açıklanmasından uzak bir şekilde İİK maddesiyle örtüşmeyen bir devir usulünden bahsedilmektedir.

Yukarıda normlar hiyerarşisini açıklamaya çalışırken de çok kısaca değinildiği üzere, Kanunlara göre daha alt norm olmaları sebebiyle, Yönetmeliklerin Kanunlara aykırı düzenlenmesi mümkün değildir ve aykırılık oranında geçersizlik yaptırımına tabidirler. TİTRK ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılmasına Dair Yönetmelik birbiriyle uyuşmamaktadır. İlgili Yönetmelik maddesi, takip edilmesi gereken aşamaları açıklarken rehin alacaklısının elinde bir ilamın veya ilam niteliğindeki bir belgenin mevcut olup olmama durumuna göre ayrıma gitmekte ve eğer alacak bir ilama (veya ilam niteliğindeki bir belgeye) bağlanmış ise İİK m. 24 usulünün uygulanacağını belirtmektedir. Ancak eğer rehin alacaklısının elinde bu sayılan belgeler mevcut değilse, izlenmesi gereken aşamalar, alacaklımın icra dairesine vereceği bir takip talebiyle başlar ve icra müdürlüğünce bir sıra cetveli hazırlanarak, ilgililere tebliğ edilir ve devir işlemleri başlamış olur. Görülmektedir ki rehin alacaklısını takip edeceği yöntem borcun bir ilama veya ilam sayılan bir belgeye bağlanmış olması veya olmaması haline göre değişiklik göstermektedir ki altını çizmek istediğimiz normlar hiyerarşisine aykırılık iddiamız ilgili Kanun maddesi ile ilgili Yönetmelik maddesinin bire bir örtüşmemesinden ve ilgili Yönetmelik maddesinin Kanundan farklı bir düzenleme içermesinden kaynaklanmaktadır.

2.1. Mülkiyetin Devrini Talep Etme Hakkı

6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile, borçlunun temerrüdü halinde alacaklıya mülkiyetin devrini talep etme hakkı tanınmıştır. Hiç şüphe yok ki hukuk sistemimiz için yeni bir kurum olması sebebiyle farklı görüşlerin ileri sürüldüğü mülkiyetin devrinin alacaklı tarafından talep edilebilmesi aşaması açıklanmadan önce

konuyla bağlantısı olması sebebiyle İİK m. 45 Önce Rehne Başvurma Kuralının kısaca incelenmesi yararlı olacaktır. Ardından Kanun ve ilgili Yönetmelik uyarınca getirilen düzenlemeye yer verilecektir.

İcra ve İflas Hukuku genel şartlarına göre alacağı rehinle temin edilmiş alacaklı, haciz yoluna başvurmaksızın öncelikli olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yoluna girişmek zorundadır³⁴⁶. Zira genel haciz yoluyla takip edilen alacaklar, rehinle temin edilmemiş adi alacaklardır³⁴⁷. Rehlin varlığı alacaklının bir alacak davası açmasına engel değildir ancak alacaklı dava sonunda elde edeceği ilam ile rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip yapabilir³⁴⁸.

Önce rehne başvurma zorunluluğu rehinle temin edilen alacak miktarı ile sınırlıdır, bu sınırı aşan alacak miktarı mevcutsa veya alacak için bir kefalet (şahsi teminat)³⁴⁹ verilmişse genel haciz (veya muhatap iflasa tabi kişilerden ise iflas) yoluyla takip yapılabilir.³⁵⁰

³⁴⁶ Rehlin borçlu tarafından veya üçüncü bir kişi tarafında temin edilmiş olmasının önemi yoktur bkz **KURU El Kitabı**, s. 985-986.

³⁴⁷ **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s. 310.

³⁴⁸ **KURU El Kitabı**, s. 988.

³⁴⁹ Kefilin (ve borçlunun) alacak miktarının tamamı için değil rehin kapsamı dışında teminatsız kalan kısım için takip edilebileceği görüşü için bkz **MUŞUL C. 2**, s. 971. TBK m. 585 adi kefalette alacaklının eğer borçlu hakkında iflas kararı mevcutsa veya konkordato süresi verilmesi hallerinde ve TBK m. 586 müteselsil kefalette ise borçlunun ifada gecikmesi veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde bulunması hallerinde doğrudan kefilin takip edilebileceğini hüküm altına alır. Müteselsil kefalette taşınmaz rehni söz konusu ise öncelikli olarak rehlin paraya çevrilmesinin gerekmediği ancak taşınır rehni söz konusu ise öncelikli olarak rehlin paraya çevrilmesi gerektiği unutulmamalıdır kalan kısım için genel haciz yoluna gidilebilir eğer borçlu hakkında istisnai haller (iflas, konkordato mühleti) mevcut ise bu şart uygulama alanı bulmayacaktır ancak üçüncü kişinin hem rehni tesis eden müteselsil kefaleti veren kişi olması halinde genel haciz yoluyla takip ve rehlin paraya çevrilmesi aynı anda yürütülebilir bkz **KURU El Kitabı**, s. 989. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m.10 gereği tüketici kredilerini temin eden kefalet verene karşı takibe başvurmak için önce borçluyu takip etmek zorunludur.

³⁵⁰ Satış bedelinin alacağı karşılamaması durumunda da genel haciz yoluna başvurulabilir **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s 311. Uygulamada ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip devam ederken, alacağın tamamının tahsil edilemeyeceği düşüncesiyle alacağın tamamı üzerinden genel haciz yoluna da

Önce rehne başvurma kuralının ihlali halinde İİK m. 16 gereği İcra Mahkemesine süresiz şikâyet başvurusu yapılabilir. Kanunlar ile tanınmış³⁵¹ veya doktrin tarafından kabul edilen³⁵² bazı istisnalar mevcuttur.

TİTRK kapsamında , temerrüt sonrası hakların açıklamalarına geçmeden önce bir önceki başlık altında geniş bir şekilde normlar hiyerarşisi tanımlamasına yer verilmesi ve bu başlık altında İİK m. 45 ile önce rehne başvurma ilkesinin açıklanması ve ayrıca takip eden başlıkta ise Roma Hukuku kaynaklı olan ve mülkiyetin alacaklıya devredilmesini geçersizlik yaptırımına tabi kılan lex commissoria yasağına kapsamlıca değinilmesi ile amaçlanan, TİTRK temerrüt sonrası hakların değerlendirmesinin mevcut hukuk düzenimiz içinde kıyaslama yoluyla yapılabilmesini sağlamaktır. Konu ilerledikçe görülecektir ki, rehin sözleşmesinin borçlunun temerrüdü ile sona ermesi halinde, Kanun ile alacaklıya tanınan haklar doktrinde yazarlar tarafından eleştirilirken; normlar hiyerarşisi, İİK m. 45 Önce Rehne Başvurma İlkesi ve Lex Commissoria Yasağı sıklıkla başvuru kurumlardır. Kanun ile alacaklıya tanınan haklar ve bu haklara yöneltilen

başvurulduğu görülmekteyse de bunun yasağın ihlalini oluşturduğu ve süresiz şikâyete tabi olduğu görüşü için bkz **MUŞUL C. 2, s. 971.** İİK m. 150 hükmünce kıymet taktirinin kesinleşmesi sonrasında alacağın ipotekle karşılanamayacağı anlaşılıyorsa geçici rehin açığı belgesi alınmak suretiyle borçlunun diğer mallarının haczi mümkündür.

³⁵¹ İİK m.147 hükmünce taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla takipte gönderilen ödeme emrine karşı borçlu sadece rehin hakkına itiraz etmişse, alacaklının genel haciz yoluyla takibe devam etme hakkı mevcuttur. Ayrıca Kambiyo Senetlerine bağlanmış alacak aynı zamanda rehinle de teminat altına alınmışsa alacaklının rehne başvurmaksızın öncelikle kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına gitme hakkı mevcuttur. Sermaye Piyasası Kanunu ve Konut Finansmanından kaynaklanan alacaklarda haciz yoluna başvurulması mümkündür. Gemi ipoteğine özgü bir husus olarak alacaklının doğrudan iflas yoluna başvurusu bu yola başvurusu ile gemi üzerindeki rehinden feragat emiş sayılması TTK m. 1387 ile ifade altına alınmıştır detaylı bilgi için bkz **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s. 312-313.

³⁵² Alacaklının rehin hakkından feragat ettiğini açıkça beyan etmesi, borçlunun kendisine karşı başlatılan haciz yoluyla takibe karşı icra mahkemesine şikâyet başvurusu yapma hakkından açıkça veya zimnen feragat etmesi ve İİK önce rehne başvurma zorunluluğu ifadesinin emredici nitelikte olmadığı vb genel haciz yoluna başvurulmasının mümkün olduğunu savunan görüşler için **MUŞUL C. 2, s. 971.** İİK m. 45 hükümlerine aykırı olarak başlatılan haciz yoluyla takip talebine rehin paraya çevrilmesi yoluyla takipten elde edilecek tahsilatın haciz yoluyla takip dosyasından elde edilen miktara ekleneceği ibaresine yer verilmesi diğer deyişle tahsilde tekerrür olmayacağına ifade edilmesi maddeye aykırılığı ortadan kaldırmaz bkz **MUŞUL C. 2, s. 966**

eleştiriler birlikte değerlendirilirken, çalışmamızın bu bölümünde yer verilen söz konusu açıklamaların yol gösterici olacağı kanaatindeyiz.

2.1.1. Lex Commissoria ve Lex Commissoria Yasağı Hakkında

Alacaklının ‘mülkiyetin devri başvurusu hakkı’ açıklamalarımıza yer vermeden önce, konuyla ilgisi sebebiyle ‘lex commissoria’ ve ‘lex commissoria yasağı’ kavramlarına açıklık getirmeye çalışacağız³⁵³.

2.1.1.1. Rehin Kavramı Yerleşmeden Önce Roma Uygulamaları

Roma Hukuku incelendiğinde borçluların teminat sağlamak amacıyla akitlerde şahsi ve ayni teminata başvurdukları görülmektedir fakat bugün anladığımız şekliyle rehin sözleşmesi bilinmemekteydi³⁵⁴ Roma Hukukunda şahsi güvencenin ilk zamanlarda daha ön planda olduğu söylenebilir³⁵⁵. Bununla birlikte Roma'nın eski devirlerinde alacaklıya ayni teminat vermekle kıyaslandığında çok daha güvenceli bir usul mevcut idi. İnançlı akit (fiducia³⁵⁶) denilen bu muamele ile teminat gösterilen şeyin mülkiyeti alacaklıya devredilir ve borç bittiğinde o şeyin mülkiyetinin geri nakledileceği taahhüdü alacaklı tarafından borçluya verilirdi³⁵⁷. Yaşanan bir ekonomik kriz bu sözleşmelerin kullanımını

³⁵³ Takip eden açıklamalarımıza ek olarak, lex commissoria ek şartlı düzenlenen sözleşmelerin gabin açısından değerlendirilmesi, tehlikeyi diğer deyişle borçlunun sömürülmesini engelleyici fonksiyonu açısından değerlendirilmesi, mülkiyetin devri şartını içeren sözleşmelerin diğer rehin alacaklılarının bulunması halinde diğer rehin alacaklılarının haklarının ihlal edilip edilmeyeceği noktasından değerlendirilmesi, alacaklıya ihkak-ı hak yetkisi vermek anlamına gelip gelmeyeceği, mülkiyetin devri hükmü içeren sözleşmede bu maddenin geçersiz sayılması halinde aynı zamanda tüm sözleşmenin geçersiz sayılıp sayılmayacağı konusunu ek şartın hangi zamanda kararlaştırılmış olması yönünden ve tarafların iradeleri açısından değerlendirilmesi için bkz **TUNÇ YÜCEL**, s. 73-78.

³⁵⁴ **AKINCI**, s. 106.

³⁵⁵ **ÖZSUNAR**, s. 138.

³⁵⁶ Latince inanmak anlamına gelen sözcük bkz **RADO**, s. 66.

³⁵⁷ Fiducia denen bu işlemde mülkiyet devrinin hangi borç için gerçekleştiğinin belirtilmesi gerektiğine buna karşılık alacaklının da bu rehnedilen şeyi borç ödendiği zaman iade etme taahhüdünde bulunması ve

yaygın hale getirmiştir³⁵⁸.

Anlaşılabacağı üzere, tarafların borç ilişkisine girerken mülkiyetin devrini gerçekleştirmesi³⁵⁹ borcun ödenmesi halinde dahi bazı sorunlar³⁶⁰ çıkartması ve bu tecrübelerin zamanla tespiti üzerine, Roma Hukukunda mülkiyetin devrini gerçekleştirmeden ve fakat borcun ödenmemesi halinde devrin borçlu tarafından sağlanacağı taahhüdünü içeren anlaşmalar³⁶¹ gündeme gelmeye başlamıştır. Bu 'lex commissoria' sözleşmesinin doğumudur ancak mülkiyetin devrini içeren bu ek şartlı sözleşmelerin çok yaygın kullanıldığı söylenemez³⁶².

Bir inanca işlem olarak mülkiyetin alacaklıya devredilmesine rağmen, eşyanın zilyetliğinin borçluda bırakıldığı da sıklıkla görülmekteydi, Roma Hukuku kurallarınca borçlu, zilyetliğinde bulunan bu eşyanın 1 yıllık kazandırıcı zaman aşımı sonrasında mülkiyetini tekrar kazanabiliyordu. Lex commissoria ile ulaşılmak istenen bir diğer sonuç, kazandırıcı zaman aşımının bertaraf edilerek alacaklı aleyhine ortaya çıkabilecek kayıpları da engellemektir. Bu ek şartlı sözleşmeler sayesinde, zilyetliği kendisinde kalan eşyanın mülkiyetinin kazandırıcı zaman aşımı ile tekrar borçluya geçişi

diğer detayları için bkz **RADO**, s. 66, **AKINCI**, s. 106.

³⁵⁸ **ENDES**, s. 553.

³⁵⁹ Aleniyyetin sağlanması amacıyla sicillerin henüz bulunmaması, rehin kavramının tam olarak gelişmemesi ve insan üzerinde uygulanan katı icra kuralları sebebiyle daha çok kefalete ve inanca işlem başvurulmaktaydı, günümüz modern hukuk sistemlerine benzer düzenlemelerin gelişmesi çok uzun zaman almıştır. Bkz **ÖZSUNAR**, s. 139, **ERDOĞMUŞ**, s.118-119.

³⁶⁰ Rehin alacaklısı mülkiyet hakkına sahip olduğu için malı dilediği gibi kullanabiliyordu bu sebeple borçlu aleyhine olumsuz durumlar vuku bulabilmekteydi, detaylar için bkz **AKINCI**, s. 106.

³⁶¹ Ödeme gerçekleşmezse mülkiyetin geçeceği kaydı, bu anlaşmanın alacak muaccel olmadan yapılmış olması ve bu sözleşme ile borcun ödenmesinin amaçlandığı lex commissoria sözleşmesinin 3 temel şartı idi. Özellikle teminat olarak verilen şeyin hangi borcun ödenmemesine güvence olarak verildiğinin belirtilmesi alacaklının kötü niyetini önlemeye yönelik olması sebebiyle önem arz etmekteydi. Detaylar için bkz **ENDES**, s. 545-546.

³⁶² 'Boram boram tefecilik kokan böyle bir anlaşma Roma'da bile soğuk karşılanırdı.' **SEROZAN**, s. 323.

engellenebilmekteydi.³⁶³

Sözleşme kurulurken mülkiyetin devrinin uygulandığı zamanlara göre bu devri taahhüt eden sözleşmelerin gündeme gelmesi esasen borçlu için daha ılımlı olsa da temerrüt halinde mülkiyeti devredilen şeyin satış bedelinin borcun üzerinde kaldığı durumlarda borçlunun aradaki farkı kaybetmesi, borçlu aleyhine vuku bulan olumsuz hallerin devam ediyor olması gerekçesiyle, lex commissoria sözleşmeleri³⁶⁴ 326 yılında Constantinus tarafından yasaklanmıştır.³⁶⁵ Lex commissoria yasaklanınca alacaklının, eşyanın satışı üzerinden elde edilecek gelirle tatmin edilmesi başvurulacak tek usul haline gelmiştir³⁶⁶.

Mülkiyetin alacaklıya geçmesi, borçlunun borcu ifası halinde verdiği teminata kavuşamaması tehlikesini de beraberinde taşıyordu. Mülkiyet, bugün olduğu gibi Roma Hukukunda da eşya üzerinde en geniş yetkileri barındıran haktır. Alacaklının şahsi borçları yüzünden bu şeyin haczedilebilmesi, bu şeyin alacaklı tarafından satılması veya geri verilmek istenmemesi gibi durumların zaman içinde vuku bulmaları sonucunda, borç ilişkilerinde alacaklının şey üzerindeki tam yetkisinin sonlandırılması anlamı da taşıyan rehin kavramı diğer söyleyişle mülkiyet yerine sınırlı bir ayni hakkın tanınması sayesinde çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.³⁶⁷

³⁶³ ÇELEBİCAN, s. 299.

³⁶⁴ Fiducianın ilk dönemleri için geçerli bir durum olduğu görüşü için bkz ÖZSUNAR, s. 141.

³⁶⁵ RADO, s. 64-65, AKINCI, s. 107.

³⁶⁶ ÇELEBİCAN, s. 318.

³⁶⁷ Sözleşme kurulurken teminat olan şeyin mülkiyetinin alacaklıya geçirilmesi halinin borçlu tarafı zayıf bıraktığı yorumu için bkz RADO, s. 67.

2.1.1.2. Roma Hukukunda Rehin Kavramı

Roma Hukukunda günümüz uygulamalarına benzer bir şekilde, borç ilişkisi kurulurken borçlunun ödemesini teminat altına alabilmek için taşınır ve taşınmaz rehni³⁶⁸ uygulaması başlatıldı.³⁶⁹ Rehin verenle alacaklı kendi aralarında, mevcut bir borcun ödenmesine ve şeyin mülkiyeti rehin verende kalmak üzere, borcun ödenmemesi halinde şeyin satışından alacaklının tatmin edileceği hususunda anlaşabilirlerdi.³⁷⁰

Praetor döneminde uygulanmaya başlayan rehin hukuku³⁷¹ gelişerek ve yaygınlaşarak devam etmiş ve hatta Roma Hukukunun ilk dönemlerinde yapılan inançlı akitler (mülkiyetin devri sözleşmeleri), daha sonraki İmparator döneminde tamamen terkedilmiştir.³⁷²

³⁶⁸ Pignus (rehin) eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak uygulanmaktaydı, bkz **RADO**, s. 65, **AKINCI** s. 107.

³⁶⁹ **RADO**, s. 66.

³⁷⁰ **ENDES**, s. 552-553.

³⁷¹ Önceki dönemlerden farklı olarak, günümüzdeki gibi alacaklıya aynı haklar tanıyan sözleşmelerin Roma Hukukunda uygulanmaya başlanması, bkz **AKINCI**, s. 107.

³⁷² Roma Hukuku 3 bölümde incelenebilir. (Bazı kaynaklarda Karanlık Dönem de denilen) Klasik Öncesi Dönemi, sonrasında Praetor Dönemi ve en son olarak İmparator Dönemi) Kısaca tekrarlamak gerekirse borç ilişkisi kurulurken mülkiyetin devri ve bunun borçlu lehine biraz yumuşatılmış hali olan 'lex commissoria' sözleşmesini içeren borç ilişkileri zaman içinde etkisini kaybetmiş ve yerini rehne bırakmaya başlamıştır. Fiducia denilen mülkiyet devrini içeren sözleşmeler İmparator Döneminden itibaren tamamen ortadan kalkmıştır. Burada bağlantılı olmaları sebebiyle Roma İcra Hukukundan da bahsedilmesi gerektiği kanısındayız. Zira borçlunun ister mülkiyeti devretsin ister lex commissoria şartıyla sözleşme kurulsun veya ister rehin vermek suretiyle alacaklının alacağını teminat altına alsın, borcun ödenmediği halde izlenecek usulün kısacası sözleşmenin akıbetinin ne olacağına değinmek gerektiği kanısındayız. Mülkiyetin devrinde veya lex commissoria şartının yer alması halinde, devlet otoritesi devreye girmeksizin alacaklı kendisi şeyi satarak alacağını sağlamaya çalışmaktaydı. Özellikle bu ilk dönem içinde borçlunun can ve mal varlığı ile borçlarına karşı sorumlu olduğunun belirtilmesi gerekir. Daha sonra Praetor dönemine denk gelen zamanlarda, hem borca karşılık can sorumluluğu uygulamada daha azalmış, hem de praetorlar tarafından rehinli malın satılarak paraya çevrilmesi ve alacaklıya ödenmesi uygulaması başlamıştır ancak mal varlığının tamamının haczedilmesi ve paraya çevrilmesi uygulaması devam etmiştir. İmparator döneminde ise can sorumluluğu tamamen terkedilmiş ve borca yetecek kadar malın haczi veya rehlin satılarak paraya çevrilmesi ve satışı sonrası alacaklının alacağını sağlaması uygulaması yerleşmiştir. Sayılan gelişmelerin cereyan ettiği dönemler birbirleriyle tam örtüşmesine de mülkiyetin devrinin terkedilmesi rehlin paraya

Roma Hukuku kendisine has kurumları olan müstakil bir hukuk sistemidir. Her tür sözleşmesinde taraflara haklar tanıyan ve borçlar yükleyen ve bunların ihlallerinde başvurulması amacıyla çeşitli davaları barındıran, çok uzun yıllar içinde çeşitli aşamalardan geçerek olgunlaşmış ve son dönemine kadar gelebilmiştir. Diğer deyişle alacaklıya tanınan haklar Roma Hukukunda zamanla değişikliklere uğramıştır³⁷³.

Kanaatimizce Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni bünyesinde yer alan ‘alacaklının temerrüt sonrası haklarına ilişkin ‘mülkiyetin devri’ hususunda çeşitli yazarlar tarafından ileri sürülen eleştirilerin daha iyi yorumlanabilmesi için bazı kavram farklılıklarının altının önemle çizilmesi gerekmektedir.

Roma Hukukunda, ilk zamanlarda kefaletle birlikte aynı teminat olarak kullanılan ve fiducia olarak adlandırılan kurum, borç ilişkisine girerken rehnedilen şeyin mülkiyetinin alacaklıya geçirilmesini ve taraflarca mutabık kalınması hali ile şeyin teslimini içerir.³⁷⁴ Burada rehnedilen ifadesi teminat gösterilmesi anlamındadır zira bugünkü anlamıyla bir sınırlı aynı hak tesisi söz konusu değildir, alacaklı daha başta eşyanın mülkiyetini kazanmaktadır. Daha sonraları bu durum borçlu lehine biraz yumuşatılarak³⁷⁵, borç ilişkisinin kurulmasında rehnedilen (teminat gösterilen) şeyin teslimi ve fakat mülkiyetinin alacaklıya naklinin temerrüt şartına bağlandığı sözleşme türü

çevrilmesi ve bunun için devlet otoritesinin kullanılması bugünkü hukuk sistemimizin temelini de oluşturan aşamaya ulaşırlarken kanaatimizce bir paralellik göstermişlerdir. Detaylı ilgi için bkz **RADO**, s. 16-18.

³⁷³ **ÇELEBİCAN**, s. 317.

³⁷⁴ **ERDOĞMUŞ**, s. 119.

³⁷⁵ Zaman içinde yalnızca borçlu lehine gelişmeler gözlemlenmemiştir. İlk zamanlarda borcun ödenmesine rağmen alacaklının rehnedilen eşyayı iade etmemesine karşı borçlunun açabileceği davada alacaklının tam sorumluluğuna gidilebilmekteyken, İmparator Justinianus döneminde alacaklıların rehnedilen eşyayı iade edememesinin sebepleri arasında kendi kusuruna dayanmayan durumların varlığında sorumlu tutulamayacağı hükme bağlanmıştır, diğer deyişle Justinianus döneminde kusur sorumluluğu ilkesi Roma hukukunda kabul edilmiştir bkz **AKINCI**, s. 108, **RADO**, s. 65. Justinianus döneminde rehin hukukuna getirilen bir diğer yenilikte ise alacaklının teminat olarak gösterilen eşyanın borçlunun temerrüdü sonrası 3 ihtara rağmen ödememesi halinde satışa çıkarabilmesi ve borçlunun 2 yıl içinde borcu ödemesi halinde satılan eşyanın mülkiyetini tekrar kazanabilmesidir, bkz **ÇELEBİCAN**, s. 312.

hakimiyet kazanmıştır. Lex commissoria şartı içeren sözleşmelerin yasaklanması ve bizim bugünkü anlamda kullandığımız rehin tesisi³⁷⁶ kavramının gelişmesiyle, alacaklıya tam yetki veren mülkiyetin geçişinden vazgeçilerek, sınırlı ayni hak tanınması ve teminat gösterilen şeyin teslimini içeren sözleşme dönemine geçilmiştir. Daha sonra ihtiyaçlar ışığında, teslimsiz ayni hak tanınması gerekliliği doğunca, teminat verilen şeyin teslim edilmeden, ayni hakla sınırlandırılması ve her iki durumda da borçlu ödeme yapamazsa praetorlar aracılığıyla paraya çevrilerek alacaklının tatmin edildiği usul getirilmiştir. Roma Hukukunda teslimsiz ayni hakla sınırlandırma ipotek olarak adlandırılmaktaydı. İpotek, taşınır veya taşınmaz olabilmekteydi. Kısacası günümüz hukukunda yapılan taşınır rehni ve taşınmaz ipoteği terminoloji farklılığı Roma'da mevcut değildi. Tıpkı lex commissoria ek şartının bugünkü anlamda ayni hak ile sınırlandırılmış teminatlı sözleşmeler için kullanılmadığı gibi. Kanaatimizce yorumlarda, terimlerin gerek Roma Hukukunda gerek Türk Hukukunda bire bir aynı kavramların karşılıkları olarak kullanıldıkları genel kanısı ile hareket edilmesi sebebiyle hataya düşülmektedir.³⁷⁷

2.1.1.3. TİTRK Kapsamında Alacaklıya Tanınan Mülkiyetin Devrini Talep Etme Hakkına Yöneltilen Eleştiriler

Borçlunun temerrüdü halinde alacaklıya tanınan, rehinli eşyanın mülkiyetinin devrini talep etme hakkı, doktrinde yazarlar tarafından farklı açılardan yapılan değerlendirmeler ışığında eleştirilmektedir. Bir görüş, lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmeyeceği ve dolayısıyla bu işlemin geçersiz kabul edilmemesi gerektiği yönündedir. **KAYIHAN**³⁷⁸, 'lex commissoria' yasağının TİTRK kapsamında

³⁷⁶ Sınırlı ayni hak niteliğine kavuşan rehin kavramı, mülkiyet kavramından ayrılmıştır bkz **ERDOĞMUŞ**, s. 120.

³⁷⁷ Görüşümüzle aynı yönde daha ayrıntılı açıklamalar için bkz **ÖZSUNAR**, s. 159.

³⁷⁸ **KAYIHAN**, s. 78.

uygulanamayacağı fikrine haizdir **ACAR**³⁷⁹, TİTRK sözleşme kurulması aşamasında temerrüt halinde mülkiyetin talep edilebileceğini düzenlemektedir oysa ‘lex commissoria yasağı’ önceden verilen benzer taahhütlerin yasaklanmasına yöneliktir ancak farklı olarak TİTRK temerrüt olduğu takdirde rehinli malın değer tespitinin yapılmasını şart koşturmaktadır ve mülkiyet talebinin bu belirlenen değer üzerinden yapılabileceğini göz önünde bulundurursak ‘lex commissoria yasağının’ sömürüyü engelleme amacının gerçekleşeceği söylenebilir ifadesiyle aykırılık arz eden bir durumun söz konusu olmayacağını söyleyerek, olumlu bir görüş ileri sürmektedir. **ERMAN**³⁸⁰, alacağın muaccel hale gelmesinden sonra rehnedilen eşyanın alacaklıya ifa uğruna edim veya ifa yerine edim yoluyla devredilmesinin ‘lex commissoria yasağına’ aykırılık teşkil etmeyeceğini ifade etmektedir. **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**³⁸¹, lex commissoria sözleşmeden kaynaklanan ve borçlunun temerrüdüyle devrin gerçekleşeceğini öngören bir kurumdur, burada söz konusu olan bir Kanundur bu yüzden lex commissoria yasağına aykırılık yoktur ve bu hususta TİTRK ile bir istisna getirildiği de söylenemez demektedirler. **ANTALYA/ACAR**³⁸² ise değer tespit raporu üzerinden bir devir gerçekleşeceği için lex commissoria yasağı ile gözetilen korumanın örselenmeyeceği görüşündedirler. **GÜMÜŞ**³⁸³, alacak miktarının üzerinde değerde bir eşyanın

³⁷⁹ **ACAR**, s. 112.

³⁸⁰ **ERMAN**, s. 185.

³⁸¹ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 245.

³⁸² **ANTALYA/ACAR**, s. 201.

³⁸³ **GÜMÜŞ**, s. 205. Aynı yönde diğer görüş sahibi yazarlar ve ileri sürdükleri yorumlar şöyledir; Mülkiyetin alacaklıya devrinin muacceliyet öncesi gerçekleşmemesi sebebiyle yasağı aykırılıktan bahsedilemeyeceği yönünde görüş için bkz **ÇİMENÖĞLU**, s. 117. Tarafların sözleşme düzenlerken böyle bir şart koymamaları gerektiği ancak Kanun tarafından tanınan bir hak olduğu sebebiyle aykırılık oluştuğunun düşünülmemesi gerektiği yönünde görüş için **YILDIZ**, s. 90. Belirlenen değer üzerinde devrin gerçekleşeceği ve bu yüzden yasak ile korunan değer de zarar görmeyeceği yönünde görüş için bkz **TOKMAK**, s. 98. . Alacaklının alacağı miktardan fazlasına kavuşma ihtimali bulunmadığı için yasağın ihlalinin gerçekleşmeyeceği görüşü için bkz **ASLAN**, s. 37. Alacağın az olması durumunda alacaklının aradaki farkı ödeyerek devrin gerçekleşecek olması sebebiyle lex commissoria yasağına ihlalin oluşmayacağı görüşü için bkz **COSKUNER**, s. 180. . Devrin, temerrüt sonrası gerçekleşmesi ve bunun bir Kanun ile düzenlenmesi sebebiyle lex commissoria yasağına aykırılıktan bahsedilemeyeceği görüşü için bkz **GENÇ**, s. 177. Bu durumda cebri icra satışına kıyasla daha fazla borçtan kurtulma şansının borçluya verildiği, bu hükmün bir istisna oluşturmadığı ve lex commissoria yasağına aykırılık da içermediği görüşü için bkz **BİÇER**, s. 96. Mülkiyetin devrinde rehnedilen unsurun tespit edilen değerinin önem arz edeceği ve bu hakkın Kanun

mülkiyetinin geçişinin lex commissoria ile yasaklandığını göz önünde bulundurursak TİTRK kapsamında yasağa ihlal oluşmayacağını savunmaktadır.

Bazı yazarlar ise mülkiyetin devrinin lex commissoria yasağını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler. **MAKARACI BAŞAK**³⁸⁴, temerrüt sonrası hakların sebep olduğu karışıklığın ortadan kaldırılabilmesi için bu yöndeki ibarenin kaldırılması gerektiğini savunmakla birlikte, icra daireleri tarafından gerçekleştirilen satışlarda nadiren gerçek fiyatların söz konusu olabilmesi sebebiyle mülkiyetin devri kurumunun faydalı olabileceği fikrini ileri sürmektedir. **BOZER/GÖLE**³⁸⁵, mülkiyetin alacaklıya devredilmesi ifadesinin hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağı kanaatindedir.

Lex commissoria yasağına aykırılık bağlamında değerlendirmek yerine, rehin alacaklısının rehinli eşyanın mülkiyetini talep etme hakkını, Kanun'un bir özel kanun olması sebebiyle yasağa bir istisna getirdiği noktasında yorumlayan yazarlar da mevcuttur. **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**³⁸⁶, lex commissoria sözleşmesi borç muaccel olmadan yapılan sözleşmelerin geçersiz olacağını hükmeder ancak TİTRK bu konuda bir istisna yaratmıştır diyerek yasağa aykırılıktan bahsedilemeyeceği görüşünü

tarafından sağlanmış olması sebepleri ile değerlendirdiğimizde mülkiyetin devrinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmeyeceği görüşü için bkz **YURTMAN**, s. 72. Değer tespitinin yapılmasının zorunlu olması sebebiyle, borçlunun zarar görmesinin mümkün olmadığı ve bu gerekçeyle de yasağa aykırılıktan bahsedilemeyeceği yönünde görüş için bkz **BAYEZİT**, S. 462.

³⁸⁴ **MAKARACI BAŞAK**, s. 753-755.

³⁸⁵ **BOZER/GÖLE**, s. 74. Benzer görüşler; Açıkça lex commissoria yasağının ihlali anlamına geldiği ancak bununla birlikte alacaklı lehine bir durumun da ortaya çıktığı yönünde görüş için bkz **TURAN**, s. 181. Bir yasal düzenleme ile tanınmış bir hak olmasının yanında, lex commissoria yasağına aykırılığın da bulunduğu görüşü için bkz **YAĞBASAN** s. 180. Yapılacak olan değer tespitinin akabinde devir gerçekleşecek de olsa zaman içinde oluşacak değer kayıpları sebebiyle yasağa aykırı durumların çıkabileceği görüşü için bkz **KOÇ**, s. 108. Her ne kadar Kanundan kaynaklanan bir hak olsa da lex commissoria yasağına aykırılık içerdiği ve mülkiyet devrinin, rehlin 'teminat' ilkesine aykırı düşeceği görüşü için bkz **ÜSTÜNTAŞ**, s. 203-204. Rehin hukukunun ruhuna ve rehlin teminat oluşturması ilkesine aykırılık mevcut olduğu için mülkiyetin devrinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil ettiği görüşü için bkz **KARAKUŞ ERBAŞ**, s. 215.

³⁸⁶ **ŞENOCAK VE DİĞERLERİ**, s. 145.

savunmaktadırlar. **SEVEN**³⁸⁷ ise mülkiyet hakkının devri talebi borçlunun temerrüdü ile kendiliğinden doğmaktadır ve **TİTRK** bu hususta radikal bir sistem benimsemiştir görüşünü savunmaktadır **YILMAZ**³⁸⁸ ise mülkiyetin devrini içeren Kanun'un, Teminatlı İşlemler Hakkında Model Kanundan esinlenerek hazırlandığını ve birçok ortak noktası olduğunu ve bu doğrultuda 'lex commissoria yasağına' önemli bir istisnanın getirildiğini ifade etmektedir.

BAHTİYAR³⁸⁹ ise mülkiyetin devrini talep hakkının 'lex commissoria' yasağına aykırılık teşkil edip etmeyeceği tartışılabilir demekle yetinmektedir. Diğer eleştirilerden farklı olarak **ESENER/GÜVEN**³⁹⁰ ise alacaklıya kanuni bir alım hakkı tanındığı görüşünü savunmaktadır.

Görüldüğü üzere, Türk Hukukunda yeni bir kurum olan 'mülkiyetin devri' konusunda doktrin birbirinden farklı görüşler ileri sürmekte ve bunlara farklı hukuki sonuçlar bağlamaktadır. Kanaatimizce, mülkiyetin devrinin talep edilmesi ile mülkiyetin devredilmesi farklı hukuki sonuçlar doğurur zira Kanun metni ifadeyi kullanmanın yanı sıra bunun usulü işlemlerine de açıklık getirmiştir. Burada görülen şudur, rehin alacaklısı mülkiyetin devrini doğrudan kazanmamakta ve fakat tanımlanan yeni bir kurum çerçevesinde işlemleri başlatmaktadır. Başka bir anlatımla, mülkiyet alacaklıya talep anında tabiri caizse sorgusuz sualsiz intikal etmemekte ancak alacaklı, borç miktarını

³⁸⁷ **SEVEN**, s. 171-172.

³⁸⁸ **YILMAZ**, s. 232-235. **TİTRK** ile lex commissoria yasağına bir istisna getirildiği yönünde görüş için bkz **BOZKURT**, s. 152. Lex commissoria yasağına istisna getirildiği yönünde benzer bir görüş için bkz **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. Lex commissoria yasağına Kanun ile bir istisna getirildiği görüşü için bkz **KOÇAK**, s. 133. **TİTRK**'in bir özel Kanun olması sebebiyle yasağına bir istisna getirildiğinin düşünülebileceği görüşü için bkz **ÖZTEKİN**, s. 121. Bu hakkın Kanun ile tanınması sebebiyle istisnai bir düzenleme olarak düşünülmesi gerektiği görüşü için bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 76. Rehin borçlusunun iradesi dışında kanunla tanına bir hak olması sebebiyle lex commissoria yasağına bir istisna getirildiği görüşü için bkz **HAMAMCIOĞLU/KARAMANLIOĞLU**, s. 131. Mülkiyetin devrinin lex commissoria yasağına bir istisna oluşturduğu görüşü için bkz **ORAL**, s.124.

³⁸⁹ **BAHTİYAR**, s. 58.

³⁹⁰ **ESENER/GÜVEN**, s. 630.

ispatlamak suretiyle borçlu tarafından ileri sürülebilecek muhalefetleri de bertaraf etmek şartıyla mülkiyete kavuşabilmektedir ki alacağın oranında eşyanın mülkiyetinin kazanılacağı da açıktır. Bu sebeple konunun lex commissoria yasağı çerçevesinde tartışılması hatalıdır ve doktrinde ortaya konan hiçbir görüşe katılmamaktayız.

TİTRK m. 14; gerek maddi hukuk gerekse takip hukuku açısından alışılmış çerçevenin dışında bir düzenleme içermesi sebebiyle, teorik ve pratik alanda sorunlar çıkması kaçınılmazdır³⁹¹. Alacaklının mülkiyeti kazanması hususunda eleştirilerin odak noktası olan lex commissoria yasağına aykırılık hakkında diğer Kanunların uygulama alanı bulduğu uyuşmazlıklarda Yargıtay tarafından verilen kararlar incelendiğinde, genel itibarıyla borçlunun zarara uğramış olup olmadığı hususunun irdelendiği ve buna göre sonuca gidildiği görülecektir.

Alacağın muaccel olmasından önce mülkiyetin devredilmiş olmasının lex commissoria yasağı kapsamına gireceği hükmünü içeren 13.12.2007 tarihli³⁹², borçlunun inancılı işleme dayanarak mülkiyeti devretmesi hususunun incelendiği 07.07.2009 tarihli³⁹³ ve borçlunun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip derdest iken mülkiyeti bankaya devretmesi hususunu lex commissoria yasağı çerçevesinde değerlendiren 11.11.2021 tarihli³⁹⁴ kararların incelenmesi ile Yargıtay'ın konu hakkındaki yaklaşımı

³⁹¹ PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ, s. 310.

³⁹² Bir borca teminat olarak düzenlenen alacağın muaccel olmasından önce düzenlenmiş olmasının lex commissoria yasağı kapsamında değerlendirilerek, tapu tescil talebiyle açılan davanın kabulü yönünde verilen kararın bozulmasına hükmedilen ilgili daire kararının incelenmesi için bkz **YARG. 14. HD. E.2007/15062 K.2007/15934 T. 13.12.2007.**

³⁹³ Bir borçtan dolayı alacaklının icra takibine girişmesi sonrasında borçlu kendi mülkiyetinde bulunan bir gayrimenkulün alacaklıya devrini gerçekleştirmiş ancak borcun ödenmesi sonrasında mülkiyetin kendisine geri dönmediği cihetiyle tapu iptal ve tescil davası açmıştır, mahkeme yaptığı değerlendirmede başta yapılan inancılı işlemi ve buna dayanan devri geçerli olarak kabul etmiş ancak borcun ödenmesi halinde tapunun kendisine döneceği maddesini içeren belgeye aykırı durumu da tespit ederek, talebi reddeden mahkemenin kararını bozmuştur, ilgili dairenin karar metni için bkz . **YARG. 14. HD. E. 2009/5639 K. 2009/8549 T. 07.07.2009.**

³⁹⁴ Borçlu kendisine karşı bir banka tarafından başlatılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinde bankanın teklifi üzerine borcun ödenmesi sonrası mülkiyetin kendisine geçirileceğinin de söylenmesi üzerine söz konusu mülkün tapusunu bankaya devretmiştir, Borçlu sözleşmenin geçersiz olduğu ve bu

açıklığa kavuşacaktır.

2.1.2. Mülkiyetin Devri Başvurusu

Eğer alacağı temerrüde girmiş rehin alacaklısı birinci derecede rehne sahipse³⁹⁵, mülkiyetin devri³⁹⁶ işlemlerinin başlatılması³⁹⁷ için temerrüdün başlangıcından³⁹⁸ itibaren 7 gün içinde bir takip talebini icra dairesine verir. (İlgili Yönetmelik m. 30). Mülkiyetin devrinin talebi için rehin alacaklısı icra dairesine başvurur, bu hak doğrudan kullanılamaz³⁹⁹. Devir talebinde bulunabilmek için, rehne konu taşınırın rehin alacaklısının zilyetliğinde olmaması gerekir⁴⁰⁰. (İncelediğimiz Kanun bir teslimsiz taşınır rehni düzenlemesini konu edindiğinden , rehnedilen unsur ya borçlunun zilyetliğindedir veya üçüncü kişi tarafından borçlu lehine rehin tesis edilmiş olma ihtimalinde ise rehin veren kişinin zilyetliğindedir, TİTRK kapsamında kurulan sözleşmede yer alan rehinli unsurların bu sebeple alacaklının zilyetliğinde bulunması mümkün değildir). Mülkiyetin

devrin lex commissoria yasağına aykırılık içerdiği ve banka lehine aşırı yararlanma vuku bulduğu iddiaları ile tesis ettiği tapu iptal ve tescil davası, istinaf edilmesi sonrasında başvuru esastan reddedilmesi ile temyiz başvurusu yapılmıştır. İlgili daire aşırı yararlanmanın ve lex commissoria şartlarının bulunmadığı kanaatiyle verilen BAM kararını onamıştır, ilgili metin için bkz **YARG. 1. HD. E. 2021/454 K. 2021/6733 T. 11.11.2021.**

³⁹⁵ İlgili Yönetmelik m. 40 uyarınca, mülkiyet devri talebi birinci sıra rehin alacaklısı tarafından temerrüdün oluşmasından itibaren bir hafta içinde yapılmadığında, eğer varsa sonraki sırada yer alan rehin alacaklıları da aynı usulle icra dairesine başvurmak ve devir talebinde bulunma imkanına sahiptirler. İlgili Yönetmelikte diğer rehin alacaklılarının bu başvuruyu yapabileceklerine dair madde ihdas edilmiş olsa da Kanuna aykırılık sebebiyle uygulama alanı bulmayacağı görüşü için bkz **SEVEN**, s. 190.

³⁹⁶ İfadede yer alan mülkiyet kelimesi yerine hak sahipliğinin devri ifadesinin kullanılmasının daha uygun olacağı görüşü için bkz **GÜMÜŞ**, s. 206.

³⁹⁷ Kısıtlayıcı maddelerin geçersiz olduğunun açıkça belirtilmesi sebebiyle, rehin alacaklısı mülkiyetin devri başvuru yaparak bu süreci başlatmış olsa da rehin verenin tasarruf yetkisinin devam etmekte olduğu görüşü için bkz **ACAR** (Sempozyum), s. 195.

³⁹⁸ Alacağın muaccel olmasının yeterli olacağı ve burada kullanılan temerrüt ifadesinin yanıltıcı olduğu yönünde görüş için bkz **GÜMÜŞ**, s. 201.

³⁹⁹ **SEVEN**, s. 190.

⁴⁰⁰ **YILMAZ**, s. 232.

devrini talep etme hakkı kullanıldığı takdirde; alacaklı alacağına rehinli taşınırın değeri oranında kavuşurken⁴⁰¹, alacak miktarı da bu oranda azalacaktır (veya sona erecektir)⁴⁰².

Kanaatimizce, sonraki sırada yer alan rehin alacaklısının mülkiyetin devrinin düzenlendiği ilgili Yönetmelik m. 40 hakkında bazı hususlara değinmek faydalı olacaktır. İlk sırada yer alan rehin alacaklısının bir hafta içinde mülkiyet devri talebinde bulunmaması halinde , eğer mevcutsa aynı taşınır üzerinde rehin sahibi diğer alacaklıların icra dairesine başvurarak, buldukları sıra gözetilmek şartıyla, mülkiyet devri başvurusu yapma ve süreci başlatma hakkı tanındığı ifade edilmektedir. İlk sırada yer alan rehin alacaklısının rehinle karşıladığı alacak tutarının temerrüde uğramasından itibaren bir hafta içerisinde kendi adına yapacağı başvuru açısından düşünüldüğünde bir sorun görünmemektedir ancak ilk sıradaki alacaklının icra dairesine başvurarak takip talebini vermemesi ve sonrasındaki hukuki işlemlere girişmemesi halinde, diğer sıradaki rehin alacaklılarının, alacakları temerrüde düşmüş olsa dahi bu hakkın kendilerine geçtiğini ve icra dairesine başvurabilecek imkana kavuştuklarını öğrenebilecekleri bir mecra yoktur. Özetlemek gerekirse, alacakları temerrüde düşmüş dahi olsa, diğer alacaklıların nasıl bir tutum sergilediğini takip edebilecekleri bir ortam mevcut değildir ancak bu bilgi taşınır sicili üzerinden elde edilebilir fakat sicilin takip edilmesi yükümlülüğünün diğer rehin alacaklılarına yüklenmesi beklenemez. Ayrıca ilk sırada yer alan rehinli alacaklının icra dairesine başvurması için tanınan temerrüdün oluşmasından itibaren 7 günlük sürenin diğer rehinli alacaklılar için nasıl uygulanacağı Kanunda veya ilgili Yönetmelikte yer bulmayan bir diğer tartışılması gerektiğini düşündüğümüz konudur zira ilgili Yönetmelik ifadesinden yola çıkarak bir değerlendirme yapacak olursak diğer rehin alacaklıların da kendi alacaklarının temerrüde uğramasından itibaren 7 gün içerisinde mülkiyetin devri için başvuruda bulunabilecekleri gibi bir var sayıma ulaşırız ki bu ihtimalde eğer borçlu tüm alacaklılara karşı aynı anda temerrüde düşüyse 7 günlük süre sıradaki alacaklılar için

⁴⁰¹ Aksi görüş olarak İİK ilkesi uyarınca borca yeter miktar rehlin paraya çevrilmesi ilkesi ile mülkiyetin devrinin talep edilmesi hakkının birbiriyle çeliştiği görüş için bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 77.

⁴⁰² **ANTALYA/ACAR**, s. 197.

çoktan geçmiş olacaktır⁴⁰³. Kanaatimizce sıradaki diğer alacaklıların kendinden önce gelen alacaklının başvuru hakkını kullanmadığını ‘*öğrenme anı*’ kendisinin başvurusu için göz önüne alınması gereken andır. Ayrıca diğer rehin alacaklılarının bu husustan nasıl haberdar olacakları noktasında da Kanun metninde açıklamalara yer verilmelidir ki hak kayıplarının ortaya çıkması engellenebilsin.

2.1.3. Mülkiyetin Devri Başvurusu Yapmaya Yetkili Kişiler

İlgili Yönetmelik maddesi bir ayrıma giderek, sicilde seçilmiş olan sisteme göre, özellikli bir hak olan mülkiyetin devrinin⁴⁰⁴, kimler tarafından talep edilebileceğini tanımlamıştır.

Sicilde ilerleme sistemi⁴⁰⁵ tercih edilmişse, tescil anına göre belirlenmiş ilk rehin sahibi veya onun ilzama yetkili temsilcisi; sabit derece sistemi tercih edilmiş ise en ön sırada yer alan rehlin sahibi veya onun ilzama yetkili temsilcisi temerrüt sonrası hakların kullanımı başlığı altında ifade edilen mülkiyetin devrini talep etme hakkına sahiptir.

2.1.4. Yetkili İcra Dairesi

Rehin alacaklısı veya onun ilzama yetkili temsilcisi ilgili Yönetmelik m. 31/2 gereği, mülkiyetin devri talep edilen taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin

⁴⁰³ Temerrüt başlangıcından itibaren başlayan sürenin alternatif olarak farklı ihtimallerin ele alınmasıyla başlangıç anı olarak farklı durumların belirlenmesinin daha yerinde olabileceği görüşü ile benzer bir yaklaşımı savunan değerlendirme için bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 80.

⁴⁰⁴ **ACAR** (Sempozyum), s. 196.

⁴⁰⁵ Genel olarak değerlendirildiğinde Kanun lafzından sadece sabit derece sisteminin seçildiği hallerde bu hakkın kullanılabilmesi anlaşılabilir olsa da seçilen sistemin mülkiyet devrinin talebi açısından bir önem arz etmeyeceği görüşü için bkz **GÜMÜŞ**, s. 205.

alacaklısının bulunduğu yer icra dairesine başvurur.⁴⁰⁶

2.1.5. Başvuru Usulü

Mülkiyetin devri talebi 3 yolla yapılabilir. Sözlü olarak, yazılı olarak veya elektronik ortam kullanılarak başvuru gerçekleştirilebilir.⁴⁰⁷

2.1.6. Takip Talebi İçeriği

İlgili Yönetmelik m. 31/4 gereğince icra dairesine takip talebi verilirken, rehin alacaklısının rehin sözleşmesi kurulurken kayıt altına alınan kimlik bilgileri, borçlunun rehin sözleşmesi kurulurken kayıt altına alınan kimlik bilgileri ve temerrüde uğramış borç bilgileri yazılır.

Mülkiyetinin devri talep edilen taşınır rehnine konu eşyanın değer tespitini içeren bilirkişi raporu, icra dairesine verilen takip talebine eklenir.

Aynı Yönetmelik maddesinde devam eden bent gereği, taraflar arasında imzalanmış Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca düzenlenmiş sözleşmenin de takip talebine eklenmesi şarttır. Sözleşmenin aslı veya rehin alacaklısı veya ilzama yetkili temsilcisinin tarafından onaylanmış bir örneği mutlaka takip talebine eklenir.

⁴⁰⁶ Taşınırın veya alacaklının bulunduğu yer icra dairesinin ilgili Yönetmelik ile yetkili kılınması, AY m.142'ye aykırılık teşkil etmez, bkz **YILMAZ**, s. 240.

⁴⁰⁷ Burada sui generis bir takip usulünün Yönetmelikle düzenlendiğini görmekteyiz, bu kuraların Kanun ile konması gerekir dolayısıyla ifade edilen başvuru kuralları geçersizdir, bu usule dayanarak takip başlatılmak istenirse icra müdürü tarafından bu talep reddedilmelidir zira kabulü halinde süresiz şikâyete tabi bir sakatlık ortaya çıkmış olacaktır. Bu da takibin iptaline ve hatta vuku bulmuşsa devletin sorumluluğuna gidilmesine sebep olabilecektir görüşü için bkz **SEVEN**, s. 187. Hali hazırda yoğunluk yaşanan icra dairelerinin iş yükü daha da artacaktır bkz **KOÇAK**, s. 123.

İcra Müdürlüğüne yukarıdaki belgelere ek olarak sicilden alınmış ve rehinli taşınır varlıklar hakkında bilgi, rehin verenin ve rehinli varlığı zilyetliğinde bulunduran kişinin kimliği ve varsa alt sıralarda rehin hakkı tanınmış diğer alacaklılar hakkında bilgi içeren bir belge de eklenir.

2.1.7. İcra Müdürlüğünce Yapılacak İşlemler

Takip talebini, yukarıda belirtilen tüm ekleriyle⁴⁰⁸ teslim alan icra müdürlüğü ilgili Yönetmelik m. 32 icabınca işlemlere başlar.

2.1.7.1. Sıra Cetveli

Talebi alan icra müdürlüğü, öncelikli olarak takip talebinin ekinde sunulan eksper raporunu esas almak kaydıyla, sicilde kayıtlı tüm alacaklıları öncelik sıralarını gözeterek ve alacak miktarlarını da belirtmek suretiyle bir sıra cetveli⁴⁰⁹ hazırlar.

İlgili Yönetmelik m. 32/2 gereği hazırlanan sıra cetveli; borçluya, eğer rehin veren kişi borçludan başkası ise borçlu lehine rehin veren 3. kişiye, alacaklıya veya birden fazla varsa tüm alacaklılara tebliğ edilir.

2.1.7.2. Sıra Cetveline İtiraz ve Şikâyet

İlgili Yönetmelik m. 34 alacaklılara tanınan , sıra cetveline muhalefet hakkının

⁴⁰⁸ Belirtilen belgelerde eksik varsa icra dairesi talebi kabul etmemeli ve sıra cetveli hazırlamamalıdır, **YILMAZ**, s. 241.

⁴⁰⁹ Belirtilen sıra cetveli İİK m. 140 ve İİK m. 260 haricinde özel bir sıra cetvelidir bkz **YILMAZ**, s. 242. Borçlunun haczedilen malları paraya çevrilince eğer tüm haciz alacaklıları tatmin edilemiyorsa icra hukuku çerçevesinde bir sıra cetvelinin hazırlandığı, iştirak eden kaç alacaklı varsa bunların alacaklarını tam olarak alabilmeleri veya tek alacaklının varlığı halinde bu alacaklının tatmin edilip edilemediğinden bağımsız olarak, sıra cetvelinin düzenlenmeyeceği yönünde bkz **PEKCANITEZ VE DİĞERLERİ**, s. 238.

ileri sürülebilmesi için gerekli şartları tanımlamaktadır. Alacaklılar, Asliye Hukuk Mahkemesinde, hazırlanan sıra cetveli içeriğine bu sıra cetvelinin kendilerine tebliğinden itibaren 7 gün⁴¹⁰ içinde itiraz ettikleri bir dava tesis edebilirler. Bu davada alacağın esası ve borç miktarı incelenir. Yetkili Mahkemesi rehinli varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısı yerleşim yer Asliye Hukuk Mahkemesidir⁴¹¹.

Alacaklılar, icra dairesince hazırlanmış sıra cetvelinin kendilerine tebliğinden itibaren 7 gün içinde, yalnızca rehin sırasına ilişkin muhalefetlerini ise İcra Mahkemesine şikâyet edebilirler.⁴¹²

Sıra cetvelinin itiraz edilmeksizin kesinleşmesi veya tesis edilen itiraz davasının reddedilmesi veya yapılan şikâyetin reddedilmesi halinde durum varsa diğer rehin alacaklılarına ihtaren bildirilir ve borçluya ve borçlu rehin veren kişi değilse borçlu lehine rehin veren kişiye ödeme emri hazırlanarak tebliğ edilir.

2.1.8. Ödeme Emrinin İçeriği ve Ödeme Emrine Muhalefet

İcra Müdürlüğünce tebliğ edilen ödeme emrinde, ilgili Yönetmelik m. 35⁴¹³ gereği borcun 15 gün içinde ödenmesi ihtarı ve 7 gün içinde itiraz edilmediği veya ayrıca 15 gün

⁴¹⁰ Belirtilen süreler hak düşürücü niteliktedir, **YILMAZ**, s. 239.

⁴¹¹ İİK m. 142 ifadesiyle sıra cetveline itirazda, sıra cetvelini düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesi görevlidir.

⁴¹² İtiraz halinde Asliye Hukuk Mahkemesini, şikâyet halinde İcra Mahkemesini görevli kılan bu Yönetmelik maddesinin düzenlenmesi Anayasaya aykırıdır, sıra cetveline itiraz ve şikâyet halinde görevlendirilecek mahkemeler Kanunla düzenlenmelidir (AY m . 142) bkz **YILMAZ**, s. 244.

⁴¹³ İİK m. 150 İpoteğin Paraya Çevrilmesinde ilamlı takip yollarını sayarken, ilam niteliğinde bir belgenin alacaklının elinde bulunmasını veya ipotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir borç içermesini şart koşarken buna getirilen bir istisna noter ihtarı, hesap özeti vb. belgelerle bankaların ilamlı takip yapabilmeleri mümkün kılınmıştır. Taşınır rehni mülkiyet devri talebinde de alacaklının elinde benzer belgeler mevcutsa (İİK m. 150/ı) bu yola başvurmaksızın İİK m. 24 uygulamasından kıyasen faydalanacağı da ayrıca Yönetmelik m. 35/3'te yer almaktadır.

içinde de borcun ödenmemesi halinde mülkiyetin rehin alacaklısına geçeceği ihtarı mutlaka bulunmalıdır.⁴¹⁴

2.1.9. İcra Emrinin İçeriği

Borçlu tarafından ödeme emrine itiraz sonrasında İcra Mahkemesinden itirazın kaldırılmasına dair veya genel mahkeme olan Asliye Hukuk Mahkemesinden itirazın iptaline dair bir karar icra dosyasına sunulmadığı takdirde, icra müdürlüğünce bir icra emri düzenlenir⁴¹⁵. Düzenlenen icra emrinde taşınır malın rehin alacaklısına teslimi, rehne konu taşınır borçlu elindeyse borçluya veya borçlu lehine rehin veren 3. kişiye veya rehinli malın devredilmiş olması halinde yüklü devralan kişiye emredilir⁴¹⁶. İlgili kişi, icra emrini tebliğ aldığı tarihten itibaren 7 gün içinde rehne konu taşınırı teslim etmek zorundadır.

İcra Müdürlüğünce düzenlenen icra emrinde bulunması gereken unsurlar şunlardır. Sözleşmede yazdığı şekilde rehin alacaklısının ve borçlunun kimlik bilgileri ve varsa ilzama yetkili temsilcilerinin adı soyadı ile o anda taşınır 3. şahıs elindeyse o kişinin kimlik bilgilerine yer verilir. Ayrıca teslimi emredilen taşınırın bilgileri de icra emrinde yazılır. Taşınırın 7 gün içinde teslim edilmesi gerektiği ihtarını da içeren icra emri tebliğe çıkartılır.

O an rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran kişi icra emri ihtarına uymazsa,

⁴¹⁴ Borçlunun ödeme emrine itirazında İİK m. 148 ve İİK 150/d kıyasen uygulanır dese de bu maddeler ödeme emrine itiraz hükümleri içermediği için uygulama alanı bulamayacaktır bkz **YILMAZ**, s. 246.

⁴¹⁵ İcra emri gönderilmesinin bir ilama veya ilam niteliğinde bir belgenin bulunması şartına bağlanması ile ödeme emrine itiraz edilmemek suretiyle kesinleşmesi sonrasında da icra emri gönderileceğinin öngörülmesi, ödeme emrine itiraz edilmeme haline ilam niteliğinde bir belge etkisi yüklemek anlamına geleceği ve İİK ile uyuşmadığı görüşü için bkz **YILMAZ**, s. 247.

⁴¹⁶ Gönderilen icra emri ile borçluya muhalefet etme veya ödeme imkânı tanınmamaktadır bkz **TUNCER KAZANCI**, s. 74.

rehne konu taşınır elinden zorla alınır ve durum sicile bildirilir.

2.1.10. Mülkiyetin Devrinde Özel Durumlar

İlgili Yönetmelik m. 38 mülkiyet devri talebiyle ilgili tanımlanan ve İİK ile benzer özellikler taşıyan hükümler şöyledir.⁴¹⁷

Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı olan alacaklının temerrüde uğramış alacağı⁴¹⁸ taşınırın tespit edilmiş değerinden fazlaysa, düzenlenen değer tespit raporundaki miktarın onda dokuzunu alacağı ile mahsuplaşarak mülkiyetin devri hakkı kullanılır. Bu durumda talepte bulunan alacaklının tahsile muhtaç kalan alacağı ve varsa diğer sıralardan rehin alacaklılarının alacaklarına dair rehin açığı belgesi⁴¹⁹ düzenlenir.⁴²⁰

Diğer bir ihtimalde de talepte bulunan rehin alacaklısının, taşınırın belirlenmiş değerinden daha az bir alacağı temerrüde uğramış olabilir. Bu durumda alacaklı aradaki farkı icra dairesi hesabına yatırmak şartıyla ancak rehinli taşınırın mülkiyetini talep etme hakkı kazanır ve işlemleri başlatabilir. Alacaklının yatırdığı fark diğer sıralara önceliklerine riayet edilerek paylaşılır. Bu halde de alacağını tamamen alamayan veya kısmen alabilen alacaklılar için tahsil edemedikleri miktarda rehin açığı belgesi

⁴¹⁷ GÜMÜŞ, s. 217-219.

⁴¹⁸ Ek olarak alacaklı taşınır varlık için bazı masraflara katlanmışsa, bu masraf tutarlarını Yönetmelik m. 39 gereği taşınır siciline kaydedilmesine gerek olmaksızın rehinli alacağı gibi tahsil edebilme imkanına sahiptir.

⁴¹⁹ İlgili Yönetmelik m. 38/3 gereği burada tanımlanan '*rehin açığı belgesi*' İİK rehin açığı belgesi ile aynıdır ve aynı hukuki sonuçları doğurmaktadır.

⁴²⁰ Bu ifadeler ile hüküm altına alınan durumun rehin verenin aleyhine sonuçlar doğuracağı yorumu için bkz GÜMÜŞ, s. 215.

düzenlenir.⁴²¹

Alacak miktarının az olması halinde alacaklı, rehinli taşınırın değeri ile aradaki farkı İcra Müdürlüğüne yatırmazsa borçluyla birlikte varsa diğer sıralardaki rehin alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olur.

Rehinli taşınırın borçlunun elinde bulunmaması diğer deyişle icra marifetiyle borçlunun elinden alınmasının mümkün olmaması halinde, taşınırın bedeli oranında tazminat alacağı hakkının doğacağı kabul edilmelidir⁴²².

Kanaatimizce ‘borçlu-alacaklı dengesinin tesisi’ hususunda eleştiriye açık bir düzenlemeye yer verilmiştir. Rehın alacaklısı mülkiyeti devralma aşamasına geldiğinde, alacak miktarı ile bilirkişi raporunda yer alan rehne konu taşınırın bedeli üzerinden, eğer alacak miktarı daha yüksekse yüzde 90 oranında bir mahsuplaşma yapılarak, mülkiyetin alacaklıya devredilmesiyle beraber, alacağın geri kalan kısmı ve varsa diğer alacaklıların alacakları için rehın açığı belgesi düzenlenir. Diğer ihtimalde, alacak miktarının bilirkişi raporunda tespit edilen taşınırın değerinden daha az olması halinde ise ya borcun tamamı mahsup edilerek mülkiyet talepte bulunan ilk sıradaki alacaklıya geçmekte ve alacaklı kalan miktar üzerinden borçluyla birlikte varsa diğer rehın alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olmaktadır. Son ihtimalde ise alacağın az olmasıyla birlikte alacaklı raporda belirtilen miktarla alacağı arasındaki farkı ödemek suretiyle mülkiyete sahip olabilir ve bu tutar sıradaki rehın alacaklılarına öncelikleri gözetilerek dağıtılır ve hala alacağını kısmen veya tamamen tahsil edemeyen aynı taşınır üzerinde rehın hakkına sahip

⁴²¹ İlgili Yönetmelik hükümlerinin Kanun ile çelişmesi sebebiyle bu hususta değeri fazla olan rehınli unsurun mülkiyetinin alacaklıya devri ile alacaklı lehine sebepsiz zenginleşmeye sebebiyet verilmemesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiği ve bu devirle varsa diğer rehınlerin kalkacağı ve bunların yerine diğer alacaklılar lehine ikame değerler yaratılması gerektiği görüşü için bkz **SEVEN**, s. 192-193.

⁴²² **TUNCER KAZANCI**, s. 79.

olanlar varsa rehin açığı belgesi düzenlenir.

Bu hatırlatmayı yaptıktan sonra üzerinde durmak istediğimiz husus, alacağın fazla olması halinde alacaklıya mülkiyet devrini gerçekleştirirken bilirkişi raporunda belirlenen rakamın ilgili Yönetmelik lafzıyla onda dokuzunun mahzuplaşılmasını konu eden düzenlemedir. Alacak miktarı rehlinli taşınırın belirlenen değerinden az ise alacaklıyı borçlu ile, aradaki fark kadar müteselsil sorumlu hale getirip rapordaki bedelin tamamı üzerinden hesaplama yapılırken, alacak fazlayken devrin yapılmasında mahsuplaşma oranının onda dokuz olarak belirlenmesi , borçlunun hem taşınır eşyasını kaybetmesi hem de borcunun onda bir daha fazlasını kapatabilecekken hala bu oranda borçluluğunun devam etmesi sonucunu doğuracak Kanun içi çelişkilerden biridir.

2.2. Alacağın Varlık Yönetim Şirketlerine Devri

Rehne yönelik olarak rehin alacaklısına tanınan temerrüt sonrası hakların yanında, Varlık Yönetim Şirketine alacağın devri imkânı ile alacağa yönelik bir hak sunulmaktadır⁴²³. Rehlin alacaklısı⁴²⁴, temerrüt sonrasında alacağını, aynı rehin sırası ve derecesi ile Varlık Yönetim Şirketlerine devredebilir.

Varlık Yönetim Şirketleri, tahsilinde gecikme yaşanan alacak portföylerine teklif vermek suretiyle açılan ihalelere katılırlar⁴²⁵. Bu devir sonrasında alacağı devralan (ilgili

⁴²³ GÜMÜŞ, s. 204.

⁴²⁴Mülkiyeti devralma yetkisine sahip rehin alacaklısının, alacağını Varlık Yönetim Şirketine devredebileceği yönünde görüş için bkz AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 203. Tüm tarafların bu imkana sahip olabileceği görüşü için bkz ÜSTÜNTAŞ, s. 220. Her rehlin alacaklısının bu hakka kavuşacağına söylenemeyeceği görüşü için bkz GENÇ, s. 182. Tüm rehlinli alacaklıların bu yetkiyi kullanabileceği görüşü için bkz ÖZTEKİN, s. 124.

⁴²⁵ 2018 Yılında gerçekleşen bazı ihalelerde;.Bankası 76.685.144 TL takipteki portföyü 4.500.000 TL karşılığında devretmiştir. ... Bankası 92.492.187 TL takipteki portföyü 2.150.000 TL karşılığında devretmiştir ... Bankası 513.742.516 TL takipteki portföyü 31.153.000 TL karşılığında devretmiştir. ... Bankası 337.188.588 TL takipteki portföyü 17.550.000 TL karşılığında devretmişti. ... Bankası 403.338.249 TL takipteki portföyü 34.481.909 TL karşılığında devretmiştir. ... Bankası 446.000.000 TL

Yönetmelik m. 41/1) Varlık Yönetim Şirketi alacaklının yerine geçer⁴²⁶. Esasen bu devir nitelik itibarıyla alacağın devri hükümlerine tabi olduğu için tekrar ifadeye gerek bulunmamaktadır⁴²⁷ ve ayrıca ek olarak belirtmek gerekir ki, rehin alacaklısının üçüncü bir kişiye alacağını devretmesi bu madde ile kısıtlanmamaktadır⁴²⁸ hatta bu hak teyit edilmektedir ve dahası tacir ve esnaf gibi rehin alacaklıların da bu başlık altında açıklanmaya çalışılan alacağın Varlık Yönetim Şirketlerine devredilmesi hakkında yararlanmalarına imkân tanınmaktadır⁴²⁹.

Kanaatimizce, Varlık Yönetim Şirketleri temerrüt sonrası alacağın devredilmesi için uygun değildir. İlgili Yönetmelik esasları çerçevesinde değerlendirecek olursak; ana alacaklıdan alacak portföylerini, Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları ile Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik m.18 gereğince, tahsil edilen yüzdesi, alacağın değeri, borçlu ve alacakla ilgili bilgi ve belgeler, icra (veya iflas) takibi başlatılmış ise hukuki süreçle ilgili bilgi ve belgeler ile devralırlar. Tüm devir işlemi, ihale açılması suretiyle gerçekleştirilir.

Bu ifadeler değerlendirildiğinde, Varlık Yönetim Şirketlerinin, temerrüt sonrasında bir alacağı doğrudan devralmadıkları, Kanun tarafından açık bir engel teşkil etmese de kaynak kuruluşların tahsilinde gecikme yaşanan alacaklarını ihale ile devralabildikleri anlaşılmaktadır. Uygulamalara bakıldığında da bu şirketler, açılan ihaleler ile tahsilinde gecikme yaşanan alacak portföylerini toplam alacak miktarının belli

takipteki portföyü 19.400.000 TL karşılığında devretmiştir. ... Bankası 367.010.735 TL takipteki portföyü 19.282.000 TL karşılığında devretmiştir. Varlık Yönetim Şirketlerinin bu satışlarda ödediği oran %2.32 ile %8.54 arasında değişmektedir Daha ayrıntılı bilgilere ve tablolara ulaşmak için bkz **KAYA/UZAY**, s. 64

⁴²⁶ Alacaklının başvurusu için bir süre belirlenmemiştir, bkz **YILMAZ**, s. 251. Üçüncü kişiye devrin Kanun ile düzenlenmesi daha yerinde olacaktır bkz **TOKMAK**, s. 100.

⁴²⁷ **SEVEN**, s. 197. Bu ifadeyle yeni bir hak tanınmadığı ve ayrıca bir kısıtlamaya gidildiğinin de söylenemeyeceği görüşü için bkz **GÜMÜŞ**, s. 223.

⁴²⁸ **ANTALYA/ACAR**, s. 206-207.

⁴²⁹ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 246-247. Aksi görüş için bkz **GÜMÜŞ**, s. 223.

bir yüzdesi ile satın almakta ve daha sonra borçlulara çeşitli ödeme imkanları sunarak, portföylerin kendilerine maliyetlerinin alacak miktarının bir hayli altında olmasından da faydalanarak, borçların tahsili cihetine gitmektedirler. Gerçekleşen ihalelerin alacak miktarının çok altında kalması sebebiyle TİTRK Temerrüt Sonrası Haklar bölümünde yer verilmesinin isabetli olmadığı düşüncesindeyiz.

2.3. Kiralama ve Lisans Hakkının Kullanılması

TİTRK ile niteliği gereği mülkiyetin devri mümkün olmayan rehinli unsurlar⁴³⁰ hakkında, alacaklıya rehne konu unsurun kiralama⁴³¹ ve lisans haklarını kullanma imkânı tanınmıştır. Fikri ve Sınai hakların rehnedildiği durumlarda da lisans hakkının kullanımı suretiyle alacaklının alacağına kavuşması mümkündür⁴³². Belirtmek gerekir ki kiralama ve lisans hakkı dava veya takip dışında kullanılır⁴³³, alacaklı kiralama ve lisans hakkını doğrudan kullanabileceği gibi üçüncü kişiye de kullandırabilir⁴³⁴ ve borca yetecek miktarda lisans ve kiralama hakkı kullanılması ile bu hak sona erer. (Yönetmelik m. 41/2)

⁴³⁰ Ticari plaka ve hat, lisanslar, ruhsatlar, FSEK kapsamındaki haklar bu kapsamda değerlendirilebilir bkz **GÜMÜŞ**, s. 224.

⁴³¹ Bu ifadenin tam anlaşılmadığı, rehnedilen bir unsurun varsa hasılat kirası üzerinden alacağın tatmin edilmesi kastediliyorsa kamu düzeni için uygun bir çare olarak ve işletmenin faaliyetlerinin devamı için faydalı bir çözüm olarak değerlendirilebileceği yönünde görüş için bkz **SEVEN**, s. 197-199.

⁴³² Taşınır, taşınmaz ve alacak rehni dışında kalan rehinli malların paraya çevrilmesinde icra mahkemesinin görüşü alınmaktadır, tarafların menfaatlerine en uygun yöntem seçilerek paraya çevirme yöntemi hususunda karar verilir. Buradan hareketle rehni açık artırma suretiyle paraya çevrilmesinin gündeme gelebileceği gibi alıcı kitlesi dar olan fikri ve sınai ürünlerde pazarlık yoluyla da satış yapılmasına karar verilebilir. Bunların yanında yukarıda bahsedilen doğrultuda cebren idare ve lisanslama hakkı da alacaklıya alacak miktarının tahsili sürecince devredilebilir, ayrıca devlet otoritesinin dışına çıkılarak alacaklıya fikri ve sınai hakların özel yoldan paraya çevrilmesi yönünde yetki verilmesinde konusunda da engel bulunmamaktadır. Daha geniş açıklamalar için bkz **UTKU**, s. 336-361.

⁴³³ **SEVEN**, s. 198.

⁴³⁴ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 203.

Alacaklıya, temerrüt sonrası tanınan rehinli varlığın kiralama ve lisans hakkının kullanımını imkânı genel itibarıyla olumlu karşılanmaktadır ancak bazı eleştiriler de mevcuttur. **ARKAN**⁴³⁵ ve **KAYIHAN**⁴³⁶, bu ifadenin fikri mülkiyet haklarının alacaklıya zorunlu olarak tanınması anlamına geleceği görüşüyle eleştirmektedirler. **ANTALYA/ACAR**⁴³⁷, bu hakkın birinci derecedeki rehin alacaklısı için tanımlandığı kanaatindedirler. **YILMAZ**⁴³⁸ ise bu başlık altında da alacaklının başvurması için bir süre tanımlaması yapılmadığı tespitinde bulunmakla, maddenin bir eksikliğine işaret etmektedir.

2.4. Genel Hükümler Çerçevesinde Takip

Rehin alacaklısı, diğer seçeneklerin yanı sıra dilerse genel hükümler çerçevesinde takip hakkına da sahiptir⁴³⁹. Yapılan değişiklik öncesinde alacaklıya genel hükümler çerçevesinde takip hakkı, diğer seçeneklere başvurulmuş olması ve bunların sonuçsuz kalması şartına bağlanmış olsa da daha sonra genel hükümler çerçevesinde takip hakkı ön şarta bağlı olmaksızın başvurulabilir hale getirilmiştir.

Genel Hükümler çerçevesinde alacaklıya takip yapabilme hakkının verilmiş olması doktrinde farklı açılardan ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. **ANTALYA/ACAR**⁴⁴⁰, genel hükümler ifadesinin sadece genel haciz yolunu ifade ettiğini ancak mülkiyetin devri

⁴³⁵ **ARKAN**, s. 68.

⁴³⁶ **KAYIHAN**, s. 78.

⁴³⁷ **ANTALYA/ACAR**, S. 207.

⁴³⁸ **YILMAZ**, s. 251.

⁴³⁹ Kanun m. 14/ç bendinde yapılan 15.02.2018 tarihli tadilat sonrasına ‘tahsil edememesi halinde’ ifadesi çıkartılmıştır ve bu şekilde genel hükümlere başvurma hakkı diğer seçeneklerden sonuç alınamaması ihtimaline bağlanmış olma hali ortadan kaldırılmıştır ancak Yönetmelik m. 41/3 maddenin eski haline uygun şekilde yer almaya devam etmektedir. Madde ile ilgili Yönetmelik uyumsuzdur.

⁴⁴⁰ **ANTALYA/ACAR**, s. 198.

sonrası alacağına tam olarak kavuşamayan alacaklının genel hükümlere başvurarak kalan alacağını tahsil yoluna gidebileceğini bu ifadenin doğrudan rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmak anlamına gelmediği görüşünü ileri sürmektedir. **GÜMÜŞ**⁴⁴¹ de benzer şekilde bu ifade ile genel haciz yolu veya iflas yolunun kastedildiğini savunmaktadır. **YILMAZ**⁴⁴², bu ifadenin sadece haciz ve iflas yolu ile takiple sınırlı değerlendirilmemesi gerektiği yönünde bir yaklaşımda bulunurken, daha detaylı bir görüş ileri sürmemektedir. Ancak **KURU/AYDIN**⁴⁴³, taşınır rehni ifadesinin ticari işletmelerde taşınır rehnini de kapsadığı ve paraya çevirme usulünün aynı olacağı görüşüne haizdir. Benzer şekilde **TUNCER KAZANCI**⁴⁴⁴, genel hükümler ile ifade edilmek istenenin rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olduğu ancak daha sonra alacağın tahsil edilemeyen kısmı için haciz yoluna başvurulabileceği görüşünü savunmaktadır. **KOÇ**⁴⁴⁵ ise biraz daha farklı bir yorum ile , genel hükümler ile ifade edilmeye çalışılan kavramın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip olması gerektiğini ifade etmektedir.

Tartışmalar da göstermektedir ki Kanun lafzı ile, rehin alacaklısına tanınan genel hükümler çerçevesinde takip hakkının ne ifade ettiği hususunda fikir birliği mevcut değildir.

⁴⁴¹ **GÜMÜŞ**, s. 225. Genel hükümlere göre takip yapılmasından kastedilenin genel haciz ve iflas yoluyla takip olduğu görüşü için bkz **ORAL**, s. 145.

⁴⁴² **YILMAZ**, s. 254.

⁴⁴³ **KURU/AYDIN**, s. 64, 326, 337. (yazarı olduğu kitapta yer alan ‘Kanundaki terimler’ başlığı, ‘rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip giriş bölümü başlığı ve ‘rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip’ başlığı altında yapılan açıklamalara atfen). Benzer şekilde Genel hükümlere başvurulabileceği ifadesinin taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip olması gerektiği görüşü için bkz **ŞENER**, s. 44.

⁴⁴⁴ **TUNCER KAZANCI**, s. 76 Bu ifadenin rehnin paraya çevrilmesi hususuna işaret ettiği görüşü için bkz **YAĞBASAN**, s. 182.

⁴⁴⁵ **KOÇ**, s. 114. Genel hükümlere göre takip ifadesinin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip olarak anlaşılması gerektiği görüşü için bkz **KARAKUŞ ERBAŞ**, s. 222. Bu ifade ile ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılması gerektiği hususuna işaret edildiği görüşü için bkz **BAYEZİT**, s. 541.

3. SON HÜKÜMLER

3.1. Alacağın veya Rehnin Sona Ermesi

Arz ettikleri önem itibariyle, Kanunda ve ilgili Yönetmeliklerde yer alan alacağın ve rehnin sona ermesi şartlarıyla sınırlı kalmaksızın daha detaylı bilgiler aşağıda sunulacaktır. Açıklamalara, alacağın sona ermesi ve rehnin sona ermesi açısından ayrı ayrı yer verilecektir.

3.1.1. Alacak Açısından

TİTRK kapsamında tesis edilen taşınır rehni, bir alacağın teminatı olarak sunulması sebebiyle, rehin asıl alacağın akıbetine tabi olacaktır.

Fer'i bir hak olan rehin hakkı, temin ettiği alacağın, ifa veya ibra⁴⁴⁶, takas⁴⁴⁷, ikale⁴⁴⁸, fesih⁴⁴⁹ vb bir nedenle⁴⁵⁰, son bulmasıyla ortadan kalkar.⁴⁵¹ Bununla birlikte kural

⁴⁴⁶ Alacaklının, borçludan alacağını almaktan vazgeçmesini ve borçlunun da bu durumda mutabık kalmasını içeren bir sözleşmedir, varsa bağlı rehin de sona erer bkz **ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ**, s.354. Ayrıca asıl borcun haricinde yalnızca yan hakların ibrası da mümkündür bkz **EREN**, s. 1273.

⁴⁴⁷ Tek taraflı bir irade beyanıdır, diğer tarafın kabulü aranmaz, aynı cins alacak ve borç, az olan lehine sonlandırılmak üzere birbirinden mahsup edilir bkz **ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ**, s.357. İşçi alacağı, nafaka, ölünceye kadar bakma sözleşmesinden doğan alacaklar takas edilemez bkz **EREN**, s. 1279.

⁴⁴⁸ Alacaklı ile borçlunun karşılıklı olarak alacaklarından vazgeçmeleri ile borç ilişkisini sona erdirmeleridir. Hem geçmişe hem geleceğe etkili sonuçlar doğurabilir bkz **ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ**, s. 355. Karşılıklı taviz ve fedakarlıkla bir borç ilişkisinin sona erdirildiği ikale anlaşmasına benzer nitelikte sulh sözleşmesi ve mahkeme dışı konkordato gösterilebilir bkz **EREN**, s. 1259.

⁴⁴⁹ Geleceğe etkili tek taraflı irade beyanı ile borcun sona erdirilmesini sağlayan feshin kullanıldığı ana kadarki edimlerin ifa edilmeleri gerekir bkz **ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ**, s.362.

⁴⁵⁰ Ayrıca bkz **BAHTİYAR**, s. 65. TBK 131/1'de rehin, kefalet, faiz, ceza koşulu gibi hak ve borçların sona ereceği ifade altına alınmıştır.

⁴⁵¹ **ARKAN**, s. 68.

olarak teslimli taşınır rehninde alacaklının, taşınırı geri verme yükümlülüğü muaccel hale gelir.⁴⁵² Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, riskin son bulması ile borcun sona ereceğidir, borç ilişkisinde anlık olarak borcun sonlanması halinde rehin alacaklısı taraf, sicilden terkin talebinden kaçınabilir⁴⁵³.

Zamanın, hak düşürücü etkisi ve hakkı engelleyen etkisi olmak üzere iki tür etkisi mevcuttur⁴⁵⁴. Zamanaşımı, alacağın talep edilebilirliğini engelleyen bir hukuk kurumudur ve borç eksik borç haline dönüşür, fakat alacaklı her zaman rehlin paraya çevrilmesini isteyebilir⁴⁵⁵ diğer bir deyişle alacaklının rehne başvurma hakkı devam eder⁴⁵⁶. Alacağın aciz belgesine (İİK m. 143, 277) bağlanması sonrası zamanaşımı işlemez⁴⁵⁷.

Öngörülemeyen bir kaza, deprem veya savaş hali gibi bir mücbir sebebin temerrüt öncesi oluşmasıyla⁴⁵⁸, ifa imkânsız hale gelirse; borç sona erer ve bağlı taşınır rehlinin de sona ermesini sağlar⁴⁵⁹.

TBK m. 135/3 ile taşınmaz rehni ve kıymetli evraka ilişkin özel hükümler getirilmiş olsa da taşınır rehninde, üçüncü kişinin borçlu lehine rehin vermesi ve rehni kurtarmak için borcu ödemesi halinde alacaklı borçlu sıfatları birleşir gibi gözükse de bu durum alacağı sona erdirmez ve borcu ödeyen üçüncü kişi asıl borçludan talep hakkına sahip

⁴⁵² ACAR, s. 254. ÖZTAN, s. 948.

⁴⁵³ ATAKAN, s. 403.

⁴⁵⁴ EREN, s. 1282.

⁴⁵⁵ ÖZTAN, s. 941.

⁴⁵⁶ ACAR, s. 255.

⁴⁵⁷ Ayrıca taşınmaz rehniyle teminat altına alınan alacak ilişkisinde de zamanaşımı işlemez bkz ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ, s. 369.

⁴⁵⁸ ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ, s. 366.

⁴⁵⁹ ACAR, s. 256.

olduğu istisnai hal haricinde⁴⁶⁰, böyle bir yasal tutum söz konusu değildir.⁴⁶¹ Kısacası taşınır rehninde alacaklı ve borçlu sıfatları birleştiğinde borç sona erer bu sebeple rehin de terkin edilmelidir ancak rehnin terkin edilmesinden önce birleşme iptal olursa rehin olduğu sırada devam eder, terkin sonrasında sıfatların birleşmesinin iptal olması halinde ise taraflar rehnin sırası konusunda tekrar anlaşmalıdırlar⁴⁶².

TBK m. 133 ve 134, yenilemeyi borcu sona erdiren sebepler arasında tanımlamaktadır. Cari hesap ilişkisinde hesabın kesilip üzerinde anlaşılması sonucunda eğer alacak bir rehinle sağlanıyorsa bu rehin hakkının devam etmesi istisnası haricinde, yenileme ile sona eren borca bağlı rehin de sona erer⁴⁶³. Ancak cari hesabın yenilenmesi halinde rehnin devam edebilmesi için cari hesabı temin eden taşınır teminatının borçlu tarafından verilmiş olması gerekir, aksi halde üçüncü kişi tarafından borçlu lehine tesis edilen rehnin devamı tarafların bu konuda anlaşmalarına bađlıdır⁴⁶⁴. Alacak senedi verilmesi, kefalet senedi verilmesi veya kambiyo taahhüdünde bulunulması aksi kararlaştırılmadıkça yenileme kabul edilmez⁴⁶⁵. Eski borcun hiç doğmadığı veya sona erdiği yahut geçersiz olduğu itirazları her zaman yapılabilirken, yenilenen eski borca has def'iler ve yan haklar sona erer ve her hâlükârda yenilenen borcun zamanaşımı süresi 10

⁴⁶⁰ Mülkiyet hakkı sahibi ile rehin hakkı sahibi aynı kişi olursa taşınır rehni sona erer, malik lehine rehin kabul edilmemektedir bkz **ÖZTAN**, s. 948. Sıfatların birleşmesi ile borcun sona ermediği istisna hallerde verilebilecek diğer bir örnek ise ipotekli borç senedi ve irat senedi ile taşınmaz rehnine ve ayrıca özellikle poliçe alacaklarına yönelik uygulama alanı bulan kıymetli evraka ilişkin tanınan ayrıcalıklı durumdur, kısaca açıklamak gerekirse borç senedinden doğan alacak sıfatların birleşmesi ile sona ermez ve tekrar devri sağlanarak yeni bir kredi kullanılabilir ki bu tanınan istisnanın amacı finansmana erişimin kolaylaştırılmasıdır, daha detaylı açıklamalar için bkz **EREN**, s. 1269..Bu durum gerçek malik rehni olarak tanımlanmaktadır bkz **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 626.

⁴⁶¹ **ACAR**, s. 256.

⁴⁶² **ATAKAN**, s. 409.

⁴⁶³ **ACAR**, s. 258.

⁴⁶⁴ **ATAKAN**, s. 408.

⁴⁶⁵ **ZEVKLİLER VE DİĞERLERİ**, s. 355-357. Ancak ipotekli borç senedinin düzenlenmesiyle veya irat senedinin düzenlenmesiyle esas borç ilişkisi sona erer bkz **EREN**, s. 1265.

yıldır⁴⁶⁶.

Alacağın temlikinde taşınır rehni yeni alacaklıya geçer ancak borcun naklinde, malik izin vermezse, taşınır rehni sona erer.⁴⁶⁷

3.1.2. Rehin Açısından

Rehnedilen taşınırın akıbeti belli ihtimaller dahilinde aşağıda incelenecektir.

Taraflar, sözleşme serbestisi⁴⁶⁸ çerçevesinde, rehin hakkının sona erdiği konusunda anlaşabilirler. Bu durum, asıl borcu sona erdiren bir hukuki sonuç doğurmayacaktır.

İki taraflı irade beyanlarının uyuşması olan tarafların anlaşması haricinde, alacaklı tek taraflı olarak rehin hakkından vazgeçebilir ancak feragat ile de asıl borç sona ermez⁴⁶⁹. Alacaklının feragat beyanına istinaden rehinli taşınırı sicilden terkin ettirmesi bu duruma bir örnek olarak verilebilir⁴⁷⁰.

Rehne konu taşınırın yok olması, aynı hakkın yok olması (örneğin hayvanın ölümü⁴⁷¹ veya eşyanın yanması⁴⁷² vs) , rehni sona erdirir.⁴⁷³ Fakat bu durumun vuku

⁴⁶⁶ EREN, s.1267.

⁴⁶⁷ ÖZTAN, s. 941.

⁴⁶⁸ ACAR, s. 258.

⁴⁶⁹ Teslime bağlı taşınır rehninde, rehinli eşyanın iadesi rehinden feragat edilmiş olduğuna karinedir bkz ACAR, s. 258, ÖZTAN, s. 948.

⁴⁷⁰ ATAKAN, s. 405.

⁴⁷¹ ACAR, s. 259 .

⁴⁷² ÖZTAN, s. 948.

⁴⁷³ Buna bağlı olarak TİTRK sicilden terkin halinde rehmin devam edip etmeyeceği hususuna değinilmediği

bulması halinde, rehinli eşya sigortalanmış ise, sigorta tazminatının üzerinden rehinin devam edeceği hüküm altına alınmıştır⁴⁷⁴. Taşınırın arta kalan kısmı mevcutsa, bunların üzerinde rehinin devam edeceği de kabul edilmelidir örneğin ölü bir hayvanın postu, çürümüş doğal ürünler, makinenin hurdası vb rehinin kapsamına girecektir⁴⁷⁵.

Rehin hakkı, borçlunun temerrüdü halinde alacaklının haklarını kullanmasıyla⁴⁷⁶ veya taşınırın cebri icra yoluyla paraya çevrilmesiyle de sona erer⁴⁷⁷. Bunlarla birlikte marka üzerinde verilen hükümsüzlük kararı da marka üzerinde tesis edilen rehni sona erdirir⁴⁷⁸.

TMK m. 943/1 ifadesiyle, alacaklının zilyet olmaktan çıkması ve zilyetliği geri alamaz hale gelmesiyle rehin sona erer. (kaçan hayvanın yakalanamaması gibi⁴⁷⁹)

Maddede yer alan ‘geri alamaz hale gelmesi’ tanımlaması yapılmasının sebebi, arada geçen sürede rehin hakkının askıda olmasıdır. Zilyetliği geri kazanabilirse rehin hakkı devam eder, aksi halde rehin sona erer.⁴⁸⁰

oysa mülga Kanunda bu hususun yer bulduğu görüşü için bkz **ARKAN**, s. 69.

⁴⁷⁴ **BAHTİYAR**, s. 66.

⁴⁷⁵ **ATAKAN**, s. 404.

⁴⁷⁶ **ÇETİNER/BOZKURT YÜKSEL**, s. 73.

⁴⁷⁷ **ÖZTAN**, s. 948.

⁴⁷⁸ **ŞENER**, s. 45.

⁴⁷⁹ **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 607.

⁴⁸⁰ **ACAR**, s. 260, **ÖZTAN**, s. 948. Zilyetliğin irade dışı kaybedildiği ve rehinin askıda olduğu hallere çalınma ve gasp edilme hali de eklenebilir bkz **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 850.

Rehin hakkı kural olarak süresizdir⁴⁸¹ ancak sözleşmede rehinin geçerlilik süresi belirlenmişse bu sürenin dolmasıyla⁴⁸² veya bir bozucu koşul belirlendiyse bu koşulun gerçekleşmesiyle⁴⁸³ rehin sona erer. Sürenin sona ermesinden önce temerrüdün gerçekleşmesi ancak alacaklı tarafından takibe geçilmemiş olması halinde, sürenin dolması akabinde rehin sicilden terkin edilmelidir, benzer durum bozucu şartın gerçekleşmesi durumu için de geçerlidir⁴⁸⁴.

İstimval, özel kişilere ait taşınır malların mülkiyetinin veya kullanım hakkının idareye geçişini sağlayan olağanüstü bir idari işlemdir. AY m. 121/2 istimvalin hukuki dayanağıdır. Taşınmazlarda olduğu gibi, istimval (kamulaştırma⁴⁸⁵, devletleştirme⁴⁸⁶, geçici işgal⁴⁸⁷ gibi) bir idarenin mal edinme yöntemidir ve taşınır rehnini sona erdirir⁴⁸⁸. Diğer söyleyişle kamulaştırma sonucunda kamu tüzel kişisi taşınırı yüklü olarak kazanmaz. TMK m.798/2 kıyasen uygulandığında intifa hakkında bir kamulaştırma söz konusu ise hakkın kamulaştırma bedeli üzerinden devamının kabul edilmesi gibi rehin hakkına konu edilmiş bir varlığın kamulaştırmasında da hak bu bedel üzerinden devam edecektir⁴⁸⁹.

⁴⁸¹ **BAHTİYAR**, s. 65, **ACAR**, s. 261

⁴⁸² **ARKAN**, s. 69

⁴⁸³ **ÖZTAN**, s. 948.

⁴⁸⁴ **ATAKAN**, s. 406.

⁴⁸⁵ AY m. 46 hükmünce ifade bulmaktadır. Kamulaştırma, taşınmaz malların mülkiyetinin bir bedel karşılığında idareye geçmesini sağlayan bir olağan idari işlemdir.

⁴⁸⁶ Özel teşebbüs tarafından yürütülen bir faaliyetin kamu yararı gözetilerek devlete intikal ettirilmesidir. Kanunla yapılan olağan bir işlemdir ve AYM denetimine tabidir.

⁴⁸⁷ Özel mülkiyete ait boş araziye geçici olarak el konmasıdır. Valinin kararı ile gerçekleştirilen olağan bir idari işlemdir.

⁴⁸⁸ **ACAR**, s. 261.

⁴⁸⁹ **ESENER/GÜVEN**, s. 549

3.2. Yabancı Hukuka Tabi Rehin Alacaklısı

Finansman eğer yabancı hukuka tabi bir alacaklı tarafından sağlanmış ise rehin alacaklısı, alacağın son bulduğu tarihten itibaren 30 gün içinde terkin başvurusunda bulunmak zorundadır.

Kanaatimizce Kanunda yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı ifadesine yer verilmesi hususunu irdelemek gerekmektedir. TİTRK, borunun ödemekle yükümlü olduğu bedeli sözleşme kurulması sırasında yer verilmesi gereken zorunlu unsurlar içinde sayarken, ödenecek para cinsi ifadesine yer vermektedir aynı husus mülga Kanunda alacağın Türk lirası olarak miktarı şeklinde ifade edilmekteydi. Doktrinde, bu konuda daha önce farklı para birimleri üzerinden borçlanmanın mümkün olup olmadığı hususunun net olmaması sebebiyle eleştirilirken; bu değişikliğin o anlam bulanıklığını zme kavuşturduğu için, olumlu karşılandığı yönünde görüşler ileri sürülmektedir.

Rehin alacaklısının tatmin edilmesinin ardından, taşınır rehini sicilinden ilgili rehnin terkin edilmesi için tanınan süre iki farklı ihtimale göre belirlenmekte ve eğer rehin alacaklısının yabancı hukuka tabi olması halinde yerli hukuka tabi olan rehin alacaklısına göre daha uzun bir süre tanınmaktadır. Burada dikkat çekmek istediğimiz husus srelerin farklılığı değildir.

Sözleşmenin oluşturulmasında yer verilen ifade ile alacağın sona ermesi sonucunda alacaklının terkin talebi için alacaklının tabiiyetine göre farklı srelerin tanınması birlikte değerlendirildiğinde, mülga Kanun zamanında sözleşme metnine hâkim olmayan bir yabancılık unsuru akla gelmektedir. Zira yabancılık unsurunun katıldığı diğer deyişle alacaklı tarafın bir başka tabiiyete dahil olması ya da daha anlaşılır bir ifadeyle kredi verenin yabancı bir finansman kuruluşu olması TİTRK genelinde yer alan ‘imkanların genişletilmesi’ ruhuna aykırı düşmemektedir.

Tarafların genişletilme çabası, krediye ulaşmanın önünün açılmasının amaçlanması, ister mal alım satım ister finansman olsun günümüzde kalkan sınırların bir sonucu olarak, yabancı finans kurumlarının bu kapsamda yer alma ihtimali düşünülerek böyle bir ayrıma gidilmesi kanaatimizce olumlu bir gelişmedir.

3.3. Türk Hukukuna Tabi Rehin Alacaklısı

Sözleşmenin tarafı yerli hukuka tabi bir rehin alacaklısı ise, borcun sona erdiği tarihten itibaren 15 gün içinde terkin başvurusunda bulunmak zorundadır.⁴⁹⁰

3.4. Müeyyideler

Rehin alacaklısının tabiiyetine uygun olarak belirlenen süreler içinde başvuruda bulunmaması halinde, borçlunun veya rehin verenin şikâyeti üzerine, rehin alacaklısına borç miktarının onda biri oranında⁴⁹¹ ceza, Ticaret Bakanlığınca kesilir.

Bu hallerde, borçlu terkin talebini, borcun sona erdiğini gösteren belgelerle⁴⁹² kendisi de yapabilir⁴⁹³.

⁴⁹⁰ Yapılan süre değişikliği öncesinde kaleme alınan maddede, yazarın 3 iş günü içinde alacaklıya sicilden rehinin terkin için verilen sürenin borçlu lehine olduğu görüşü için bkz **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 280.

⁴⁹¹ Alacaklının süresinde terkin talebinde bulunmaması halinde Bakanlıkça borcun yüzde onu oranında uygulayacağı idari para cezasının hem hangi borç oranı üzerinden hesaplanması gerektiğinin açıkça anlaşılmadığı hem de yüksek miktarda kredilerde kabul edilebilecek miktarları aşan idari para cezalarına sebebiyet verebileceği için ‘ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil edeceği yönünde görüş için bkz **SEVEN**, s.217.

⁴⁹² Borcun ödenmesi ile sona ermesi halinde borçlunun doğrudan terkin talebinde bulunabileceği ancak diğer sona erme sebeplerinin vuku bulması halinde borçlu tarafından bunu gösteren bir mahkeme kararı alınması gerekeceği yönünde görüş için bkz **ANTALYA/ACAR**, s. 234.

⁴⁹³ Borcun ödenmesi sonrasında, mahkemeye başvurmaksızın, terkin talebinin bizzat borçlu tarafından da ileri sürülebilmesi ile TİTRK borçlu açısından önemli bir avantaj yasallaştırmıştır, bkz **ACAR**, s.255.

Kanaatimizce, Kanun m. 15/1 ‘ ... borç tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlıkça uygulanır.’ ifadesine yer verirken, ilgili Yönetmelik m. 29/5 borç tutarının belli olması ve olmaması hallerini ayrıca tanımlayarak, Kanundan farklı olarak borç tutarının belli olmaması halinde ‘güvence tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlık tarafından uygulanır’ ibaresini içermektedir. Güvence tutarı ifadesinin Kanunda yer almaması ve Yönetmeliğin Kanundan farklı bir tanımlama yapması sebebiyle hüküm doğurmayacağı kuşkusuzdur.

Mülga Kanun hükmünce, Ticaret Sicili ve Esnaf Sanatkârlar Sicilinden terkin gerçekleştiğinde, derhal alacaklıya sicil memuru tarafından bildirilmekteydi. (TİRK m. 18) Bu halde alacağın tamamı muaccel hale gelmekteydi. Sicil memuru tarafından terkinin tebliğinden itibaren 2 ay içerisinde alacaklı İİK hükümlerince takibe girişmediği takdirde rehin hakkı düşmekteydi. Alacaklının tahsil edilemeyen alacak miktarı için genel hükümlere göre takip hakkı saklıydı. Fakat mer’i mevzuatta bu yönde bir hükme yer verilmemiştir.

Ticari işletme sahibine, rehinle sağlanmış borcun sona ermiş olması halinde alacaklıdan rehin kaydının terkin edilmesini isteme hakkı tanınmıştı. Rehnin terkininde İİK m. 153 kıyasen uygulama alanı bulmaktaydı.

Rehnin terkin edilmesi akabinde, sicil memuru ilgili diğer sicillere de bildirimde bulunmakla yükümlüydü.

3.5. Rehin Veren/Rehni Devralanın Sorumluluğu

TİTRK m. 16 hükmünce rehinli taşınırı zilyetliğinde bulduran rehin veren veya rehinli eşya devredilmişse rehin yüklü devralan; rehinli varlığın amacı dışında kullanılması halinde veya benzer şekilde temerrüdün oluşması ve alacaklının mülkiyeti devir talebi sonrası mülkiyetin devredilmemesi veya rehinli eşyaya zarar vermek saikiyle

tahrip edilmesi hatta yok edilmesi, rehinli taşınır 3. kişiye devredildiyse veya alacak devredildiyse bu durumun sicile bildirilmemesi ve yine aynı şekilde sicilın yanıtılmasına yönelik hareketlerde bulunulması halinde, rehin alacaklısının başvurusu üzerine borç miktarının yarısını geçmeyecek tutarda bir adli para cezasına çarptırılır.

Maddenin ikinci fıkrasına ‘ bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişi TCK m. 241⁴⁹⁴’e göre cezalandırılır ‘ ibaresi eklenmiştir.⁴⁹⁵

Kanaatimizce, literatürde farklı açılardan ele alınarak en yoğun eleştirilen noktalardan bir tanesi de TCK m. 241’de tanımlanmış olan ‘tefecilik suçunun’, bu Kanun çerçevesinde unsurlarının oluşup oluşmayacağı tartışmasıdır. İlgili Ceza Kanunu maddesi ‘kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişinin’ Kanun kapsamında cezalandırılacağına yöneliktir. TİTRK, Müeyyideler başlıklı m. 16//2 de bu maddeye atıf yaparak, ‘ bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişinin ’ TCK m. 241 gereğince cezalandırılacağından bahsetmektedir.

TİTRK maddesinde yer alan metin ile TCK ilgili maddede yer alan metinler farklıdır. Bu suçun unsurlarının oluşması için ceza Kanununca bir taşınır rehninin

⁴⁹⁴ Bu maddede ‘tefecilik suçu’ tanımlanmaktadır. Suçun maddi unsuru ‘ödünç para vermektir’. Suçla korunan hukuki değer ‘ekonomik hayatın güvenilirliği’ ve ‘serbest rekabet düzeninin korunmasıdır’. Bu sebeple Toplum Karşı Suçlar başlığı altında incelenmektedir. Suçun konusu paradır. Tefecilik suçu herkes tarafından işlenebilir. Suç bir hareket suçudur ve ödünç para verilmesi ile oluşur. Tefecilik faaliyetinin süreklilik arz etmesi gerekmemekte, bir kez başvurulması da suçun oluşması için yeterli olmaktadır. Hukuka uygunluk sebebi mevcut değildir. Suç yalnızca özel kastla yani kazanç elde etmek için işlenebilir. Teşebbüs ve iştirak mümkündür. 2-6 yıl arasında ceza öngörülen bu suç, re’sen soruşturulup kovuşturulan ve Asliye Ceza Mahkemesi kovuşturmada görevli mahkemedir. Daha ayrıntılı inceleme ve Kanun maddesi üzerine yorumlar için bkz **ÖZBEK VE DİĞERLERİ**, s. 857-867. En yüksek banka faiz oranlarını aşmayan faiz ile tarafların birbirine kredi kullandırması halinde bu suçun unsurlarının oluşmayacağı görüşü için bkz **KOÇAK**, s. 127.

⁴⁹⁵ TTK, tacir olmanın gerekleri arasında ücret istemeyi ve kazanç elde etmeyi saymaktadır, bunlar ticari işletmenin unsurlarıdır. Ceza Kanununda ise ‘kazanç elde etmek amacıyla’ ödünç para verilmesinin suç oluşturduğu tanımlanmaktadır. Bu iki hüküm birlikte ele alındığında ve Türk yargı pratiği de göz önünde bulundurulursa tacirler ve esnaflar açısından bu Kanun kapsamından yararlanmak için oldukça cesaret gerekecektir ifadelerini içeren görüşü için bkz **KAYIHAN**, s. 79.

verilmesi aranmamaktadır. Ayrıca bu işin devamlı yapılma hali de ceza Kanunu metninde suçun unsurları arasında sayılmamaktadır.

Ceza hukuku somut olayların incelenmesi aşamasında, eylemlerin ‘ceza sorumluluğunu kaldıran’ veya ‘sorumluluğu azaltan’ unsurlara haiz olup olmadığını inceler. Bir Kanun hükmünün uygulanması, cezayı kaldıran bir unsurdur ve bu durumda ceza verilmez.

Kısaca açıklama ihtiyacı duyduğumuz bu bilgiler ışığında konumuza geri dönecek olursak, TİTRK içerisinde bir ceza Kanunu maddesine neden atıf yapılma ihtiyacının doğduğunu anlamakta zorlandığımızı belirtmek isteriz. Ayrıca Kanundan yararlanarak krediye ulaşmaya çalışan bir kişinin suç işlemiş olarak değerlendirilebilmesi hukuk mantığına aykırıdır. Uyarı niteliğinde metne eklendiğini düşündüren bu ifade yazılırken neden ceza Kanununa gönderme yapıldığı izaha muhtaçtır.

Kaç kere yapıldığına bakılmaksızın suç unsurlarının oluştuğu her hal o suçun cezasına çarptırılır ancak bazı durumlarda ceza indirilebilir. Bir kere yapılmasının suç teşkil etmeyeceği ancak bunun sürekli hale gelmesinin cezalandırılacağı anlamının çıkartılabileceği m. 16/2 atfının daha dikkatli yazılması veya kaldırılması, tartışmaları bertaraf edebilmek adına daha olumlu olacaktır.

3.6. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TİTRK m. 13 ve ilgili Yönetmelik m. 6 uyarınca, rehin konusu taşınır varlığın değerinin tespiti hususunda ve yaptırılan değer tespitine itiraz halinde, tarafların başvurmaları gereken merci rehin verenin yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesidir.

İlgili Yönetmelik m. 34 hükmüyle, sıra cetveli içeriğine itiraz hakkında alacağın mevcut olup olmadığını tespit ettirmek veya borç miktarının belirlenmesi amacıyla

yapılacak başvurularda görevli mahkeme rehinli varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri Asliye Hukuk Mahkemesidir. Taraflar, yalnızca rehin sırasına ilişkin muhalefetlerini ise İcra Mahkemesinde şikâyet yoluyla ileri sürebilirler.

İlgili Yönetmelik m. 36-37 ifadesiyle, ödeme emrine itiraz edilmesi durumunda ise rehin alacaklısı tarafından itirazın kaldırılması istenecekse İcra Mahkemesi, itirazın iptali talep edilecekse görevli mahkeme olarak Asliye Hukuk Mahkemesi tanımlanmıştır.

TİTRK metninde, bahsi geçen haller hariç, sözleşmeden kaynaklı doğacak uyuşmazlıklarda başvurulmak üzere görevli mahkeme ve yetkili mahkeme tanımı yapılmamıştır, o halde çeşitli ihtimallere göre değerlendirme yapılması gerekecektir.

3.6.1. Görevli Mahkeme

TİTRK kapsamında doğacak uyuşmazlıklarda, Kanunda ayrıca belirtilen haller ve bu durumlarda görevli kılınan mahkemeler dışında, hangi mahkemenin görevli olacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**⁴⁹⁶, rehin sözleşmesinin taraflarının tacir olması diğer anlatımla rehin alacaklısın kredi kuruluşu olduğu veya rehin veren ile rehin alanın tacir olduğu hallerde, görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olması gerektiği görüşünü savunmakla birlikte her iki tarafın tacir olmadığı haller yani rehin alacaklısının tacir veya esnaf , rehin verenin ise esnaf olduğu hallerde görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olması gerektiği görüşünü ileri sürmektedirler. **SEVEN**⁴⁹⁷ ise TİTRK lafzıyla uyuşmazlıkların çözümünde Asliye

⁴⁹⁶ **ÜLGEN VE DİĞERLERİ**, s. 249. Görevli mahkemenin seçiminde genel hükümlere başvurarak seçim yapılması gerektiği görüşü için bkz **BAYEZİT**, s. 543. Tarafların tacir ve işin her iki tarafın ticari faaliyetleriyle ilgili olması halinde, uyuşmazlığın nispi ticari dava konusu olarak değerlendirilmesi gerekeceği görüşü için bkz **ORAL**, s. 149. Tarafların tacir olması durumunda Asliye Ticaret Mahkemesinin, tarafların tacir olmadığı hallerde ise Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli mahkeme olacağı görüşü için bkz **KARAKUŞ ERBAŞ**, s. 224.

⁴⁹⁷ **SEVEN**, s. 224.

Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu yönünde bir çıkarım yapılabildiğini ancak Asliye Ticaret Mahkemesinin açıkça görevli kılınmasının daha isabetli olacağını savunmaktadır. Aynı yönde **ESENER/GÜVEN**⁴⁹⁸, görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olarak tanımlanması gerektiğini ileri sürmektedir.

AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR⁴⁹⁹'a göre ayrıca tarafların uyuşmazlık konusu bir miktar paranın ödenmesine yönelik ise dava şartı olarak arabulucuya başvurulması gerekmektedir.

Görüldüğü üzere, Kanun metninde bir tanımlamaya gidilmemiş olması sebebiyle farklı görüşler ortaya atılmaktadır. Kanaatimizce, her somut olayın ayrı ayrı incelenmesi ile görevli mahkemenin belirlenmesi, taraflar açısından daha yararlı olacaktır. Zira Kanundan kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak değerlendirilmesi ve Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli kabul edilmesi görüşüne, rehin sözleşmesinin gerçek kişi tarafları açısından uygun olmayacağı görüşüyle, katılmamaktayız.

3.6.2. Yetkili Mahkeme

Yetkili mahkemenin belirlenmesinde HMK genel hükümlerine başvurulabilir⁵⁰⁰. Genel yetkili mahkemenin tespiti, dava açıldığı anda davalı tarafın yerleşim yerine göre belirlenir. Davalı taraf ister gerçek kişi ister tüzel kişi olsun yerleşim yeri, açılan davada yetkili mahkemenin tespitinde belirleyici unsurdur. Davalılar birden fazla ise dava bunlardan birinin yerleşim yerinde açılır eğer davalı tarafın yerleşim yeri mevcut değilse

⁴⁹⁸ **ESENER/GÜVEN**, s. 623.

⁴⁹⁹ Tarafların uyuşmazlık konusu para ödenmesine yönelik değilse arabulucuya başvurmak bir 'dava şartı' değildir bkz **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 207-208.

⁵⁰⁰ Yönetmelik 27/1 ifadesinde yer alan rehinli eşyanın değerinin düşmesine sebep olan davranışlarda eşyanın bulunduğu yer mahkemesinden borçlunun bu hareketlerini yasaklayıcı karar alınabileceği düzenlemesi sebebiyle, tarafların uyuşmazlıklarında rehne konu eşyanın bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olarak değerlendirilebileceği görüşü için bkz **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 207- 208.

davalı tarafın mutat meskeninin bulunduğu yer mahkemesi yetkili mahkemedir. Taşınır rehni sözleşmesinin ifa edileceği yerde de dava açılabilir. Bununla birlikte taraflar, tacir veya kamu tüzel kişisi ise, yetki sözleşmesi ile bir yer mahkemesini de yetkili kılabilirler.

TİRK m. 22 çerçevesinde kurulan sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlıklarda, işletmenin kayıtlı bulunduğu ticari sicilin bulunduğu yer Asliye Ticaret Mahkemeleri görevli mahkeme olarak tanımlanmaktaydı. Diğer deyişle 1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunundan doğan uyuşmazlıklar, mutlak ticari dava niteliğinde sayılmaktaydı⁵⁰¹.

4. MODEL KANUN'A GÖRE TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun m.72, borçlunun temerrüdü sonrası rehin verene ve rehin alacaklısına , rehin sözleşmesinde ve Model Kanunla aykırı olmamak şartıyla diğer ülke (veya eyalet) kanunlarında yer alan temerrüt sonrası haklara başvurabilme imkânı tanınmaktadır.

Temerrüt sonrası haklarını kullanmak isteyen rehin alacaklısı m.73 gereği, mahkemeye (veya belirlenen bir devlet kurumuna) başvurabilir. Rehin alacaklısı ayrıca mahkemeye başvurmaksızın da bu hakları kullanabilir. Mahkemeye başvurmak suretiyle bu haklarını kullanacak olan rehin alacaklısı Model Kanun veya diğer kanunların belirlediği prosedüre uymak zorundadır. Mahkemeye başvurmaksızın bu haklarını kullanacak olan rehin alacaklısı Model Kanunda belirlenen hükümlerle sınırlıdır. Bu Kanun kapsamında hareket eden ancak getirilen usule uymayan alacaklıya karşı m.74

⁵⁰¹ **YARG 15. HD E. 2016/3921 K. 2016/4251 T. 13.10.2016** kararında bu husus hakkında şöyle bir açıklamaya yer vermiştir.' TTK 4. Maddesinde sayılan mutlak ticari davalara ek olarak, Kooperatifler Kanunu (m. 99), Finansal Kiralama Kanunu (m.831), Ticari İşletme Rehni Kanunu (m. 22) gibi özel kanunlarda belirlenmiş ticari davalar da mevcuttur...'

uyarınca borçlu, rehin veren veya varlık üzerinde hak sahibi olan herhangi bir kişi, mahkemeye veya belirlenen kuruma başvurma hakkına sahiptir.

Rehinli varlığın zilyetliğinin devrini talep edebilme hakkı, rehin alacaklısına Model Kanun ile tanınan bir haktır. Kanunu m. 77 uyarınca⁵⁰², rehin alacaklısı mahkemeye başvurmak suretiyle veya mahkemeye başvurmadan, rehinli varlığın zilyetliğini talep etme hakkına sahiptir. Bu durumda, rehin verenin yazılı olarak mahkemeye başvurmaksızın zilyetliğin devrini yazılı olarak onayladığı, rehin alacaklısını rehin veren veya varlığa zilyet olan kişiye temerrüdün gerçekleştiğini yazılı olarak bildirdiği, rehin alacaklısının zilyetliği talep ettiği anda varlığa zilyet olan kişinin bu talebe itiraz etmediği halde mümkündür. Varlığın, daha öncelikli bir alacaklının zilyetliğinde bulunmaması şartıyla, talepte bulunan rehin alacaklısı zilyetliğini kazanır.

Model Kanun ile rehin alacaklısına tanınan diğer bir temerrüt sonrası hak m.78 ifadesiyle⁵⁰³, varlığın başkasına satışını, devrini, kiralınmasını veya lisansının verilmesini talep etme hakkıdır. Mahkemeye başvurarak veya mahkemeye başvurmaksızın bu hak kullanılabilir. Rehlin alacaklısı, mahkeme dışı bu hakkını kullanmak isterse, rehin verene ve borçluya varsa hak sahibi olan bir 3. kişiye talebini bildirir. Bu bildirim, taşınır varlığın özellikleri, faiz ve makul masraflar dahil toplam borç miktarı, satış, devir, lisanslama veya kiralama tarihini içerir. Ayrıca m. 79 gereği eğer rehin alacaklısı m. 78’de tanımlanan hakkını kullanacak ise elde edeceği getirileri, makul masraflar düşüldükten sonra kalan

⁵⁰² UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehlin Hakkının İnfazı/Temerrüt Sonrası Haklar başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: ‘1. Subject to the rights of a person, including a lessee or licensee, with a superior right to possession, the secured creditor is entitled to obtain possession of an encumbered asset after default either by applying or without applying to [a court or other authority to be specified by the enacting state].’

⁵⁰³ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehlin Hakkının İnfazı/Temerrüt Sonrası Haklar başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: ‘1. After default, the secured creditor is entitled to sell or otherwise dispose of, lease or license an encumbered asset either by applying or without applying to [a court or other authority to be specified by the enacting State].’

tutarı borç miktarından mahsup etmek zorundadır. Bakiye borç miktarı kalması halinde borçlunun sorumluluğu devam eder.

Model Kanun ile rehin alacaklısına temerrüt sonrası tanınan bir diğer hak m.80 hükmüne⁵⁰⁴, temerrüt sonrası rehinli varlıkların bir kısmının veya tamamının mülkiyetinin devrini teklif etme hakkıdır. Bu teklif; borçlu, rehin veren ve varsa diğer hak sahiplerine yazılı olarak başvurmak suretiyle gerçekleştirilir. Gönderilecek olan teklifte faiz ve masraflar ile alacak miktarı ve rehinli unsura teklif edilen miktar yazılır. Tüm bedeli borçtan mahsup edilmek üzere teklifte bulunan rehin alacaklısı, borçlu veya diğer hak sahiplerinin yazılı itirazı olmadığı takdirde, mülkiyeti teklifte yazan tarih itibarıyla kazanmış olur. Varlığın bedelinin bir kısmının borçtan mahsup edilmesine karşılık mülkiyetin devrini teklif eden rehin alacaklısı ancak ilgili tüm taraflara teklifin gönderilmesini takiben yazılı onaylarını alarak, mülkiyeti kazanır.

Model Kanun m.75 ile başlatılan temerrüt sonrası hakların kullanımının sonlandırılması şartı tanımlanmaktadır. Buna göre rehin alacaklısı tarafından rehin unsuru varlığın satışı veya zilyetliğinin devredilmesi, sözleşmesinin tamamlanması veyahut satış, zilyetlik devri, mülkiyet devri veya icra takibinin başlamasından önce rehin veren, rehinli varlık üzerinde hakkı olan herhangi bir kişi veya borçlu, temin edilen borcu ödeyerek veya sözleşmenin taahhütlerini yerine getirerek başlatılmış olan temerrüt sonrası hakların kullanımını sonlandırabilir. Rehin unsuru varlığın kiralama hakkının veya lisans hakkının 3. kişiye devredilmiş olması halinde, kiracıya veya lisanslı devren kullanan kişilere tanınan haklara riayet etmek şartıyla, temerrüt sonrası hakların kullanımı sonlandırılabilir.

TİTRK metninde tanımlanan hakların kullanımında, ön sıradaki veya 1. sıradaki rehin alacaklısına tanınmış olan haklar, Model Kanunda tüm alacaklılar tarafından

⁵⁰⁴ UNCITRAL Teminatlı İşlemlerde Model Kanun Rehin Hakkının İnfazı/Temerrüt Sonrası Haklar başlıklı bölümünde yer bulan ifade şu şekildedir: *'1. After default, the secured creditor may propose in writing to acquire one or more of the encumbered assets in total or partial satisfaction of the secured obligation'*

kullanılabilir şekilde düzenlenmiştir ancak diğer rehin hakkı sahibi olanlara göre daha öncelikli hak sahibine ek bir imkân da tanımlanmıştır. Model Kanun m. 76 daha öncelikli rehin alacaklısına tanınan, başka rehin alacaklıları tarafından başlatılmış bulunan ve sona ermeyen işlemleri devralabilme ve dilediği herhangi bir yöntemle temerrüt sonrası işlemlere devam edebilme hakkını ifade etmektedir.

Model Kanun çerçevesinde 3. kişilerin hak iktisabı mevcut ise, temerrüt sonrası hakların kullanımını aşamasına yönelik bazı özel şartlar tanımlanmıştır. Model Kanun m.81 rehin alacaklısı varlığı mahkeme kanalıyla satar veya devrederse, uygulamanın yapıldığı eyalet kurallarına göre yüklü veya yüksüz mülkiyet kazanılır. Rehin alacaklısı bu hakkını mahkeme dışı kullanırsa, satın alan veya devralan varlığı bu işlemi yapan rehin alacaklısının rehninden yüksüz kazanır ancak öncelikli rehin mevcutsa öncelikli rehin hakları yüklü olarak geçer. Rehin alacaklısının varlığı kiralama veya lisans hakkını devretmesi halinde, bu hak kullanıcılar tarafından daha öncelikli rehin alacaklısının haklarını ihlal etmedikçe kullanılır. Rehin alacaklısının kurallara aykırı yaptığı satış, devir, kiralama veya lisans devri halinde, hak kazananların iktisapları durumdan haberleri olmadığı takdirde korunur.

SONUÇ

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni başlıklı tezimiz, ilgili düzenlemenin tasarı aşamasından başlayan, TBMM bünyesinde yapılan Komisyon toplantılarında gerçekleşen bildirimleri de içine dahil eden ve kanunlaşma sonrasında doktrinde karşılaştığı eleştirileri de bünyesinde barındıran, titiz bir çalışmadır.

Farklı içerikler ihtiva etmesi sebebi ile kısa bir son değerlendirmesi yapılması mümkün değildir. Bu yüzden; tez çalışmamızda yer alan SONUÇ bölümünde ilk önce Kanun metni ve ilgili Yönetmeliklerin incelenmesi sırasında tespit ettiğimiz ve taşıdıkları önem sebebiyle okuyucuların dikkatlerine sunmak istediğimiz hususlara yer vereceğiz, ardından mülga Kanun ile benzerlikler ve farklılıklar bağlamında kısa bir karşılaştırma yapacağız. Her Kanunun toplumsal düzene yönelik oluşturulduğu bilincini taşıdığımız için, çalışmamız özelinde ticari hayatın canlandırılması amacı güden bu yeni düzenlemelere bir de iktisadi açıdan bakan değerlendirmelerimizi paylaşarak tez çalışmamıza son vereceğiz.

Kanun çerçevesinde sözleşmenin tarafları olabilecek kişilerin oldukça geniş tutulması ve hatta esnaf ve tacir gibi gerçek kişilere rehin alan taraf sıfatı kazandırılması eleştirilere maruz kalmıştır. Burada öne çıkan tefecilik suçunun unsurlarının oluşacağı endişelerinin tekrar altını çizmek isteriz. Bununla birlikte detaylı açıklamalarına yer verdiğimiz üzere, faaliyet konularının uyuşmaması sebebiyle aksi yönde görüş bildirdiğimiz factoring şirketlerine ve leasing şirketlerine taraf sıfatı kazandıran bir düzenlemeye gidilmiştir.

Rehne konu unsurlara da bazı eleştiriler yöneltilmiştir. Çalışmamızda alacakların sınırlı olarak bu Kanun kapsamında değerlendirilebileceği, arazinin mütemmim cüzü olması sebebiyle ağaçların rehne konu edilmelerinin mümkün olmayacağı, dönen malvarlığı arasında yer alan ve sürekli değişikliğe uğrayan hammadde, sarf malzemeleri

ve stoklar hususunda rehin tesisi aşamasında hukuki sorunların ortaya çıkabileceği görüşleri, hayvan rehнинin TMK hükümlerine aykırı olarak rehne konu edilmelerinin söz konusu olamayacağı yönünde eleştirileri, kiracılık hakkının parasal değerinin rehin konusu edilebilmesi için nasıl belirleneceği sorunu, TTK hükümlerine aykırılık teşkil edecek şekilde ticaret unvanı ve işletme adının münferit unsurlar olarak değerlendirilmesinin önünün açılması hususunda yöneltilen eleştirileri ve bunlara yönelik yazarlar tarafından sunulan çözüm önerileri etraflıca incelenmiştir.

Çalışmamızda; aleniyetin sağlanması amacıyla kurulan özel sicilin, alacaklıya borçlunun temerrüdü sonrası tanınan haklar arasında yer alan rehinli eşyanın mülkiyetinin devrini talep hakkı ve beraberinde Roma Hukuku kaynaklı bir hukuk kurumu olan 'lex commissoria ve lex commissoria yasağı' çerçevesinde ileri sürülen eleştirilerin incelemesi de detaylıca yapılmıştır

Yeri geldikçe, Kanun ile ilgili Yönetmelikler arasında ortaya çıkan farklılıklar da değerlendirilmiştir.

TİRK ve TİTRK Karşılaştırması

Her iki Kanun metni incelendiğinde, finansmana erişimin kolaylaştırılması genel gerekçesini de destekler nitelikte pek çok farklılık göze çarpmaktadır. Bu bölümde çalışma konumuz olan Kanun metinlerinin karşılaştırmasına ve yorumlarımıza yer verilecektir.

Mülga Kanun sözleşmenin taraflarını sayarken, borca yönelik rehin veren tarafta ticari işletmenin maliki gerçek ve tüzel kişileri göstermekteyken; yeni Kanun aynı hususta tacir ve esnaf ifadelerini kullanmakta ve hatta eski Kanunda yer almayan şekilde sadece finans kuruluşlarına alacaklı sıfatını tanımazken, esnaflara ve tacirlere de kendi aralarında yeni Kanun çerçevesinde sözleşme kurma imkânı getirmektedir. Bu ifade değişikliği,

beraberinde ileri sürülen olumsuz görüşler bir kenara bırakılırsa, sözleşmenin ulaşacağı kesimleri daha da genişletecek niteliktedir ve kanaatimizce olumlu bir düzenlemedir.

Mülga Kanun kural olarak bir ticari işletmenin tamamının rehnedilmesine yönelik bir düzenleme içermektedir, zorunlu unsurların yer alması şartıyla tarafların rehin konusu yapmakta serbestçe davranabilecekleri alan çok geniş değildir ancak ilgili yeni Yönetmelik maddesi borcu beşte biri fazlasıyla karşılar değerdeki taşınırın rehnedilmesini yeterli görmekle eski metinden ayrılır. Eski Kanun metnine göre, kredili satış yapan kurumların yalnızca satışını yaptıkları taşınırın üzerinden TİRK sözleşmesi kurabilmeleri, mülga Kanunda bir ticari işletmenin tamamının rehnedilmesi kuralına getirilen tek istisna idi. Yürürlükte olan Kanun metninde istisna olarak ileri sürülebilecek husus ise, borcun karşılanması için parça parça rehnedilmek istenen taşınırın toplam değerinin yeterli olmaması halinde işletmenin bir bütün olarak rehinin mümkün olmasıdır. Özetlemek gerekirse şu söylenebilir, mülga Kanunda esas olan tüm işletmenin rehni, istisna olan ise kredili satışa konu taşınırın parça halinde rehni iken ; yürürlükteki düzenleme de ise esas olan taşınırın teker teker rehnedilmesi ve istisna olan ise işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesidir.

TİTRK ile birlikte taşınır rehni sicili oluşturulmuştur oysaki mülga Kanunda rehin sözleşmesi esnaf veya tacir işletmesinin kayıtlı oldukları sicile tescil edilmekteydi.

İki Kanun metni arasında yer alan bir diğer fark ise TİTRK sözleşmesinde 'kendisine has sicili olan' taşınırın öncelikli olarak rehnedilememesi ve fakat tüm işletmenin rehni halinde rehin konusu edilebilmeleridir oysaki mülga Kanun böyle bir ayrıma gitmemiştir.

Mülga Kanuna göre rehinin tescili için işletmenin kayıtlı olduğu yer noteri yetkili kılınmıştı ve sözleşmenin noterce düzenlenme şeklinde oluşturulması gerekmekteydi oysa mer'i Kanun çevrimiçi sözleşme düzenlenmesini dahi mümkün kılan daha esnek bir

yapıya kavuşturulmuştur.

Eski mevzuat, temerrüt halinde, TİTRK'ten farklı olarak yeknesak bir kurumdan bahsetmekteydi. Mer'i düzenleme temerrüt sonrasında rehin alacaklısına çeşitli alternatifler sunmaktadır.

TİRK, alacaklının iznine bağlanan rehinli taşınırın başka yere nakli, değiştirilmesi, üzerlerinde başkaları lehine aynı hak tesis etmesi gibi hallerde muhalefet sebebiyle, alacaklının zarara uğraması haline karşı, hürriyeti kısıtlayıcı bir ceza ve adli para cezası öngörmekteydi. Bunun da ötesinde zarar miktarının 'fahiş' olması halinde, bu fiiller için tanımlanan cezanın en üst sınırdan hükmedileceği ifade edilmekteydi. Bu metne karşılık gelen herhangi bir husus yeni metinde yer almamakla beraber, 'Müeyyideler' başlığı altında TCK 'tefecilik suçuna' atıf yapan bir maddeye yer verilmiştir. Kanaatimizce eski metinde yer alan hapis cezası, sözleşmenin borçlu tarafını son derece zorlayıcı bir unsur idi ancak bunun daha da ötesinde cezada indirim uygulanmaması ve en üst sınırdan verilmesini, zararın 'fahiş' olması şartına bağlamak çok daha fazla eleştirilmesi gereken bir hukuki ortam yaratmaktaydı. Mevcut Kanun metninde ise yer alan TCK atfı, daha önce de ifade edildiği üzere kanaatimizce hatalıdır.

TİRK kapsamında doğabilecek uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak tanımlanmış olmasına rağmen, TİTRK kapsamında çıkabilecek ihtilafların çözüm yeri olarak, yeri geldikçe başvurulacak işlemin ne'ine göre yetkili ve görevli mahkeme tayin edilmiş olması iki düzenlemenin ayrıldığı bir diğer husustur. Kanun koyucu bu cihetle tüm uyuşmazlıkların tek bir mahkemenin görev alanına dahil edilmesi tavrından vazgeçmiştir. Kanaatimizce taraflara ve işlemlere göre ayrı ayrı görevli ve yetkili mahkeme belirlenmesi uygun bir tutumdur.

Piyasa Gözüyle Değerlendirme

Çalışmamızın konusunu oluşturan 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu gerek hukuki alt yapısı ve gerekse doktrinde yazarlar tarafından ileri sürülen görüşler çerçevesinde ele alınmaktadır ancak her hukuki düzenlemede olduğu gibi unutulmaması gereken önemli bir husus bu Kanun kapsamında finansman ihtiyacını karşılama gayretinde olan borçlu sıfatına haiz kişilerin de mevcut olduğudur. Kanun Gerekçesinde de belirtildiği üzere 1447 Sayılı Ticari İşletme Kanunu günümüz finansal ihtiyaçlarına ve piyasa koşullarına karşı yetersiz kaldığı görüşü üzerine düzenlemede değişikliğe ve kapsam genişletilmesine gidilerek eldeki içeriğe ulaşılmıştır. Tasarılar, en titiz şekilde üzerlerinde çalışılarak hazırlansa ve ilgili komisyonlarda değerlendirilse de TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen metinler, toplumun ihtiyacını tam olarak karşılamayan hükümler içerebilmektedir. Alanında uzman yazarlar bunları hukuki açıdan değerlendirirken kanaatimizce bir nokta eksik kalabilmektedir. Kredi kullanan diğer deyişle bu Kanun kapsamında borçlu-rehin veren taraf sıfatıyla yer alan kişiler, bu değerlendirmelerde söz sahibi olamamaktadırlar.

Çalışmamızın 'SONUÇ' bölümünün bu son kısmında, şahsi tecrübelerimizin de ışığında farklı bir bakış açısı sunulmaya çalışılacaktır. Bu sebeple aşağıda yer alan açıklamaların hukuki değerlendirme olmadığını tekrar hatırlatmak isteriz.

Kanun, piyasa açısından değerlendirildiğinde, bu finansmanın sağlanmasında bankaların rehin alacaklısı olarak sözleşmede yer almasının daha uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca ifade edildiği üzere açıklık getirmekte fayda olacaktır, factoring şirketleri 'rehin' almadıkları için bir 'teslimsiz rehin türü' öneren Kanun kapsamında faaliyet göstermeleri çok beklenmemektedir.

Bu Kanun kapsamında oluşturulan özel sicilin, esnaf ve tacir arasında verimli kullanılabilmesi görüşü mevcut değildir. Her tür bilgiye ulaşılamaması ve hatta herkes

tarafından erişimin mümkün olmaması da bu duruma eklendiğinde, aleniyetin sınırlı kalacağı ve gerçek kişiler tarafından bilgi edinmek amacıyla yoğun olarak kullanılmayacağı düşünülebilir.

Bilindiği gibi finans piyasaları kredi kullanırken güncel ekonomik göstergeler dahilinde şartlarını belirlemekte ve bunları gerektiğinde güncellemektedirler. TİTRK dahilinde kredi kullanımında borcun yüzde yirmi fazlasıyla teminat altına alınmasının, piyasa söyleyişiyse yüzde yirmi marjla teminat verilmesinin, günün şartlarında zorlayıcı bir sebep olduğu açıktır. Ek teminat olarak bu oranın yükseltilmeye çalışılması gündeme gelebilecektir ki bu da Kanun'un düzenlenme ruhuna aykırı düşecektir. Çalışma konumuzu oluşturan 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun düzenlenme amacının, finansmana erişim olanağı sağlanması olduğu gerekçesi düşünüldüğünde, ek teminat talebiyle karşılaşma ihtimalinin, bu amaca ulaşmanın önünde ciddi bir engel oluşturacağı göz ardı edilmemelidir.

Varlıkların, münferiden rehn edilmesi suretiyle krediye ulaşılması ve ticari işletmenin tümünün rehin verilmesinin önüne geçilmesinin sağlandığı ve bu sebeple mer'i mevzuatın borçlu lehine avantajlı olduğu görüşlerine karşın; iş çevrelerinin kredi ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında öncelikli olarak ellerinde bulunan diğer kaynaklara başvurmayı tercih etmeleri ve ancak bunların amaçlanan finansmana erişim için yeterli olmaması halinde, taşınırlarının rehn edilmesi suretiyle işletmelerine finansman sağlama yolunu tercih edebilecekleri düşünüldüğünde, çalışmamız konusu çerçevesinde hukuki olarak tartışmakta olduğumuz ve münferiden işletme varlıklarının rehninin borçlu lehine daha uygun bir ortam sağlayacağı yorumları önemini bir nebze de olsa kaybedecektir.

Rehn edilen taşınır eşyanın 'değerini korumak' yükümlülüğünde hukuki olarak ileri sürdüğümüz görüşlerimize paralel bir yorumla, taşınırların değerlerinin her gün düşmesi sebebi ile hor kullanmak haricinde böyle bir yükümlülük altına girmelerinin

alacaklılar tarafından sömürülmeye yol açabileceğini ifade etmek hatalı olmayacaktır.

İster alacaklı tarafta ister rehin veren borçlu tarafta olsunlar, temerrüt sonrası haklar arasında yer alan ‘mülkiyetin devri talebinin’ hukuki sonuçları hakkında yerleşmiş genel bir kanı bulunmamaktadır. Ayrıca hukuki işlemlerin uzaması ihtimaliyle birlikte arada gözle görülür bir avantaj-dezavantaj söz konusu olmayacağı görüşü ileri sürülebilir.

Sözleşmenin tarafı olarak amaçlandığı şekilde yabancı yatırımcıların bu Kanun dahilinde finansman sağlamaları konusunda olumsuz bir görüş hakimdir. Zira yabancı yatırımcıların sadece büyük montanlı kredileri büyük şirketlere kullandıklarını, bu Kanun dahilinde yer alan taşınır unsurları rehnetmek vasıtasıyla faaliyet göstermelerinin beklenmesinin pek mümkün olmadığı yorumları gündeme gelmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ’ başlıklı tez çalışmamız, SONUÇ bölümünde Kanun metninde yer alan bazı muğlak ifadelerin açıklığa kavuşturulmasının gerekliliği yönünde görüşümüz ve Kanun lafzına ve ruhuna uymayan unsurlara yer verilmiş olması konusunda ortaya koymaya çalıştığımız eleştirilerimiz, mülga Kanun ile karşılaştırılması ve piyasalar açısından finansmana ulaşımın kolaylaşıp kolaylaşmayacağı öngörülerimizin sunumuyla bu aşamada sonlandırılmaktadır.

Yürürlükte olduğu tüm yıllar boyunca TİRK dahilinde yaklaşık 5000 sözleşme kurulmuş olmasının rağmen , 31.12.2021 yılı sonu itibarıyla TİTRK kapsamında 53849 sözleşme tescil edilmiştir. Rehlin alacaklısı sıfatıyla sözleşmeyi akdedebilecek kişilerin genişletilmesi, rehne konu edilebilecek taşınır unsurların çeşitliliği düşünülecek olursa, hedefe ulaşıldığını ve mülga Kanuna kıyasla günümüz şartlarına daha uygun bir düzenlemenin hukuk dünyamıza kazandırıldığını söylemek hatalı olmayacaktır.

Piyasaların, ister küçük ölçekli işletmeler olsun ister büyük ölçekli işletmeler olsun, finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başvurdukları çok sayıda kredi türü

mevcuttur. Kısaca hatırlatmak gerekirse, kredi kartları, kredili mevduat hesapları, tüketici kredileri, taşınır veya taşınmaz rehniyle sağlanan krediler, ithalat yapan işletmelere sunulan krediler, ihracat yapan şirketlere sunulan krediler vb sayılabilir. Bu kredi türlerinin hepsinin sözleşme sayısı TİTRK rakamlarının kat be kat üzerindedir. Bu durum taşınır rehni ile kredi temin edilmesinin tercih edilen bir davranış olmadığı görüşümüzü de desteklemektedir.

İnceleme konumuz özelinde değerlendirecek olursak, alacaklıya özel yoldan taşınır rehni paraya çevrilmesi yetkisinin verilir verilmeyeceği, borçluya rehni eşyayı rizaen satış imkânı tanınır tanınmayacağı ve arbuluculuk müessesesinin ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda çözüme ulaşılması açısından devreye alınıp alınmayacağı hususlarında bir düzenlemeye yer verilmemektedir ve kanaatimizce bu hususların da uygulama alanı bulacağı bir değişikliğe gidilmesine ihtiyaç vardır.

Mer’i mevzuat bazı terim hataları ve bazı tartışma yaratan noktalara sahip olsa da kanaatimizce, işletme unsurlarının rehni öngördüğünden şu an ulaştığı kullanım sayılarının ötesinde, iş sahiplerinin finansman ihtiyaçlarını öncelikli olarak farklı kredi ürünleriyle karşılama eğilimleri sebebiyle, bankacılık sektöründe yer bulan diğer kredi türleriyle yarışabilecek ve daha yüksek kullanım miktarlarına ulaşabilecek esnekliğe sahip değildir. Her ne kadar diğer finansman türleri ile yarışacak seviyede kullanım oranına ulaşamayacağı yönünde kanaatimiz hasıl olsa da finans piyasasında yer alması ile önemli bir ihtiyacı da karşıladığı hususunda şüphe yoktur.